

ДОНЕЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
КРУГЛОГО СТОЛУ
“АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ”

20 жовтня 2023 року.

УДК 343.97 «364» (082)

А 43

Актуальні питання професійної підготовки майбутніх правоохоронців:
збірник матеріалів круглого столу (м. Кривий Ріг, 20 жовтня 2023 року)./ упор.
Павлиш Т.Г, ред. кол. Рекуненко Т.А., Краснощок А.В., Павлиш Т.Г. Кривий Ріг:
Криворізький навчально-науковий інститут ДонДУВС, 2023. 185 с.

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ*

(протокол № 3 від «24». 10. 2023 року)

У збірнику зосереджено матеріали круглого столу «Актуальні питання професійної підготовки майбутніх правоохоронців», яка відбулася 20 жовтня 2023 року у Криворізькому навчально-науковому інституті Донецького державного університету внутрішніх справ.

Збірник круглого столу містить тези доповідей експертів з правової галузі, практикуючих правоохоронців, викладачів та здобувачів вищої освіти, які висвітлюють актуальні та важливі аспекти підготовки майбутніх фахівців правоохоронних органів. Матеріали круглого столу містять огляд ключових тем, обговорених під час круглого столу, таких як сучасні виклики правоохоронців, інноваційні підходи до навчання, використання технологій у процесі підготовки, рекомендації та практичні поради для удосконалення процесу підготовки майбутніх правоохоронців з урахуванням сучасних вимог та викликів суспільства. Збірник стане корисним ресурсом для викладачів, студентів та фахівців, зацікавлених у вдосконаленні системи професійної підготовки правоохоронців.

© Колектив авторів, 2023

© КННІ ДонДУВС, 2023

ЗМІСТ

МИКОЛА ВЕСЕЛОВ, ДАР'Я ЄДНАК

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ 10

СЕРГІЙ ФЕДЧИШИН

ПОЛІТИЧНА НЕЙТРАЛЬНІСТЬ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТАНДАРТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 15

ВОЛОДИМИР ГОЛИК, ОЛЕКСІЙ ЦУРКАН

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ..... 20

Людмила ГОЛЮК *Науковий керівник: Олег СУШКОВ*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТАКТИЧНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 25

БІЛА ВІКТОРІЯ *Науковий керівник: ТЕТЯНА МОХ*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ..... 30

ЛЮДМИЛА ЗУБЧЕНКО, АНДРІЙ СОЛОМАХА

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЗАСОБАМИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО БАГАТОБОРСТВА..... 33

ЄСЕНІЯ КАРАГЕОЗ *Наукові керівники: СВЯТОСЛАВ КАРАПЕТ'ЯНЦ, АНАТОЛІЙ КОМ'ЯГА*

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ 38

ДІАНА БОЛІСТОВСЬКА

ПОКРАЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ДІЄЮ ПРОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ 41

САВЕЛЬСВА АННА

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В УКРАЇНІ 44

ВЛАДИСЛАВА ПЕРВАК

РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ПРАВООХОРОНЦІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ 48

ПЕРВАК ВЛАДИСЛАВА

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 52

Анна КРИНИЧНА

ВПЛИВ КРОСФІТУ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ 55

Катерина ЛІТВИН *Науковий керівник: Людмила ЗУБЧЕНКО*

СИСТЕМА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ... 58

Богдан ЛУЦЮК *Науковий керівник: Дмитро ПШЕНИЧНИЙ*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОІНТЕГРАЦІЇ ТА ПОЄДНАННЯ ТАКТИЧНОЇ, СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ 62

Роман МАРКОВ

ВАЖЛИВІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД..... 66

Єлизавета ПЕРЕБИЙНІС *Науковий керівник :* **Тетяна ПАВЛИШ**

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО
СТАНУ 68

Андрій ПОРОХНЯВИЙ

СПЕЦІАЛЬНА-ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ МВС 72

Анна ТЮТІНА *Науковий керівник:* **Федір ЛАЩОНОВ**

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ
ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ..... 76

Аліна РАЖИК *Науковий керівник:* **Олександр ТИХИЙ**

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ..... 79

Дмитро ПЕТРУШИН

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ..... 83

Ілона ГОЙДЕНКО *Науковий керівник:* **Юрій КОРНІЙЧУК**

АКТУАЛЬНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ
ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС
НЕСЕННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ПРАЦІВНИКОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 87

Аліна РАЖИК *Науковий керівник: Олександр КРИМЕЦЬ*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ 90

Iryna SKRYPCHENKO, Viktor ROZHNECHENKO

SPORTS ORIENTEERING IN PROFESSIONAL AND APPLIED TRAINING OF
FUTURE LAW ENFORCEMENT 93

Дмитро АНІСІМОВ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАТРИМАННЯ
УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ 99

Дмитро АНІСІМОВ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В
МЕЖАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ 103

Софія СУХОМЛІНОВА *Науковий керівник: Федір ЛАЦОНОВ*

ПСИХОФІЗИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПІД
ЧАС ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ 106

Валерій СІВАКОВ, Олексій ФЕДЧЕНКО

ВАЖЛИВІСТЬ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ ТА ОСНОВНІ НАВИЧКИ СТРІЛЬБИ ТА
ВИКОРИСТАННЯ ЗБРОЇ 110

Ігор ЧОБОТЬКО

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ
ПІДГОТОВКИ 116

Маргарита ЧОБОТЬКО

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ І ЗАСОБІВ ПРИМУСУ В РЕАЛЬНИХ УМОВАХ..... 121

Софія ЩУР *Науковий керівник: В'ячеслав ВДОВИКА*

ВДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС..... 124

Тетяна ПАВЛИШ

АКТУАЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ 127

Олена ТЬОРЛО, Марина ЧЕРВОНОШАПКА, Ігор ГНИП, Микола КМИЦЯК

ШВИДКІСНІ ЗДІБНОСТІ КУРСАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ 130

Олексій ЦУРКАН

ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КУРСУ СТРІЛЬБ ПОЛІЦЕСЬКИХ 132

Олена ТЬОРЛО, Марина ЧЕРВОНОШАПКА, Ігор ГНИП, Сергій КОТОВ

МЕТОДИКА ТАБАТА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК ТРЕНУВАННЯ СТУДЕНТІВ ТА КУРСАНТІВ ЗВО МВС УКРАЇНИ 136

Дмитро ПШЕНИЧНИЙ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЩОДО ШИРОКОГО ВПРОВАДЖЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ТА ВИКОРИСТАННІ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ ЕЛЕКТРОШОКОВОЇ ДІЇ..... 139

Єлизавета КУПРЕНЮК

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ..... 143

Михайло МАЗУР

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ.....147

Юрій МИРОНОВ

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....152

Оксана ВОЛОШИНА , Сергій ПЕКАРСЬКИЙ

ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА В ДОМЕДИЧНІЙ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.....156

Анна ПРОКОПЕНКО *Науковий керівник: Андрій КРАСНОЩОК*

ЗАСОБИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ.....160

КАРИНА ЧУГУЄНКО *Науковий керівник: Федір ЛАЦОНОВ*

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ..... 164

Римма ЮРЧЕНКО

ПСИХОЛОГІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО, СПРЯМОВАНЕ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТАЦІЇ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ.....169

Сергій ПЕКАРСЬКИЙ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОПЕРУПОВНОВАЖЕНИХ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....175

Катерина КРУШЕЛЬНИЦЬКА

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ
НАВИКІВ БЕЗПЕЧНОГО ПОВОДЖЕННЯ З ДЖЕРЕЛАМИ ІОНІЗУЮЧОГО
ВИПРОМІНЮВАННЯ..... 180**

МИКОЛА ВЕСЕЛОВ

Донецький державний університет
внутрішніх справ
професор кафедри державно-правових
дисциплін
Криворізького навчально-наукового
інституту,
доктор юридичних наук, професор

ДАР'Я ЄДНАК

Донецький державний університет
внутрішніх справ
студентка 2 курсу
Криворізького навчально-наукового
інституту

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПИТАНЬ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ
СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Аналітики констатують, що відсутність очікуваних злочинною владою країни-агресора результатів через дії наземних сил на полі бою змушують її злочинний уряд вдаватися до більш терористичної тактики ведення війни, спрямованої на ураження цивільних об'єктів. Під удар потрапляють не тільки будівлі органів публічного адміністрування, об'єкти транспортної системи, енергетики, водопостачання, промисловості, а й житлові будинки, що призводить до загибелі та поранення українців. Поряд з налагодженням сучасної системи протиповітряної оборони, ефективним способом і засобом захисту населення країни від загроз авіаційного та ракетного ураження залишається система своєчасного оповіщення та використання захисних споруд цивільної оборони (цивільного захисту) [1, с. 101].

Проте навіть за наявності зазначених компонентів система цивільного захисту населення не може бути ефективною та цілісною без системних заходів з навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях.

На сьогодні українське законодавство залежно від «аудиторної спрямованості» передбачає три напрями здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: 1) за місцем роботи – працюючого населення; 2) за місцем навчання – здобувачів освіти; 3) за місцем проживання – непрацюючого населення (ст. 39 Кодекс цивільного захисту України (далі – КЦЗУ)). При цьому обов'язок організації навчання таким діям здобувачів вищої освіти закон покладає на «центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, який розробляє та затверджує навчальні програми з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних надзвичайними ситуаціями, з надання домедичної допомоги за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та на заклади освіти, що забезпечують здобуття освіти відповідного рівня» [2].

У законі зазначено, що Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях встановлюється Кабінетом Міністрів України. При цьому, відповідно до ст. 41 КЦЗУ навчання здобувачів вищої освіти діям у надзвичайних ситуаціях та правилам пожежної безпеки є обов'язковим і здійснюється під час освітнього процесу за програмами навчальних дисциплін та планами об'єктових тренувань з питань цивільного захисту за рахунок коштів, передбачених на фінансування закладів освіти, що забезпечують здобуття освіти відповідного рівня. Згідно з Порядком, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 р. № 444 підготовка студентів закладів вищої освіти до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється за нормативними навчальними дисциплінами «Безпека життєдіяльності» та «Цивільний захист», які відповідно передбачають:

а) формування у здобувачів вищої освіти на початковому рівні (короткому циклі), першому (бакалаврському) рівні знань, умінь та навичок щодо забезпечення необхідного рівня безпеки у надзвичайних ситуаціях відповідно до майбутнього профілю роботи, галузевих норм і правил;

б) формування у здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні умінь з превентивного і аварійного планування та управління заходами цивільного захисту [3].

В межах цього дослідження увагу була зосереджена на підготовці конкретної категорії здобувачів вищої освіти – курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України. Підготовка даної категорії здобувачів (на певних рівнях вищої освіти) для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України здійснюється закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання.

На сьогодні під час повномасштабної війни в Україні, поліцейські не лише надають передбачені Законом України «Про Національну поліцію» поліцейські послуги у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини і т. ін., а й виконують низку інших дій, необхідних в умовах постійного терору мирного українського населення та об'єктів інфраструктури повітряними атаками з боку ворога. Адже одними з перших, хто прибуває на місце скоєння «військових злочинів» – влучання ворожих ракет, дронів-камікадзе, керованих авіаційних бомб (поза межами ведення активних бойових дій) є саме поліцейські. Як бачимо з численних викладів в Інтернеті та соціальних чатах відеозаписів зі службових боді-камер поліцейських, в такі моменти вони не лише фіксують «прильоти», завдані руйнування, обмежують доступ сторонніх осіб до небезпечної зони, а й всіляко намагаються допомогти розбирати завали, рятувати постраждалих громадян. Втім ці та інші дії, пов'язані з цивільним захистом населення вимагають не тільки оперативності, а й певних тактичних знань та навичок, щоб не наразити не себе, ні інших осіб на додаткову небезпеку у таких надзвичайних ситуаціях.

Тож, виконання вимог законодавства щодо навчання населення, особливо представників правоохоронних органів до дій щодо цивільного захисту населення в умовах війни стають не лише формальністю, а об'єктивною необхідністю.

Навчання здобувачів вищої освіти (і стосовно курсантів закон не робить в цьому виключення) відбувається за освітніми програмами, які повинні містити: перелік освітніх компонентів; їх логічну послідовність; вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою; кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані програмні результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти. Сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності містить відповідний стандарт вищої освіти (ст.ст. 9-1, 10 Закону України «Про вищу освіту») [4].

На прикладі аналізу стандартів вищої освіти України першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» можна побачити, що ані спеціальні (фахові, предметні) компетентності, ані пов'язані з ними очікувані результати навчання не передбачають безпосереднє набуття здобувачами вищої освіти необхідних знань та навичок щодо дій, пов'язаних з цивільним захистом населення в звичайних та екстремальних умовах. Такі результати навчання як: (PH7) «Здійснювати координацію діяльності суб'єктів забезпечення публічної безпеки і порядку, а також комунікацію з фізичними та юридичними особами з метою своєчасного реагування на кримінальні злочини, адміністративні правопорушення та події»; (PH12) «Адаптуватися і ефективно діяти за звичних умов правоохоронної діяльності та за умов ускладнення оперативної обстановки», – лише побічно можуть обумовлювати включення відповідних освітніх компонент (навчальних дисциплін) до відповідних освітніх програм. Ознайомлення з більшістю освітніх програм, за якими здійснюється підготовка курсантів-поліцейських у закладах вищої освіти системи МВС України, крім навчальної дисципліни «Надання першої медичної допомоги» (що відповідає (PH19) «Вміти застосовувати процедури надання першої медичної допомоги» Стандарту вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» для першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти, затвердженого Наказом МОН України від 30.04.2020 р. № 578) інших навчальних дисциплін, пов'язаних з цивільним захистом населення серед обов'язкових компонент не містить.

Отже, можемо констатувати, що організація навчання здобувачів освіти з питань цивільного захисту в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання – курсантів, зараз фактично відсутня. З урахуванням зазначеного методика вирішення зазначеної проблеми повинна передбачати:

1) внесення відповідних змін до змісту стандартів вищої освіти за спеціальностями, за якими здійснюється навчання курсантів для органів Національної поліції;

2) перегляд освітніх програм в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання на предмет доповнення їх відповідними програмними результатами та освітніми компонентами (навчальними дисциплінами);

3) організація та проведення для вже працюючих поліцейських тренінгів, курсів та навчань з підвищення кваліфікацій або базового навчання саме з питань цивільного захисту населення та тактичної підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Веселов, М., & Забєділіна, А. (2023). Цивільний захист населення в умовах воєнного стану. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*, 129(4), 98–114. [https://doi.org/10.31617/3.2023\(129\)09](https://doi.org/10.31617/3.2023(129)09).
2. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. Дата оновлення: 05.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#n720> (дата звернення: 19.10.2023).
3. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444. Дата оновлення: 18.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-%D0%BF#n9> (дата звернення: 19.10.2023).

4. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Дата оновлення: 28.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#n1669> (дата звернення: 19.10.2023).

СЕРГІЙ ФЕДЧИШИН

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ПОЛІТИЧНА НЕЙТРАЛЬНІСТЬ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТАНДАРТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах реформування Національної поліції України (далі – поліції) відповідно до європейських стандартів важливого значення має аналіз вихідних засад, які покладені в основу поліцейської діяльності. Це стосується й політичної нейтральності як фундаментального принципу діяльності поліції, що зумовлює особливості правового статусу поліцейських і покладає на них певні правообмеження.

Сутність правообмежень щодо політичної нейтральності поліцейських полягає у позбавленні або звуженні для поліцейських прав політичного характеру, якими відповідно до Конституції та інших актів законодавства України наділені інші громадяни України, котрі статусу поліцейських не мають. Правове регулювання вітчизняної моделі політичної нейтральності поліцейських здійснюється низкою законодавчих актів, зокрема Конституцією України (ст.ст. 36, 37 та ін.), законами України «Про національну поліцію» від 02.07.2015 р. (ст. 10), «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. (ст. 40), «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001 р. (ст. 6), наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» від 09.11.2016 р. та ін.

Системний аналіз законодавства України дозволяє виокремити такі основні вимоги поліцейських щодо політичної нейтральності: *а) вимоги щодо рівного ставлення та недискримінації*: поліцейські забезпечують захист прав та свобод

людини незалежно від політичних переконань та партійної належності; поліцейським під час виконання службових обов'язків заборонено допускати будь-які привілеї чи обмеження за ознаками політичних переконань; поліцейські під час виконання службових обов'язків повинні виявляти повагу до гідності кожної людини, справедливо та неупереджено ставитися до кожного, незважаючи на політичні переконання, не допускати дискримінації в будь-якій формі; б) *вимоги щодо демонстрації політичного ставлення*: поліцейським заборонено демонструвати власні політичні погляди та переконання, висловлювати особисте ставлення до діяльності політичних партій під час виконання службових повноважень; поліцейським під час виконання службових обов'язків заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій, та провадити політичну діяльність; в органах і підрозділах поліції заборонено використовувати будь-які предмети, на яких зображена символіка політичних партій; в) *вимоги щодо партійної належності* – поліцейські не можуть бути членами політичних партій; г) *вимоги щодо використання службових повноважень*: поліцейським заборонено використовувати службові повноваження у політичних цілях, в інтересах політичних партій чи їх осередків або окремих політиків; поліцейські у своїй діяльності є незалежними від рішень, заяв чи позицій політичних партій; в органах і підрозділах поліції заборонено провадити політичну діяльність тощо.

У державах-членах ЄС політична нейтральність традиційно розглядається як один із базових принципів (стандартів) діяльності поліції, що врегульовується на рівні профільних законів. Наприклад, у ст. 5 Закону-декрету Португалії «Про статус поліцейських» від 2009 р. закріплено, що «персонал поліції не має права робити заяви, що впливають на порушення принципів підпорядкованості поліції публічної безпеки засадам демократичної законності, політичного та партійного нейтралітету, її згуртованості, престижу установи, її підпорядкованості Урядовим органам...». Відповідно до § 47 Закону Чехії «Про службові відносини службовців формувань безпеки» від 2003 р. «службовець не має права бути

членом політичної партії або політичного руху, а також провадити діяльність на їх користь. Це положення не зачіпає виборче право службовця». У законах про поліцію низки держав ЄС встановлено заборону поліцейським бути членом політичних партій (ст. 63 Закону Польщі «Про поліцію» від 1990 р., ст. 72 Закону Словенії «Про поліцію» від 1998 р., ст. 15 Органічного Закону Королівства Іспанія «Про сили і корпуси безпеки» від 1986 р. тощо) [1, с.191, 215, 395, 461, 578].

При розробці національних підходів стосовно обмеження політичних прав поліцейських у державах-членах ЄС враховуються положення європейських актів «м'якого права» («soft law») та міжнародних договорів. Як приклад, у п. 31 *Рекомендації Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» від 2001 р.* зазначено наступне: «персонал поліції повинен зазвичай мати такі самі громадянські та політичні права, як і інші громадяни. Можливе обмеження цих прав, тільки якщо це необхідно для виконання функцій поліцією в демократичному суспільстві, відповідно до права, і у відповідності з Європейською конвенцією про права людини» [1, с.21-22].

Зокрема, у ст. 11 «Свобода зібрань та об'єднання» *Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 р.* (далі – ЄКПЛ) закріплено, що «кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів». Передбачено, що «здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб». При цьому, безпосередньо закріплюється, що ст. 11 ЄКПЛ «не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення передбачених прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави». Більш конкретний зміст свободи зібрань та об'єднання, особливості її реалізації та обмеження можуть бути сформульовані завдяки практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Так, ЄСПЛ розглядає політичні партії як об'єднання, що підпадають під дію ст. 11 ЄКПЛ. Партії визнаються формою об'єднання, що є життєво необхідною для належного функціонування демократії (рішення ЄСПЛ у справі *«Республіканська партія Росії проти Росії» («Republican Party of Russia v. Russia»)* від 12.04.2001 р., рішення ЄСПЛ у справі *«Об'єднана комуністична партія Туреччини та інші проти Туреччини» («United Communist Party of Turkey and Others v. Turkey»)* від 30.01.1998 р. та ін.). Описуючи діяльність об'єднань громадян, ЄСПЛ займає наступну позицію: якщо об'єднання створене особами, котрі, підтримуючи певні цінності або ідеали, мають намір переслідувати спільні цілі, то якби вони не мали контролю над своїми членами, це суперечило б самій ефективності свободи, про яку йде мова. У свою чергу, є визнаним, що політичні партії, як правило, можуть регулювати членство, приймаючи лише тих, хто поділяє їх переконання та ідеали (рішення ЄСПЛ у справі *«Об'єднане товариство локомотивобудівельників та пожежників проти Сполученого Королівства» («Associated Society of Locomotive Engineers and Firemen (ASLEF) v. the United Kingdom»)* від 27.02.2007 р., § 39). Отже, ЄСПЛ не виключає можливості впливу політичних партій на власних членів.

Прикметно, що ЄСПЛ визнає ст. 10 («Свобода вираження поглядів») як підґрунтя для реалізації прав, гарантованих ст. 11 ЄКПЛ. Як зазначає ЄСПЛ, незважаючи на свою автономну роль і особливу сферу застосування, ст. 11 також повинна розглядатися у контексті ст. 10, адже захист поглядів і свобода їх вираження є однією з цілей свободи зібрань і об'єднання (рішення ЄСПЛ у справі *«Станков та Об'єднана македонська організація Ілinden проти Болгарії» («Stankov and the United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria»)* від 02.10.2001 р., § 85). Відповідний зв'язок безпосередньо має місце відносно політичних партій з огляду на їхню істотну роль у забезпеченні плюралізму та належного функціонування демократії (рішення ЄСПЛ у справі *«Партія свободи та демократії проти Туреччини» («Freedom and Democracy Party (ÖZDEP) v. Turkey»)* від 08.12.1999 р., § 37). Таким чином, можна зазначити, що вступаючи до певної політичної партії особа вже по суті виражає власні політичні погляди.

Як закріплено у ЄКПЛ, ст. 11 не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави (ч. 2 ст. 11 ЄКПЛ). З позиції ЄСПЛ, свобода об'єднання може бути обмежена з метою забезпечення політичної нейтральності публічних службовців (рішення у справі «Ахмед та інші проти Сполученого Королівства» ([«Ahmed and others v. the United Kingdom»](#)) від 02.09.1998 р.). Проте такі обмеження мають бути необхідними у демократичному суспільстві (рішення ЄСПЛ у справі «Тюм Габер Сен і Чинар проти Туреччини» ([«Tüm Haber Sen and Çinar v. Turkey»](#)) від 21.02.2006 р., § 35-36). Підтвердження наведеним критеріям у контексті обмеження (заборони) членства публічним службовцям у політичних партіях можна знайти у правових позиціях ЄСПЛ.

По-перше, ЄСПЛ вважає, що оскільки роль публічних службовців у демократичному суспільстві полягає у наданні допомоги уряду у реалізації його функцій, то обов'язок лояльності та стриманості набуває для них особливого значення (рішення ЄСПЛ у справі «Профспілка поліції Словаччини та інші проти Словаччини» ([«Trade union of the police in the Slovak Republic and others v. Slovakia»](#)) від 25.09.2012 р., § 57). По-друге, ЄСПЛ підкреслює, що як корпус електорально обраних політичних діячів, так і постійний корпус публічних службовців беруть на себе відповідальність за реалізацію прийнятої політики. При цьому, довірчий зв'язок між останніми досягається через впевненість у політичній нейтральності та лояльності публічних службовців до чинної влади, а також у тому, що виконання політичних рішень не зіткнеться з «політичною опозицією» публічних службовців. З позиції ЄСПЛ, «демократична держава має право вимагати від публічних службовців лояльності відносно конституційних принципів, на яких вона засновується», «держава має право, в силу їх особливого статусу, зобов'язувати їх до стриманості» (рішення ЄСПЛ у справі «Ахмед та інші проти Сполученого Королівства» ([«Ahmed and others v. the United Kingdom»](#)) від 02.09.1998 р., § 53).

Підсумовуючи, слід відзначити важливість впровадження в Україні політичної нейтральності поліцейських як одного із основних європейських стандартів

поліцейської діяльності, вдосконалення її вимог та правового регулювання. Від забезпечення політичної нейтральності поліцейських безпосередню залежить розбудова деполітизованої, професійної та ефективної поліції європейського зразка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О. А. Банчука. Київ: Москаленко О.М., 2013. 588 с.

ВОЛОДИМИР ГОЛИК

старший викладач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету №1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

ОЛЕКСІЙ ЦУРКАН

кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету №1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Аналіз статистичних даних аналітиків МВС України свідчить про збільшення злочинності з 2014 року й по теперішній час. Зазначене вказує на необхідність пошуку шляхів вирішення завдань, які пов'язані зі професійною підготовкою працівників правоохоронних органів до ефективного виконання завдань за призначенням. З метою посилення боротьби зі злочинністю та забезпеченням особистої безпеки працівників Національної поліції України під час виконання завдань існує необхідність удосконалення їх професійної підготовки із використанням всього арсеналу засобів та методів [1, с.400].

Аналіз наукових досліджень і публікацій засвідчив: удосконаленню системи професійного навчання працівників правоохоронних органів присвячено праці

багатьох вітчизняних та зарубіжних учених: С.Асямова, М.Ануфрієва, О. Бандурка, Я. Бондаренка, С. Бутова, А. Губанова, О.Зарічанського, В. Пліска, В. Сокурєнка, Г.Яворської та інших. Науковцями вивчається зарубіжний досвід підготовки поліцейських та надаються рекомендації стосовно його запровадження в Україні. Низка досліджень спрямована на вдосконалення програм первинної професійної підготовки вперше прийнятих працівників на службу в поліцію, обґрунтування новітніх методик підготовки курсантів та слухачів у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання [1, 2, 3]. Також, заслуговують на увагу наукові дослідження, спрямовані на вдосконалення фізичної підготовленості працівників правоохоронних органів.

На важливість стрілецької підготовленості майбутніх працівників Національної поліції вказують С. Гаврік та А. Черніков. Науковці наголошують, що гарантом життя та здоров'я поліцейського при вогневому контакті зі злочинцем є швидкі дії пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї. На думку дослідників, в освітній процес майбутніх правоохоронців необхідно запроваджувати елементи імітаційного моделювання. Імітаційне моделювання дозволяє будувати моделі, що описують процеси так, як вони відбувались би у дійсності. Таку модель можна «програти» в часі як для одного випробування, так і заданої безлічі. На сьогоднішній день, в системі професійної підготовки майбутніх працівників Національної поліції найбільш поширеними і перспективними є такі імітаційні засоби як ігри в страйкбол [2, с.111].

За аналогією з Пейнтболом гра отримала назву – Страйкбол і відома з 1997 року. Страйкбол (від англ. Strike – удар і ball – куля) – рольова командна гра військово-тактичного спрямування. У процесі гри учасники імітують дії різних збройних структур (армія, поліція, жандармерія), виконуючи різні поставлені задачі. У якості зброї учасники використовують м'яку пневматику, що стріляє кульками калібру 6 мм і вагою від 0,12 до 0,43 гр. Зброя – точна копія реального бойового озброєння (АК, М16, AUG MP5, AR та інші) [1, с.401].

В процесі гри учасники імітують дії військових угруповань (наприклад, спецпризначенців, армії, терористів) і виконують поставлені сценарієм завдання. Завдання можуть бути різні – від пошуку на ворожій території ігрових артефактів і до звільнення полонених та штурму і захоплення будівель.

Найбільш поширеними простими сценаріями є атака та охорона укріпленого району, звільнення заручників та конвой. Як форма навчального процесу, гра спрямована на відтворення і засвоєння досвіду у всіх його проявах: знаннях, уміннях, навичках, емоційно-оціночній діяльності.

Гра, як інструмент навчання, активізує розумову діяльність навчаємих, допомагає зробити навчальний процес більш цікавим та захоплюючим. Окрім того, варто наголосити на матеріальній складовій, під час гри відбувається значна економія боєприпасів, а так звані «приводи» (масогабаритні макети зразків стрілецької зброї) за своєю ергономікою близькі по побудові до бойової зброї [1, 2, 4].

Важливим елементом для сприйняття є больові ефекти, що можуть виникати під час влучення (використовується пластмасова кулька). Вони створюють необхідність ухилятися від попадань та використовувати елементи прикриття, приймати рішення, щодо пересування на полі бою, прикриття товариша та ін. [1, с.402].

Для формування професійно-бойових навичок та вмінь, впевненості у собі, гнучкості мислення, інтуїції, готовності до ризику, сміливості, швидкості реакції в екстремальних ситуаціях, викладачами кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету №1 Донецького державного університету внутрішніх справ під час практичних занять, на навчальному полігоні «Тактичне містечко» (яке розташоване біля навчального корпусу) активно застосовуються ігри в страйкбол між здобувачами вищої освіти навчальних взводів всіх курсів.

Страйкбол має ряд незаперечних переваг: а) реальність зброї, що припускає практично повну відповідність зразків страйкбольної зброї реальній бойовій стрілецькій зброї за маса-габаритними і частково–тактичними характеристиками;

б) малий травматичний вплив на гравця; необмежений район для гри, яким може бути будь-який ліс, поле, майданчики для ігор або міські умови (будівлі, будівництва); в) відносна дешевизна і легкість боєкомплекту; принцип дії дозволяє вести вогонь з будь-якого положення; мінімальний вплив на зброю кліматичних умов. Існує кілька типів ігор, що відрізняються цілями, місцем проведення, задіяним екіпіруванням, вимогою до учасників тощо.

MILSIM (від англ. Military Simulation «військова симуляція») та любительські. MILSIM – це різновид ігор, що максимально доведені до реальних умов. Основними принципами подібного типу ігор є: одне життя на всю гру, обмеження по боєкомплекту, суворий відбір учасників. У різних країнах і регіонах правила ігор MILSIM можуть сильно відрізнятись. Варіант MILSIM для військовослужбовців є ідеальним варіантом, тобто ми самі диктуємо правила та умови гри (навчання) в залежності від завдань, які покладено на підрозділ (наближаючи їх до програм підготовки, як спеціалістів, так і в цілому груп, взводів і т.ін.) [1].

Слід зазначити, що використання страйкбольних ігор у професійній підготовці майбутніх працівників Національної поліції відповідає головному принципу «Вчити тому, що знадобиться в бою» [3]. Тобто такі елементи як небезпека, ризик, відповідальність включені у процес підготовки із застосуванням зазначених імітаційних ігор, розвивають у курсантів сміливість, мужність і стійкість. Страйкбольні ігри допомагають відточувати навички використання зброї, знання тактико-спеціальної і вогневої підготовки. У тренуваннях наявний азарт, завдяки якому курсанти ефективніше освоюють знання щодо поводження зі зброєю, основи сучасної боротьби та стрільби [1, 2, 3].

Таким чином, імітована діяльність майбутніх працівників підрозділів Національної поліції відбувається переважно в екстремальних умовах і передбачає значну інтенсивність функціонування психіки, виникнення перевантажень і завдань, що перевищують індивідуальні та групові можливості. Доцільність застосування страйкбольних ігор для розвитку професійно-важливих

якостей майбутніх правоохоронців обумовлюється можливістю максимального наближення до реальних умов практичної діяльності. Під час використання зазначених ігор значно підвищується рівень формування умінь застосування зброї, навичок саморегуляції для подолання стрес-чинників професійної діяльності, досвіду розумової діяльності під час дій в умовах значного фізичного напруження тощо. Більш реально відбувається усвідомлення небезпеки та тренування раціонального прагнення до перемоги із обов'язковими розвитком установки на виживання в будь-яких ризиконебезпечних ситуаціях.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі, передбачається подальше вивчення ефективності використання імітаційних засобів у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти – майбутніх працівників Національної поліції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бородін С.В., Шульга С.Ю., Бойчук Х.І. Страйкбол. Гра чи навчання. Молодий вчений : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. Київ, 2020. Вип. 4 (80). С. 400–403.
2. Гаврик С. Ю., Черников А.И. Совершенствование огневой подготовки полицейских. Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів I міжнар. наук.-практ. конф. Харків: ХНУВС, 2016. С. 111 – 116.
3. Методичні рекомендації щодо використання страйкбольного та пейнтбольного обладнання в системі службової підготовки працівників органів внутрішніх справ // Департамент кадрового забезпечення МВС України. – Лист МВС України від 28 березня 2013 року, № 5093/Лк.
4. Ролук Олександр. Спеціальна фізична підготовка військовослужбовців-розвідників. Фізична виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Київ, 2016. №1 (33). С. 57-63.

Людмила ГОЛЮК

здобувач ступеня вищої освіти
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олег СУШКОВ

викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки,
Національної академії внутрішніх справ

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТАКТИЧНОЇ ТА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних реаліях воєнного стану змінилися пріоритети в підготовці фахівців різних сфер і напрямів, в тому числі підготовки курсантів закладів вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ зі специфічними умовами навчання. Російська військова агресія та активні бойові висувають до поліцейських надмірно високі вимоги щодо фізичних і психічних якостей, прикладних навичок – дій доведених до автоматизму, дій, які правоохоронці виконують у стресових (несподіваних, нестандартних) ситуаціях, не замислюючись, без контролю свідомості.

Враховуючи умови, в який наразі перебуває українське суспільство, а саме: воєнного стану, основна увага приділяється високоякісній службовій підготовці співробітників Національної поліції. Один з важливих аспектів цієї підготовки - це фізична підготовка. Відповідно до Загальних Положень Наказу МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, фізична підготовка - це комплекс заходів, спрямований на формування і покращення рухових навичок, розвиток фізичних якостей і здібностей поліцейських, з урахуванням особливостей їхньої професійної діяльності [3]. Фізична підготовка працівників Національної поліції України включає декілька головних компонентів: загальну фізичну підготовку, тактику самозахисту та особистої безпеки. Процес фізичної

підготовки спрямований на розвиток і вдосконалення рухових навичок і вмінь поліцейських, які є важливими як в повсякденній діяльності, так і в екстремальних ситуаціях, особливо під час виконання бойових завдань [4, с. 204].

Враховуючи сьогодення України, можемо зазначити основні проблемні аспекти, які виникають при підготовці майбутніх поліцейських, серед них:

1. Недостатня фізична підготовка, яка є однією з головних проблем. Фізична готовність є ключовою складовою успішної роботи поліцейського, оскільки вони повинні бути готові до фізичних викликів, включаючи переслідування, захист від нападів, застосування фізичного примусу та інші фізичні завдання, які можуть виникнути в умов. Деякі курсанти можуть не мати достатньої мотивації або знань, щоб підготуватися до фізичних випробувань. Розв'язанням цієї проблеми може бути збільшення вимог до фізичної підготовки курсантів, наданням доступу до тренувань та інших ресурсів.

2. Низька мотивація молоді до занять з фізичної підготовки: останні роки спостерігається тенденція до зниження бажання займатися руховою активністю [6, с.7]. В залежності від віку майже 76 % молоді віддають перевагу пасивним формам проведення дозвілля. Це визначається як вітчизняними, так і закордонними дослідженнями. Перешкоджають формуванню мотивації та активного ставлення до занять фізичними вправами внутрішні фактори: не вистачає часу, відсутність потреби та прагнення, шкідливі звички, травмування тощо.

3. Психологічний тиск та стрес: робота правоохоронців завжди, тим паче в умовах воєнного стану супроводжується значним психологічним тиском і стресом. Майбутні поліцейські повинні бути психологічно міцними, але надзвичайно важко підготувати до всіх можливих стресових ситуацій та подій які можуть виникнути при виконанні службових обов'язків. Психологічна підготовка повинна бути більш ефективною, пристосованою до умов сучасності та обов'язковою, щоб допомогти майбутнім правоохоронцям розвивати резистентність та стресостійкість.

Однією з найважливіших складових підготовки працівників Міністерства внутрішніх справ України загалом, а також органів внутрішніх справ, зокрема для ефективних дій в умовах воєнного стану є навчання курсантів у вищих навчальних закладах системи МВС України зі специфічними умовами навчання, а також навчання працівників органів внутрішніх справ методам та прийомами раціонального та безпечного виконання оперативно-службових та бойових завдань [2, с. 44]. Чинним нормативно-правовим актом, який визначає вміст та вимоги до організації та проведення тренувань із фізичної підготовки для поліцейських, є наказ МВС України від 26.01.2016 №50, яким затверджено Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України. Цим наказом було схвалено Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України [3]. Згідно з цим положенням, фізична підготовка є частиною службової підготовки та визначається як сукупність заходів, спрямованих на розвиток і вдосконалення рухових навичок та фізичних якостей поліцейських з урахуванням особливостей їхньої професійної діяльності.

Виходячи з нових реалій, які спричинені воєнним станом в Україні, можна окреслити головні завдання та цілі, які необхідно досягти під час проведення навчальних занять для підготовки курсантів Міністерства внутрішніх справ України під час воєнного стану:

1. Навчання курсантів методам рукопашного бою, при загрозі злочинцями, які володіють вогнепальною або холодною зброєю, а також при затриманні правопорушників, їх обшуку та транспортуванні, включаючи методи страховки та взаємодопомоги при виконанні службових обов'язків.
2. Підготовка висококваліфікованих кадрів для Національної поліції України, які можуть швидко та ефективно виконувати службово-бойові завдання в умовах складної оперативної ситуації.

3. Зміцнення фізичного стану та мотивації курсантів, спонукання до підвищення фізичного розвитку, формування стійкості для виконання важких фізичних завдань у службі.

4. Розвиток у курсантів високих морально-вольових якостей, які необхідні для виконання службово-бойових завдань в умовах панічних настроїв у суспільстві, також значну увагу приділяти ментальному здоров'ю здобувачів вищої освіти [5, с. 111].

Отже, на початковому етапі фізичної підготовки майбутніх працівників поліції розробляється стратегія розвитку їхніх фізичних якостей і створюється міцна основа для формування навичок у використанні поліцейських заходів примусу. Цей етап спрямований на покращення м'язів опорно-рухового апарату, розбудову базової сили й витривалості, підвищення функціональної стійкості серцево-судинної та дихальної системи організму, розвиток швидкості, координаційних здатностей і гнучкості. Основним завданням підготовки є розвиток здатності приймати обґрунтовані рішення в ускладнених умовах(виконання бойових завдань), зокрема за допомогою симуляції ситуацій, пов'язаних з оперативно-службовою діяльністю. Велика увага має бути приділена ситуаціям, де потрібно реагувати на несподівані напади та виявляти свої фізичні навички. Для досягнення цієї мети, важливо впроваджувати комплексні засоби та методи в навчальний процес, які будуть гарантувати максимальну ефективність підготовки бойових навичок працівників Національної поліції України.

Умови воєнного стану створюють нові виклики для фізичної підготовки майбутніх поліцейських. Ці виклики охоплюють екстремальний стрес, фізичне та моральне виснаження, обмежений рух та комунікації, використання зброї, співпрацю зі збройними силами та цивільний контроль. Завдяки ефективній підготовці та спеціалізованому навчанню, курсанти можуть бути краще підготовлені до роботи в умовах воєнного. Важливо надати навички та знання, які дозволять їм ефективно виконувати свої обов'язки, забезпечуючи безпеку та правопорядок у сучасних умовах. Усунення основних проблем фізичної

підготовки та співпраця між військовими та правоохоронними органами відіграють ключову роль у досягненні успішних результатів у цій досить складній сфері.

Підсумовуючи хочу зазначити, що підготовка майбутніх поліцейських до роботи в умовах воєнного стану є критично важливою для забезпечення безпеки та правопорядку під час конфліктів та екстремальних ситуацій. Вона вимагає уваги до фізичної та психологічної підготовки, а також співпраці між всіма відповідними державними структурами

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко В. В. Особливості застосування поліцейських заходів під час професійної діяльності працівників патрульної поліції // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [за матеріалами III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 трав. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз.підготовки ф-ту № 2. Харків, 2018. С. 52–57
2. Бондаренко В.В. Особливості програм первинної професійної підготовки працівників Національної поліції України. Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Фізичне виховання і спорт : журнал / уклад. А. В. Цьось, А. І. Альошина. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. Вип. 25. С. 43–49
3. Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України (редакція від 16.08.2022 року) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>
4. Тьорло О.І., Музика Б.Ю., Флуд О.В та ін. Застосування заходів фізичного впливу в обмеженому просторі : навч.-метод. посібник / Львів : ЛьвДУВС, 2020. 204 с.
5. Швець Д. В. «Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських». Law and Safety 66.3. 2017. с. 103–112

6. Зозуля Є. В. Підготовку сучасного правоохоронця – на рівень європейських стандартів. Наукова бібліотека. 2014. № 4. С. 4.

БІЛА ВІКТОРІЯ

курсант 409 взводу,
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Одеського державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник:

ТЕТЯНА МОХ

викладач кафедри тактико-спеціальної,
та спеціальної фізичної підготовки
Одеського державного університету
внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ
ПОЛІЦІЇ**

У кожній країні існує своя унікальна система підготовки фахівців для поліцейських підрозділів, і ця система сформувалася внаслідок впливу різних історичних та інших чинників. В розвинених країнах поліцейські ряди заповнюють лише висококваліфіковані спеціалісти, які мають відповідну фізичну, теоретичну та моральну підготовку і, можливо, пройшли спеціальні навчальні курси або випробування.

Багато дослідників і провідних фахівців приділяють увагу цій тематиці, включаючи М. І. Ануфрієва, С. Є. Бутова, В. А. Дідковського, О. В. Кузенкова, С. В. Буряка та інших. Проте слід відзначити, що остаточні вимоги щодо фізичної підготовки працівників поліції встановлюються Міністерством внутрішніх справ України як провідним державним органом у цьому напрямку, яке має повноваження визначати та затверджувати вимоги щодо фізичної підготовки.

Важлива складова успішної роботи поліцейських - це їх фізична підготовка. Чим більша фізична готовність, тим ефективніше вони можуть виконувати свої обов'язки та забезпечувати громадську безпеку. Проте, існують декілька основних проблем, пов'язаних з фізичною підготовкою поліцейських, які варто враховувати. Давайте розглянемо ці проблеми ближче, щоб краще зрозуміти їх важливість та вплив на роботу поліцейських.

Перша з основних проблем - це недостатня фізична активність поліцейських. Багато з них проводять більшу частину робочого дня за комп'ютером в кабінеті, що може призводити до недостатньої фізичної активності та загрожувати здоров'ю [1].

Друга проблема полягає в недостатньому навантаженні під час фізичної підготовки. Військові та поліцейські академії можуть не надавати достатнього тренувального навантаження, що може призводити до недостатньої фізичної підготовки поліцейських для реальних ситуацій на вулиці. Це стосується і питань відбору кандидатів для навчання у університеті МВС, на сучасному етапі реформування поліції України, однією з ключових вимог до потенційних поліцейських є проведення швидкої та якісної фізичної перевірки. Кандидати мають можливість продемонструвати свою придатність до служби правоохоронця шляхом виявлення фізичної спроможності, фізичної витривалості та тактичної підготовки. Кандидати, які досягли найкращих результатів, рекомендується для подальшого вступу до поліції. На сьогоднішній день не існує ідеальної програми відбору працівників поліції, яка б можна була гарантувати 100% прозорий та якісний підбір кожного кандидата.

Третя проблема - це нездатність до фізичних вправ. Деякі поліцейські можуть мати фізичні обмеження або проблеми зі здоров'ям, які ускладнюють їхню фізичну підготовку та можливість виконувати фізичні завдання на високому рівні. Регулярна медична перевірка стану здоров'я діючих працівників в Національній поліції України є важливою практикою. Кожен поліцейський повинен мати високий рівень фізичної підготовки, бути сильним, фізично

витривалим і володіти навичками, необхідними для виконання своїх професійних обов'язків, включаючи захист життя та здоров'я громадян і власний захист. Тому фізична підготовка займає важливе місце в роботі поліцейських [2].

Передумовами цих проблем слугують:

1. Психологічний тиск: Високий рівень психологічного стресу та навантаження на поліцейських може призвести до зниження мотивації для фізичної підготовки. Для багатьох поліцейських важко знайти час і енергію на регулярні тренування через надмірний робочий графік та стресові ситуації.
2. Брак доступу до спортивних закладів: У деяких районах поліцейські можуть мати обмежений доступ до спортивних закладів або тренувальних майданчиків. Це може ускладнити їм можливість підтримувати фізичну форму.
3. Вік та старість: Співвідношення віку та фізичної придатності може бути проблематичним. Поліцейські, які старші за певний вік, можуть мати складнощі у виконанні фізичних завдань та втратити певну фізичну придатність.
4. Підтримка та мотивація: Деякі поліцейські можуть відчувати брак підтримки та мотивації для збереження фізичної форми. Відсутність внутрішньої мотивації та системи поощрення може призвести до зниження інтересу у фізичній підготовці [3].

Отже, для вирішення цих проблем важливо встановити систему регулярної фізичної підготовки, спеціальних тренувань та моніторингу фізичної форми поліцейських. Також важливо створити мотиваційну систему, щоб стимулювати поліцейських до підтримання гарної фізичної форми та здорового способу життя. Це допоможе забезпечити, що поліцейські залишаються в хорошій фізичній формі та можуть ефективно виконувати свої обов'язки. Фізична підготовка поліцейських - це важливий аспект їхньої професійної діяльності та забезпечення громадської безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 №

50 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16> (дата звернення: 11.10.2023).

2. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 11.10.2023).

3. Савченко А. Система підготовки поліцейських у США // Національна громадська платформа «Реформуємо МВС: прозорість та відповідальність» : сайт. 24.07.2015. URL: https://police-reform.khpg.org/articles/sistema_pidgotovki_policejskih_u_ssha (дата звернення: 11.10.2023)

ЛЮДМИЛА ЗУБЧЕНКО

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальних дисциплін та
професійної підготовки
факультет № 1 КННІ ДонДУВС

АНДРІЙ СОЛОМАХА

викладач кафедри спеціальних дисциплін та
професійної підготовки
факультет №1 КННІ ДонДУВС

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ЗАСОБАМИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО БАГАТОБОРСТВА

Основою професійної підготовки майбутніх працівників Національної поліції є фізичні якості, а формою – рухові уміння й прикладні навички. Недостатньо розвинуті фізичні якості, призводять до низької працездатності правоохоронців, які не можуть у повній мірі виконувати завдання за призначенням.

У свою чергу, якість формування прикладних навичок (подолання перешкод, застосування заходів фізичного впливу) напряду залежить від рівня фізичної підготовленості майбутніх правоохоронців. Слід зауважити, що на даний

момент спостерігається позитивна тенденція стосовно удосконалення системи фізичної підготовки працівників Національної поліції, що дозволить більш якісно виконувати службові завдання [3, с. 90].

В період професійної підготовки курсантів для підрозділів Національної поліції України під час практичних занять з фізичної підготовки йде використання нових видів та форм фізкультурно-оздоровчого напрямку для підвищення індивідуального рівня фізичного розвитку кожного здобувача вищої освіти, що у майбутньому допоможе їм ефективно виконувати завдання за призначенням на посадах за фахом [1, с. 137].

Аналізуючи наукову та методичну літературу з заявленої проблеми, треба зазначити що питанням удосконалення рівня фізичної підготовленості курсантів системи МВС України присвячені роботи учених: О.Бондаренко, О.Гаркавого, І.Закорка, О.Коломійця, В.Селюкова, О.Хацаюка., А.Чуха та ін. Цікавими за своїм змістом є роботи: Н.Базилевич, А. Демківа, М.Єни, М.Кузнецова, І.Пилипчака, О.Тонконога, І.Ягодзинського та інших фахівців, які розкривають методичні складові впровадження засобів кросфіт в освітній процес військовослужбовців та курсантів вищих військових навчальних закладів України та інших силових структур.

Функціональне багатоборство забезпечує довготривале заняття фізичними вправами і дозволяє покращити загальну фізичну витривалість організму правоохоронців, зміцнити серцево-судинну та дихальні системи, підвищити рівень м'язової сили, зміцнити суглоби, оптимізувати вагу, підвищити гнучкість та набути атлетичної статури. Крім цього, даний напрям у свій зміст включає різноформатні тренування, функціональну гімнастику, баланс-тренінги, циклічні вправи [1, 2, 3]. Тому, для підвищення рівня фізичної підготовленості, формування мотивації курсантської молоді у заняттях з фізичної підготовки, а також на ведення здорового способу життя в цілому, викладачами кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету №1 КННІ ДонДУВС було використано певні засоби функціонального багатоборства

(силового фітнесу) як одного з нових напрямків фізкультурно-оздоровчої діяльності. Даний вид фітнесу прийшов в Україну із США. Перші офіційні змагання з Кроссфіту відбулися в окрузі Корсон (США) в 2007 році. Змагання стали потужним фактором популяризації Кроссфіту серед власників клубів і різних спортивних фірм. Щорічно проходить велика кількість турнірів з Кроссфіту, в тому числі чемпіонати Світу та Європи [1, 2, 3].

Силовий кросфіт - це колове тренування, сутність якого полягає у виконанні певного комплексу вправ за мінімальний час. Тренування включають в себе елементи з інтервальної роботи високої інтенсивності, в комплексі використовуються навантаження, спрямовані на розвиток одразу декількох фізичних якостей, таких як сила, витривалість і спритність. Заняття з кросфіту включають у себе елементи з інтервальних тренувань високої інтенсивності, важкої атлетики, легкої атлетики, пауерліфтингу, гімнастики, гирьового й інших видів спорту та ін. [1, 4]. Ця система дає можливість широкого застосування фізичних навантажень, що підвищують зацікавленість й ефективність тренувального процесу. Методика тренувань, на відміну від інших видів фітнесу, здатна гармонійно впливати на всі види фізичних якостей. Структура практичних занять з використанням засобів крос фіту включала в себе: а) розподіл навчального заняття на дві частини. Частину навчального заняття - 70 % від загального часу курсанти витрачали на те, щоб виконувати основні завдання, а 30 % від загального часу заняття застосовували засоби кросфіту для розвитку силових якостей, спритності, витривалості, гнучкості; б) декілька груп фізичних вправ. До вправ першої групи відносилися вправи з вагою власного тіла; другу групу складала вправи анаеробного і аеробного характеру, як самостійно, так і в складі комплексу вправ. Третя й четверта групи включали вправи з арсеналу важкої атлетики та атлетизму [4, с. 26-27].

Також, у режим відпочинку курсантів КННІ ДонДУВС для стимулювання фізкультурно-оздоровчої діяльності в цілому було включено змагання з силового кросфіту.

Такі змагання проводяться регулярно, починаючи з травня 2018 року на спортивному майданчику біля навчального корпусу, де мають змогу прийняти участь всі навчальні взводи.

Кожен взвод повинен був представити команду у складі: чотири хлопця та три дівчини. Сутність змагань заключається в тому, що необхідно за певний фіксований період часу виконати якомога більшу кількість повторень вправ: хлопці – підтягування на перекладині, дівчата – вис на прямих руках (у той час, коли хлопець виконує вправу підтягування на перекладині). Виграє та команда, яка зробить як найбільшу кількість повторень за одну хвилину.

Після виконання програми всі курсанти відмітили основні переваги силового кросфіту: а) універсальність – змагання-тренування сприяли як розвитку сили, так і силовій витривалості; б) доступність - робота не потребувала спеціалізованих спортивних залів; в) різноманітність та варіативність – силовий кросфіт включає максимальне розмаїття вправ, причому не лише за наявності спорядів і тренажерів, але й зі своїм власним тілом. Можна включати додатково будь-які спеціалізовані навантаження (наприклад, такі як скакалка, біг); г) оздоровлення - за допомогою силового кросфіту можна скласти помірну програму тренувань в стилі ЗФП і така програма ніколи не зашкодить здоров'ю; за одне тренування спалюється до 1000 ккал, що сприяє схудненню; д) колективізм – силовий кросфіт вимагав роботи у злагодженому колективі, створювався змагальний дух у взводі, що мотивував до регулярних занять фізичними вправами і сприяв покращенню спортивного результату.

Таким чином, по-перше, стає очевидним, що використання засобів силового кросфіту при мотивованому ставленні курсантів до занять новим видом спорту, які проводяться на високому емоційному рівні, є дуже ефективними, а також різний зміст занять в кожній серії створюють адекватні режими рухової активності та позитивно впливають на темпи розвитку основних фізичних здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич Н., Тонконог О. Особливості використання нового виду спорту «Crossfit» у самостійній фізкультурно-оздоровчій роботі студентів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди*. 2016. С.136–142.
2. Камаев О., Колесников В. Спортивный стиль жизни как основа профессиональной подготовки современных полицейских. *Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків: ХНУВС, 2016. С. 133-136.
3. Колесников В., Забора А. Підвищення рівня фізичної підготовленості курсантів закладів вищої освіти МВС України засобами функціонального багатоборства (кросфіт). *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків: ХНУВС, 2020. С. 90-92.
4. Пилипчак І., Лойко О. Кросфіт у системі фізичної підготовки курсантів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк. Випуск № 2(42), 2018. С.25–32.

ЄСЕНІЯ КАРАГЕОЗ

курсант 209 взводу,
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Одеського державного університету
внутрішніх справ

Наукові керівники:

СВЯТОСЛАВ КАРАПЕТ'ЯНЦ

АНАТОЛІЙ КОМ'ЯГА

викладачі кафедри тактико-спеціальної,
та спеціальної фізичної підготовки
Одеського державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ

Фізична підготовка майбутніх поліцейських є необхідною складовою процесу їхньої підготовки і подальшої роботи в правоохоронних органах. Однак на початковому етапі навчання ця підготовка має свої особливості та вимоги, які визначаються специфікою служби в поліції та потребами сучасного суспільства.

У цьому контексті, важливо розглянути основні аспекти фізичної підготовки на ранніх стадіях навчання майбутніх поліцейських, враховуючи їхні фізичні можливості та вимоги, які висуваються до представників правоохоронного органу. Початковий етап навчання є часом, коли формується фундаментальна фізична підготовка, яка дозволить майбутнім поліцейським виконувати свої обов'язки в повному обсязі та з високою професійною відповідальністю.

Фізична підготовка працівників Національної поліції України включає дві ключові складові: загальну фізичну підготовку та тактику самозахисту та особистої безпеки. Навчання загальній фізичній підготовці передбачає формування і поліпшення таких аспектів фізичної готовності у поліцейських, як рухові якості та навички, які необхідні як у повсякденній діяльності, так і у випадках виникнення надзвичайних ситуацій. Це включає в себе витривалість,

швидкісні та силові якості, які дозволяють переслідувати правопорушника та мати перевагу в силових конфліктах при його затриманні, включаючи подолання природних і штучних перешкод. Курсанти також отримують навички самоконтролю над своїм фізичним станом і здоров'ям під час фізичних навантажень та навчаються практичним прийомам самозахисту та особистої безпеки [1,с.52-57].

Під час опанування спеціальної фізичної підготовки курсанти закладів вищої освіти МВС України проходять кілька етапів, включаючи:

1. Початковий етап, який передбачає набуття знань про закономірності розвитку фізичних якостей та формування рухових навичок. Тут здійснюється впровадження фізичних вправ для покращення здоров'я та набуття нового рухового досвіду шляхом опанування нових рухових навичок.
2. Поглиблений етап, який включає в себе поглиблене навчання та формування психофізичної готовності, включаючи більше спеціалізованих знань і навичок.
3. Етап формування психофізичної готовності, спрямований на досягнення максимальної готовності до професійної діяльності в поліції, включаючи вивчення базової техніки прийомів самозахисту без зброї тощо.

На початковому етапі фізичної підготовки ставиться завдання зміцнення м'язів опорно-рухового апарату курсантів та створення базового потенціалу сили та витривалості для досягнення високого рівня функціональної стійкості серцево-судинної та дихальної систем організму. Також важливим є розвиток швидкості та координаційних здатностей, включаючи точність і узгодженість окремих рухів, швидкість переключення між руховими діями, можливість вільного розслаблення м'язів та підвищення вестибулярної стійкості. В процесі навчання також велика увага приділяється коректній техніці виконання фізичних вправ, формуванню почуття рівноваги та досягненню оптимальної гнучкості [2].

Також, курсанти розвивають свої силові якості, використовуючи інтервальний метод з відносно тривалими навантаженнями та меншою або

середньою інтенсивністю стимулювання. Для вдосконалення швидкісних якостей на цьому етапі використовуються методи змагального та повторного виконання рухів з максимальною швидкістю, що сприяє комплексному розвитку швидкісних якостей майбутніх поліцейських. Розвиток витривалості включає в себе метод безперервного виконання вправи помірної інтенсивності та метод колового тренування. Використовують ігровий метод для розвитку витривалості під час спортивних і рухливих ігор, де ситуації постійно змінюються. Розвиток координаційних якостей сприяє метод варіативної вправи, який включає в себе зміну умов, характеристик і способу виконання вправ, а також виконання завдань у нових та ускладнених умовах. Для розвитку гнучкості використовується метод багаторазового розтягування, який передбачає поступове збільшення діапазону руху від мінімального до максимального [3].

Отже, на початковому етапі фізичної підготовки майбутніх працівників поліції фокусується на розвитку фізичних якостей, який створює міцний фундамент для формування навичок та вмінь використовувати поліцейські заходи примусу. Цей етап спрямований на зміцнення м'язів опорно-рухового апарату, формування базового потенціалу щодо сили та витривалості, досягнення високої функціональної стійкості серцево-судинної та дихальної систем організму, розвиток швидкості, координаційних здатностей та гнучкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко В. В. Особливості застосування поліцейських заходів під час професійної діяльності працівників патрульної поліції // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. [за матеріалами III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 24 трав. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків, 2018. С. 52–57.
2. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 №

50 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16> (дата звернення: 11.10.2023)

3. Савченко А. Система підготовки поліцейських у США // Національна громадська платформа «Реформуємо МВС: прозорість та відповідальність» : сайт. 24.07.2015. URL: https://policereform.khpg.org/articles/sistema_pidgotovki_policejskih_u_ssha (дата звернення: 11.10.2023)

ДІАНА БОЛІСТОВСЬКА

курсант 404 навчальної групи
навчально-наукового інституту №1
Національної академії внутрішніх справ

ПОКРАЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ДІЄЮ ПРОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Реалії сьогодення, що включає в себе дію воєнного стану, зростання злочинності, зниження рівня довіри населення до поліції від народу, збільшення кількості озброєння, - обумовлює нові проблеми для правоохоронців: спостерігається стійка тенденція до збільшення екстремальності застосування зброї та забезпечення правопорядку під час масових подій, природних катастроф та надзвичайних ситуацій.

Дослідження розвитку та покращення стресостійкості стає надзвичайно актуальним у контексті підготовки майбутніх правоохоронців. Особи, які обирають цю професію, зазнають значних навантажень на рівні емоційного та професійного стресу. Стресостійкість – це інтерактивна властивість особистості, передбачає взаємодію з усіма структурними характеристиками психіки, під час та після дій стресогенних факторів [1, с. 236]. Висока стресостійкість допомагає правоохоронцю розумно та правильно реагувати на події в умовах *стресу*. Стрес-це неспецифічна реакція організму у відповідь на дуже сильну дію (подразник)

зовні, яка перевищує норму, а також відповідна реакція нервової системи; характеризується такими станами [2, с. 83]:

- дії в умовах ризику;
- необхідність самостійно приймати швидке рішення;
- миттєві реакції під час небезпеки;
- поведінка в умовах обставин, що несподівано змінюються;
- гранично велике фізичне навантаження та ін.

Як ми бачимо, всі зазначені чинники стресу присутні у професійній діяльності правоохоронців. Тому важливим є навчання курсантів вищих навчальних закладів здійснювати підготовку до стресових ситуаціях, яка здійснюється за допомогою вивчення спеціальних дисциплін, такі як: спеціальна фізична підготовка, тактико-спеціальна підготовка, особиста безпека поліцейського, вогнева підготовка. Зазначені дисципліни повинні сформувати єдину картину стресостійкості у курсанта як майбутнього працівника правоохоронного органу. В межах вивчення даного питання буде розглянуто процес розвитку зазначеної якості під час вивчення дисципліни – спеціальної фізичної підготовки.

Вченим давно відомо про вплив фізичної активності на стан адаптаційних процесів та покращення рівня стресостійкості, так в загальному говориться про деякі функції, які виконує рухова активність, а саме: спонукальна, стимулююча, тренувальна, захисна, корегуюча, творча, функція стабілізації ЦНС, формувальна. Упродовж систематичних тренувань відбувається комплексне виховання особистості, охоплюючи аспекти морального, інтелектуального, працездатного та естетичного розвитку. Учасники систематичних занять, які виявляють високий інтерес і активність, формують специфічні життєві звички, сприяють розвитку соціально-орієнтованих переконань і підвищенню загального емоційного стану. Особи стають більш комунікабельними, проявляють готовність до співпраці, високо цінують взаємне визнання і адекватно реагують на конструктивну критику. Ця категорія студентів відзначається вищим рівнем

відповідальності, почуттям обов'язку, сумлінною працею та організованістю. Вони ефективніше співпрацюють у завданнях, які потребують систематичного фізичного напруження і володіють більш розвиненим самоконтролем. В цілому це свідчить про значущий позитивний вплив регулярних фізичних навантажень на розвиток особистості студентів [3]. Отже, ми визначили, що найперше для підвищення стресостійкості курсантів є систематичне фізичне навантаження.

Дослідження, які проводились щодо військовослужбовців, які виконують бойові завдання зазначають, що особлива увага в психологічній підготовці військовослужбовців має бути направлена на подолання моральної і фізичної перевтоми, наслідків тривалого стресу, страху і паніки в бою, на зміцнення міжособистісних відносин у військовому колективі і його згуртованість, підвищення ролі керівництва серед особового складу. Вирішення цих завдань можливо за умов правильного формування змісту та організації фізичної підготовки. [4, с. 89]. Необхідність порівняння спеціальної фізичної підготовки та підготовки поліцейських обумовлена ситуацією в країні, адже вже є створені воєнізовані формування Національної поліції, а також з майбутніми викликами для правоохоронної системи у зв'язку зі деокупацією територій України.

Отже, відповідно до вищезазначеного, існує потреба навчання курсантів за допомогою більшої кількості практичних завдань пов'язаних зі виконанням фізичних вправ, які розвивають рухові якості і сприяють підвищенню стійкості організму до дій у незвичних і несприятливих умовах зовнішнього середовища; фізичних навантажень, що в достатній мірі піддаються дозуванню і контролю за спрямованістю і розвитком необхідних рухових якостей; фізичних вправ, що моделюють умови для напрацювання спеціальних прикладних навичок; підвищення у ході фізичної підготовки, психічної стійкості зниження напруженості і формування впевненості у своїх силах; фізичні вправи найбільш економічно-доцільні і доступні планування на будь-якому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравцов Д.Р. Аналіз теоретичних досліджень поняття «стресостійкість». Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Харків. 2019-с.236
2. Краснощок А.В., Павлиш Т.Г., Мазур М.В. Формування стресостійкості майбутніх правоохоронців як складник особистої безпеки поліцейського. Правовий часопис донбасу / law journal of donbass № 1(82). 2023 – с. 83
3. Індиченко Л. Психологічні аспекти самоконтролю серед студентів – спортсменів та вплив різних факторів на нього / Л.С. Індиченко, А. Л. Фора // Фізична культура, спорт та здоров'я: Матеріали III Всеукр. студ. наук. Інтернетконференції). – Харків, 8-9 грудня 2016 р. – С.70-73
4. Попович О.І., Федак С.С., Романчук С.В. Спеціальна фізична підготовка як засіб адаптації до стрес-факторів навчально-бойової і бойової діяльності військовослужбовців. проблеми фізичного виховання і спорту Вип.11. 2010. С. 89

САВЕЛЬЄВА АННА

Курсант 4 курсу 404 н/г ННІ №1

Національної академії внутрішніх справ

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В УКРАЇНІ

Нестабільна політична ситуація в Україні, спалах терористичних актів та зростання злочинності вимагають від сучасних правоохоронців високої психологічної та фізичної підготовки з першого дня служби в органах внутрішніх справ.

Керівництво Міністерства внутрішніх справ України приділяє належну увагу фізичній підготовці працівників органів внутрішніх справ та військовослужбовців Національної гвардії України.

Фізична підготовка є складовою загальної бойової готовності до виконання завдань за призначенням на рівнях технічної, тактичної, психологічної та

інтелектуальної готовності. Також фізична активність правоохоронців МВС України є однією з головних і невід'ємних складових здорового способу життя.

У деяких наукових дослідженнях обґрунтовано, що фізична підготовленість курсантів першого року навчання є вагомим чинником для прискореної адаптації до умов служби та професійного становлення [1].

Водночас рівень фізичної підготовки молоді не повною мірою відповідає сучасним вимогам, що висуваються до правоохоронців МВС України. Це суттєво ускладнює якісне засвоєння інших навчальних дисциплін, що викладаються під час початкової підготовки. Понад 40% абітурієнтів оцінюють свою фізичну підготовку як незадовільну. Цей показник продовжує погіршуватися, особливо у східних регіонах нашої країни, що значно ускладнює виконання програм фізичної підготовки, а отже, і якість спеціальної фізичної підготовки. Слід зазначити, що існує тісний взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Зокрема, чим вищий рівень фізичної підготовленості, тим вища успішність з інших дисциплін і навпаки.

Адаптувати системи фізичної підготовки до сучасних тактичних вимог правоохоронних органів потрібно взяти до уваги основний засіб оптимізації навчального процесу – поведінку викладачів, які свідомо прагнуть підвищити ефективність свого навчання, витрачаючи більше часу та зусиль.

Тому програми професійного навчання мають ґрунтуватися на типових програмах з фізичної підготовки з обов'язковим відображенням вимог до конкретного майбутнього фахівця і побудованої поетапно взаємозалежності та мають крокувати в ногу з іншими фаховими дисциплінами. Це означає, що модель системи фізичної підготовки курсанта повинна бути насичена компонентами, які вирішать проблему надбання професійних навичок та умінь майбутнім поліцейським [2].

Для досягнення максимального ефекту від фізичного розвитку курсантів на заняттях доцільно було б:

По-перше, необхідно, щоб вступники пройшли окремий курс з вдосконалення навичок та умінь, які будуть необхідні для подальшого навчання

та проходження служби. На сьогодні, навіть незважаючи на складні умови, згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 р. № 1669 р., було схвалено Концепцію Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки [3]. Основною метою цієї соціальної програми є створення можливостей для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, її участі та інтеграції у суспільне життя. Проте для досягнення мети програми серед інших варто збільшити рівень обізнаності молоді, у тому числі формування свідомого та відповідального ставлення до власного здоров'я та розвитку неформальних спортивних рухів, вуличних тренувань та фізичної культури.

По-друге, застосовувати диференційований підхід, який забезпечує оптимальне поєднання як індивідуальних, так і колективних форм навчання для вдосконалення. Для покращення результатів необхідно, щоб більшу частину навчання проводили не у складі відділення чи підрозділу, а в підгрупах курсантів, рівень фізичної підготовки яких приблизно однаковий. Використовуючи різного роду тренажери для окремих груп, можна було б впровадити програмні методи навчання, які забезпечили б точне дозування фізичних навантажень під час навчання і при цьому отримувати інформацію щодо точного визначення функціонального статусу залучених людей. Саме такий взаємопов'язаний комплекс методів призведе до оптимізації процесу навчання з дисципліни спеціальної фізичної підготовки у закладах вищої системи МВС та дасть якісно нову систему методик для оптимізації навчального процесу з фізичної підготовки [4].

По-третє, у зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні необхідно забезпечити додаткову підготовку поліцейських. Звичайно, курсанти не навчалися до війни в навчальних закладах зі специфічними вимогами до навчання. Тому важливо забезпечити їм максимальну професійну підготовку - тактичну, спеціальну, вогневу, фізичну та психологічну підготовку. Особливо важливо підвищувати рівень фізичної підготовки поліцейських.

Таким чином, формування здорового способу життя курсантів вищих навчальних закладів МВС набуває особливого значення. Цього можна досягти засобами фізичної культури і спорту для курсантів вищих навчальних закладів МВС. Це пов'язано з тим, що сучасна професійна діяльність у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ повинна характеризуватися не тільки високим рівнем професійної підготовки, а й хорошим станом здоров'я. Умови навчання у вищих навчальних закладах мають бути достатніми для формування стійкої мотивації до довгого і здорового життя. А під час воєнного стану до звичайної підготовки поліцейських доцільно додати елемент військової підготовки. Наприклад, майбутнім поліцейським можуть знадобитися навички орієнтування на місцевості, метання ручних гранат та перемоги в перегонах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Удосконалення фізичної підготовки правоохоронців МВС України на початковому етапі навчання. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3a60b2cc-3bfe-4b7e-b610-93ecd41240af/content>.
2. Братель С.Г. Шляхи реформування правоохоронної системи України. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/8302/1/%D0%A0%D0%9E%D0%9B%D0%AC%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%9D%D0%98%D0%%20%20%D0%A7%201_p058-060.pdf.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 р. №1669-р Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2021-2025 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-2020-%D1%80#Text>.
4. Гарбузюк К.Г., Кушніренко Р.О. Модель розвитку й удосконалення спеціальної фізичної підготовленості курсантів ХНУВС. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України. Харків, 2021. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/7e2a34e7-a5c7-4714-8f46-1e0979111640>.

ВЛАДИСЛАВА ПЕРВАК
Курсант 4 курсу 404 н/г ННІ №1
Національної академії внутрішніх справ

РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ПРАВООХОРОНЦІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

Діяльність сучасного працівника Національної поліції України безпосередньо спрямована на захист громадян, їх прав і свобод, охорону громадського порядку і громадської безпеки, профілактику злочинів і боротьбу з правопорушеннями та проведення превентивних заходів, задля їх запобігання. На даний момент у нашій державі Указом Президента України №64/2022 від 24.02.2022 “Про введення воєнного стану в Україні”- діє та продовжено воєнний стан, тим самим заклади вищої освіти, спрямують всі знання, уміння, навички та професіоналізм задля формування майбутніх правоохоронців, саме тут важливу роль відіграє дисципліна спеціальної фізичної підготовки.

Зі збільшенням злочинності та ситуацією у країні все більш гостро постає питання ефективної протидії, що забезпечується насамперед розвитком сучасних видів спорту, фізичних якосте та засобів функціональної самооборони, передусім у системі спеціальної фізичної підготовки фахівців Національної поліції України. Необхідним є розширення арсеналу засобів фізичної підготовки майбутніх поліцейських, а також підвищення рівня їх спеціальної фізичної підготовки та службової підготовки. Важливо удосконалити систему спеціальної фізичної підготовки правоохоронців та переймати досвід від західних країн, виявити можливі шляхи її удосконалення та оптимізації [1].

Загальновідомо, що точність під час простих і складних реакцій прямо пропорційно залежить від ступеня втоми, яка настає пізніше в осіб із високою фізичною витривалістю та загальною працездатністю. Завдання, що постають перед курсантами-майбутніми працівниками характеризується високою маневреністю сил і засобів, напруженістю і швидкоплинністю, швидкими змінами

обстановки, підвищенням ролі людського чинника. Економія часу у виконанні тактичних прийомів стала одним із показників бойової майстерності та ефективності службових операцій правоохоронців, але важливо розуміти, що усі ці вимоги можуть бути ефективно та якісно реалізованими за умови оптимального рівня фізичної та функціональної підготовленості поліцейських [2]. В умовах сьогодення наша країна переживає важливі часи змін стандартів та потреб. Значну частину в цьому процесі займає підвищення рівня тактичної та фізичної готовності майбутнього української поліції. Разом із наближенням правоохоронного сектора України до європейських стандартів, підвищенням потреб матеріально-технічного оснащення збільшуються вимоги до професійно-тактичної підготовки українських правоохоронців. Зокрема, велику увагу приділено рівню фізичної підготовленості та загальному станові здоров'я поліцейського [3]. Це можна пояснити тим, що спеціальна фізична підготовленість майбутнього правоохоронця є важливим чинником якості виконання тактичних та оперативних завдань, оскільки вся діяльність курсантів в умовах виконання завдань викликана саме цими чинниками.

Спеціальна фізична підготовка грає важливу роль під час навчання правоохоронців в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Ця підготовка має декілька важливих аспектів і завдань:

1. Фізична придатність: Правоохоронці повинні бути в хорошій фізичній формі для ефективного виконання своїх обов'язків. Спеціальна фізична підготовка допомагає покращити фізичну придатність, збільшити витривалість, силу, швидкість і гнучкість, що дозволяє виконувати різні завдання, включаючи переслідування злочинців, самозахист і інші дії в небезпечних ситуаціях.

2. Специфічні навички: Правоохоронці повинні навчитися різним специфічним навичкам, таким як використання зброї, техніки самозахисту та надання першої допомоги. Спеціальна фізична підготовка може включати тренування зброї, тактичні вправи та імітацію реальних ситуацій для набуття необхідних навичок.

3. Психологічна стійкість: Правоохоронці часто зіткнуться зі стресовими ситуаціями та небезпечними викликами. Спеціальна фізична підготовка може допомогти підвищити психологічну стійкість, вчити зберігати спокій у складних обставинах і приймати рішення відповідно до поточної ситуації.

4. Здоров'я та профілактика травм: Важливо також навчити правоохоронців зберігати своє фізичне здоров'я та запобігати травмам під час виконання обов'язків. Спеціальна фізична підготовка може включати в себе методи профілактики травм та догляд за тілом.

5. Командна співпраця: Правоохоронці часто працюють в команді, і спеціальна фізична підготовка може включати в себе тренування для покращення комунікації та співпраці в групі під час виконання завдань.

Загалом, спеціальна фізична підготовка є важливою частиною навчання правоохоронців, оскільки вона допомагає підготувати їх до фізичних, психологічних та практичних викликів їхньої професії, забезпечуючи їм здатність ефективно реагувати на різні ситуації і забезпечувати безпеку громадян[4].

Слід зауважити, що спеціальна фізична підготовка виступає одним із предметів спеціальної підготовки, важливою і невід'ємною частиною професійного навчання і виховання перемінного особового складу майбутніх підрозділів поліції, також основною умовою фізичної підготовки є забезпечення фізичної підготовленості правоохоронців до діяльності в умовах виконання службових операцій, до оволодіння сучасними видами озброєння, ефективного використання, готовності до перенесення великих за обсягами фізичних навантажень, нервово-психічних напружень в екстремальних ситуаціях, а також сприяння розв'язанню навчально-виховних та службових завдань. Таким чином, основними завданнями фізичної підготовки є розвиток і постійне вдосконалення фізичних якостей та їх специфічних проявів (витривалості, швидкісно-силових, фізичних та координаційних якостей, навичок пересування різного типу місцевостей, подолання перешкод, рукопашного бою). Це, своєю чергою, сприятиме поліпшенню фізичного розвитку, зміцненню здоров'я й підвищенню

стійкості організму до дії несприятливих чинників тактико-професійної діяльності.

Високий рівень фізичної підготовленості дає змогу суттєво підвищувати здатність до швидкого оцінювання обставин, до ухвалення оперативних та правильних рішень у складній ситуації. Таким чином фізична підготовка виступає важливим засобом підвищення професійної майстерності курсантів, а також відіграє значну роль у вихованні морально-вольових і психологічних якостей майбутніх правозахисників. Це підтверджує й той факт, що фізична підготовка у підрозділах Національної поліції України є однією з основних ланок системи фізичного виховання в Україні. Разом з тим вона є складовою частиною системи спеціальної підготовки та одним із її предметів, складовою і невід'ємною частиною навчання і виховання спеціалістів[1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Роль спеціальної фізичної підготовки URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_05_2019/pdf/100.pdf
2. Ольховий О. М. Теоретико-методичні основи професійно-спрямованої фізичної підготовки курсантів ВВНЗЗС України : монографія. Харків: ХУПС, 2012. 286 с.
3. Афонін В. М., Лойко О. М. Історія підготовки військово-педагогічних кадрів фізичного виховання для збройних сил // Сухопутні війська Збройних Сил України: історія, сучасність, розвиток (до 20-річчя Збройних Сил України): матеріали доп. наук.-практ. конф. (24.11.2011). Львів: АСВ, 2012. С. 153–156.
4. Линець М. М. Основи методики розвитку рухових якостей : навч. посіб. Львів: Штабар, 1997. 207 с.

ПЕРВАК ВЛАДИСЛАВА

курсант 4 курсу 404 н/г ННІ №1

Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Варто розпочати з того, що формування психологічної готовності майбутніх поліцейських є не від'ємною в умовах воєнного стану. Згідно з Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України поліцейські разом з іншими органами виконавчої влади України повинні здійснювати заходи та наповняються повноваженнями, необхідними для забезпечення захисту безпеки населення, інтересів держави та оборони України в цілому[1]. Війна та стрес проходять не лише на фронті, вони практично проходять всередині кожного із нас, як фізично так і психологічно. В умовах воєнного стану в діяльності Національної поліції України важливого значення набуває психологічна підготовка особового складу, професійна тренуваність задля виконання службових завдань. За високої психологічної підготовленості майбутніх поліцейських до дій в умовах воєнного стану навіть раптове, не прогнозоване виникнення надзвичайних ситуацій не зможе негативно вплинути на будь-який чинник [2].

Як поліцейські так і курсанти кожного дня стикаються з емоційним напруженням. Незвичні умови несення служби, повітряні тривоги, загроза використання балістичного озброєння призводять до фізичної втоми, психологічного виснаження, професійного вигорання, емоційних зривів, панічних атак і тд. Тому через це виникають певні психологічні труднощі в несенні служби, виконання своїх службових завдань і посадових обов'язків, занепадає професійність та бажання їх виконання загалом. В цей час не варто зволікати, потрібно обов'язково звернутися до кваліфікованих психологів, які затвердженими тренінгами допоможу впоратися з проблемами, які виникають.

Майбутні правоохоронці повинні бути готові до роботи в екстремальних умовах, що передбачає собою підвищений фактор ризику, дефіцит інформації та часу на обміркування, необхідність прийняття адекватних рішень, високу відповідальність за виконання завдань, наявність неочікуваних перешкод в реалізації службових завдань. Все це зумовлює підвищені вимоги до стану психічного здоров'я особистості. Потужні і тривалі емоційні та фізичні перевантаження створюють передумови для виникнення у працівників поліції психічних і соматичних розладів, а також суїцидальної поведінки. В екстремальних умовах несення служби важливими психологічними чинниками є стресостійкість та адаптивність особистості, за відсутності яких можливе емоційне вигорання. Необхідно враховувати, що в умовах постійної загрози для життя досить чітко виявляються стійкі риси особистості, її установки. Навантаження, яке впливає на психіку людини за умови загрози життю, – це, перш за все, навантаження на її нервову систему. Властивості нервової системи в кожній людини є індивідуальними, а отже, і навантаження по-різному впливає на працездатність різних людей. У деяких людей у момент, коли критична ситуація ставить високі вимоги до діяльності, настає етап психічної нестійкості [3].

Формування психологічної готовності і стійкості майбутніх правоохоронців забезпечується при психологічній підготовці. Цей процес можна розбити на три етапи:

1. Етап завчасного формування готовності до дій екстремальних ситуаціях.
2. Етап безпосереднього формування готовності до виконання складного завдання.
3. Етап підтримання готовності до екстремальних ситуацій у процесі виконання складного завдання [4].

Якісне навчання і професійно-психологічна підготовка поліцейських до роботи у воєнних умовах забезпечується дотриманням низки дидактичних принципів та застосуванням спеціальних форм і методів, що відображають специфіку конкретної службової діяльності. Психологічними засобами розвитку

фахівців ризиконебезпечних професій є психотренінг, психотерапія, психокорекція.

Процес формування психологічної готовності майбутніх поліцейських до діяльності в екстремальних умовах має бути професійно спрямованим як у меті, завданнях, змісті, так і у формах і методах підготовки. Формування професійної готовності має здійснюватися через диференціацію та професіоналізацію процесу підготовки на основі принципів доступності і науковості, системності і систематичності, зв'язку з життям і практикою, врахуванням вікових та індивідуальних особливостей курсантів[5]. Важливим є впровадження інноваційних форм професійно-психологічної підготовки поліцейських з метою оптимізації їхнього психологічного здоров'я, а також розвитку вміння адаптуватися до складних екстремальних умов службової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24.02.2022 // База даних (БД) «Законодавство України» /Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 01.05.2022).
2. Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f36602d8-e723-41d5-ada7-3aec64e471e4/content>
3. Екстремальна психологія : підручник / за заг. ред. О. В. Тімченка. Київ : Август Трейд, 2007. 507 с
4. «Професійно-психологічна підготовка працівників Національної поліції» Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/library/student/lectures/0919/3.1.pdf>
5. Євдокімова О. О., Жданова І. В., Швець Д. В. та ін. Психологія у професійній діяльності поліції: навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 426 с.

Анна КРИНИЧНА

викладач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки
КННІ Донецького державного університету
внутрішніх справ

ВПЛИВ КРОСФІТУ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Аналіз статистичних даних аналітиків МВС України свідчить про збільшення злочинності у 2014-2019 р.р. Вище зазначене вказує на необхідність пошуку шляхів вирішення завдань, які пов'язані зі службовою підготовкою працівників правоохоронних органів до ефективного виконання завдань за призначенням. З метою посилення боротьби зі злочинністю та забезпеченням особистої безпеки працівників Національної поліції України (НПУ) під час виконання службових завдань існує необхідність удосконалення їх службової підготовки із використанням всього арсеналу засобів та методів [1; 2].

Функціональний стан, як комплекс властивостей та якостей майбутнього офіцера НПУ спрямований на вирішення завдань службової діяльності. У свою чергу, функціональний стан характеризується: функціонуванням біологічної системи; фізіологічними функціями та якостями; фізіологічними та психофізіологічними характеристиками; інтегральною характеристикою властивостей індивіда; цілісністю реакції людини. Таким чином, в управлінні функціональним станом для досягнення високого рівня працездатності необхідно враховувати дані, які характеризують роботу вегетативної системи. Вегетативна система у свою чергу визначає енергетичну сторону фізичного стану, дихання, обміну речовин, терморегуляцію організму курсантів, які відображають показники прийому та обробки сигналів на рівні периферичних систем. Особливе місце в діяльності майбутніх офіцерів НПУ відводиться фізичному компоненту, а саме стану м'язової системи, яка є біологічним ключем до зовнішнього світу. Із ергономічних показників варто відмітити моторну реалізацію прийнятих рішень, стан рухової системи та її основних показників: м'язової сили, координації рухів,

швидкості, витривалості, а також характеру динаміки хибних рухів. Таким чином, функціональний стан організму курсантів обумовлений глибокими зв'язками зі всіма компонентами, які забезпечують здоров'я та високу рухову активність.

Особливе місце в діяльності майбутніх офіцерів НПУ відводиться фізичному компоненту, а саме стану м'язової системи, яка є біологічним ключем до зовнішнього світу. Із ергономічних показників варто відмітити моторну реалізацію прийнятих рішень, стан рухової системи та її основних показників: м'язової сили, координації рухів, швидкості, витривалості, а також характеру динаміки хибних рухів. Таким чином, функціональний стан організму курсантів обумовлений глибокими зв'язками зі всіма компонентами, які забезпечують здоров'я та високу рухову активність. [4; 5]. Цьому конгломерату буде відповідати система фізичних вправ яка отримала назву «функціональне багатоборство», що дозволить створити умови у закладах вищої освіти МВС України для якісної підготовки майбутніх офіцерів НПУ, які виконують обов'язки з охорони громадського порядку на більш високому рівні, і у яких сила, витривалість, спритність та швидкість розвинута краще, ніж у представників злочинного світу.

Більшість з традиційних фізкультурно-оздоровчих систем спрямовані на зменшення маси тіла або нарощування м'язів. Функціональний тренінг у Кросфіті дозволяє підтримувати в тонусі ті м'язи, які задіюються в звичайному житті і необхідні для здійснення повсякденних завдань. Завдяки досить простим вправам, є можливість тренувати абсолютно всі групи м'язів, у тому числі і глибокі, які так складно задіяти в процесі звичайних силових або кардіотренувань. А адже саме ці м'язи відповідають за підтримку хребта, рівну поставу, правильну ходу, а також за протидію силам гравітації і утримання тіла у вертикальному положенні. Крім того, завдяки функціональному тренінгу можна істотно поліпшити координацію рухів, витривалість і м'язову силу. Регулярні тренування зможуть перетворити повсякденні рухи в правильну і динамічну роботу організму.

Базилевич Н.О. підкреслює [1; 2], що систематичні заняття Кросфітом підвищують інтерес студентів до фізичної культури, сприяють їх фізичному удосконаленню та формують звичку до регулярних занять фізичною культурою і спортом. Вона відзначає, що формування позитивної мотивації студентів до занять фізичною культурою і спортом залежить від низки чинників: врахування індивідуальних особливостей студентів, пошуку нових підходів до організації занять, уведення нових видів спорту до регулярних занять студентів. Слід зауважити, що на даний момент спостерігається позитивна тенденція стосовно удосконалення системи фізичної підготовки працівників НПУ, що дозволить більш якісно виконувати службові завдання. Крім цього, одним із важливих завдань є підготовка майбутніх офіцерів НПУ. Під час практичних занять з фізичної підготовки курсанти закладів вищої освіти МВС України підвищують індивідуальний рівень фізичного розвитку, що у майбутньому допоможе їм ефективно виконувати завдання за призначенням на первинних офіцерських посадах за фахом.

Впровадження функціонального багатоборства (кросфіт) в освітній процес майбутніх офіцерів НПУ з фізичної підготовки – буде сприяти підвищенню фізичної підготовленості правоохоронців різних вікових груп та категорій. У свою чергу це зменшить кількість травмувань, загибелі та поранень поліцейських під час виконання завдань за призначенням [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич Н. О., Тонконог О. С. Особливості використання нового виду спорту «Crossfit» у самостійній фізкультурно-оздоровчій роботі студентів. Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди». 2016. Спецвип. С. 136–142.
2. Базилевич Н.О., Тонконог О.С. Вплив занять Кросфітом на формування мотивації студентів до регулярних занять фізичною культурою і спортом : Молодий вчений. № 2(42), 2017. С. 113-117

3. Гапоненко Г, Романюк О, Ковальчук О. Кросфіт – система тренувань. В: Військова освіта. Зб. наук.пр. Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2018, с.73–8.
4. Пилипчак І. Кросфіт у системі фізичної підготовки курсантів. Вісник Прикарпатського університету. 2017;25-26:234–41. Фахове видання України.
5. Пилипчак ІВ. Ефективність застосування кросфіту у фізичній підготовці курсантів під час первинного навчання у ВВНЗ. Молодіжний науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. Серія: Фізичне виховання і спорт. 2017;27:61–5. Фахове видання України.
6. Куліш ОЮ. Кросфіт як невід’ємна складова загальної фізичної підготовки бійця. В: Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України. Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 листопада 2017 р. Київ: НУОУ; 2017, с. 241.

Катерина ЛІТВИН

курсантка II курсу, 205 навчального взводу,
рядовий поліції факультету №1 КННІ
ДонДУВС

Науковий керівник:

Людмила ЗУБЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри спеціальних дисциплін та
професійної підготовки факультету №1
КННІ ДонДУВС

**СИСТЕМА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ПРАВООХОРОНЦІВ**

У сучасному суспільстві важливу роль відіграють правоохоронці. Виходячи із того, що законодавцем надано право даним категоріям осіб

застосовувати заходи примусу, дуже важливу роль у їх підготовці відіграє саме фізична підготовка [1, с. 180].

Провівши аналіз науково-теоретичної та навчально-методичної літератури, ми з'ясували, що проблема фізичної підготовки працівників Національної поліції України привертала увагу значну кількість провідних фахівців галузі, а саме: М. Ануфрієва, В. Бондаренко, Ю. Бородіна, С. Бутова, О. Гіди, О. Камаєва, О. Моргунова, С. Решко та інших. Свої праці вони присвячували саме проблемам дослідження фізичної підготовки правоохоронців.

Фізична підготовка розглядається як важливий чинник, який підвищує рівень здоров'я і працездатність працівників системи МВС України, а також сприяє оволодінню професії. Необхідно розуміти, що саме фізична підготовка має важливе значення, оскільки в діяльності правоохоронних органів, нерідко виникають ситуації де існує необхідність застосування фізичного примусу, або навіть просто наздогнати правопорушника. Все це просто не можливо виконати без якісної фізичної підготовки [1, с. 180].

Зміст фізичної підготовки курсантів в закладі вищої освіти системи МВС включає: ранкову фізичну зарядку; навчальні практичні заняття; самостійну підготовку; навчально-тренувальні заняття; спортивно-масові заходи.

Ранкова фізична зарядка входить у розпорядок дня в ранкові години після пробудження курсантів від сну. Вона призводить організм у стан підвищеної працездатності, що досягається за рахунок активації діяльності центральної нервової системи, а також обміну речовин. Систематичне виконання ранкової фізичної зарядки покращує діяльність головного мозку, травних органів, кровообіг, зміцнює серцево-судинну, нервову і дихальну системи, руховий апарат, що сприяє розвитку фізичних якостей, таких як гнучкість, спритність, сила; активно сприяє загартовуванню організму. У комплекс ранкових занять слід включати вправи для всіх груп м'язів [1, 2, 3].

Навчальні заняття з фізичної підготовки - це основна форма підготовки курсантів відповідним фізичним якостям. Основне джерело відведеного часу –

навчальні практичні заняття, а рівня підготовленості – компоненти навчального плану. Навчальне практичне заняття складається з трьох частин: вступна, основна і заключна. У вступній частині основним елементом є розминка, загальнорозвиваючі і спеціальнопідготовчі вправи. В основній частині розглядаються питання, які необхідно засвоїти в рамках навчального практичного заняття з можливим використанням інтерактивних методів: тренінги, спаринг-партнерство. При вдосконаленні бойових прийомів боротьби, викладацький склад кафедри фізичної підготовки розробляє тактику, яка найбільш зрозуміла курсантами: пояснення, показ, демонстрація виконання вправ. У заключній частині проводиться комплекс вправ, спрямованих на зниження функціональної активності організму.

Самостійні заняття відіграють важливу роль у формуванні здорового способу життя курсантів. Вони дозволяють збільшити загальний обсяг рухової діяльності, сприяють кращому засвоєнню програми, прискорюють процес фізичного вдосконалення, є одним із шляхів впровадження фізичної підготовки в побут курсантів. У зміст самостійних занять входить вивчення окремих питань, які подано у навчальній програмі з дисципліни «Спеціальна фізична підготовка»; виконання спеціальних вправ, спрямованих на усунення недоліків у фізичному розвитку курсантів; удосконалення певних фізичних якостей; розучування комплексів гігієнічної гімнастики і т. ін. Навчально-тренувальні заняття повинні носити комплексний характер, тобто сприяти розвитку всього комплексу фізичних якостей, а також зміцненню здоров'я і підвищенню загальної працездатності організму. Спеціалізований характер занять, тобто заняття обраним видом спорту, допускається тільки для кваліфікованих спортсменів. Ця форма фізичної підготовки передбачає обов'язкову участь у спортивних змаганнях [1, 2, 3].

Спортивно-масові заходи спрямовані на пропаганду фізичної підготовки і спорту, здорового способу життя серед особового складу загальноосвітніх установ системи МВС України, залучення до регулярних занять фізичними

вправами, підвищення спортивної майстерності курсантів, які займаються в спортивних секціях, спортивних свят, лижних або туристських походів і т.ін.

Отже, фізична підготовка має суттєвий вплив на підготовку курсантів системи МВС України до професійної діяльності не тільки тим, що допомагає розвитку актуальних рухових якостей і психофізичних функцій, але їй ще належить провідна роль у формуванні динамічного рухового стереотипу, що лежить в основі того чи іншого руху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко В. В. Фізичний стан курсантів Національної академії внутрішніх справ. *Юридична психологія та педагогіка*. Київ, 2015. № 2, С. 180–190.
2. Гаврилін В.О., Білобров В.М., Миронов Ю.О. Роль фізичної підготовки у професійній підготовці курсантів Донецького юридичного інституту МВС України. *Правовий часопис Донбасу*. Кривий Ріг., 2019. № 3. С. 47-51.
3. Петрушин Д.В., Анісімов Д.О., Пожидаєв М.Ю. Методика розвитку спеціальних фізичних якостей курсантів закладів вищої освіти Національної поліції України з використанням системи кросфіт. *Молодий вчений*. Київ, 2019. № 2. С. 390-392.

Богдан ЛУЦЮК

курсант другого курсу факультету №1
Криворізького навчально-наукового
інституту Донецького державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Дмитро ПШЕНИЧНИЙ

викладач кафедри спеціальних дисциплін та
професійної підготовки Криворізького
навчально-наукового інституту Донецького
державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОІНТЕГРАЦІЇ ТА ПОЄДНАННЯ ТАКТИЧНОЇ, СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Європейська інтеграція України зобов'язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав і свобод людини і громадянина, їх ефективний захист. Освітня діяльність навчальних закладів МВС України є невід'ємною частиною загальнодержавної політики в цій галузі. Одним із завдань вищих навчальних закладів системи МВС України є якісна та ефективна підготовка майбутніх поліцейських [1].

Специфіка сучасної правоохоронної діяльності вимагає від працівників органів внутрішніх справ не тільки ґрунтовних юридичних знань, а й розвиненої психологічної культури, тактичних навичок, та потужної фізичної витривалості. Елементи такої підготовки в навчанні працівників внутрішніх справ мають місце з самого початку введення обов'язкової професійної підготовки, що пов'язано з професійною необхідністю: проведенням складних оперативних дій, які прямо залежать від психологічних знань фізичних і тактичних навичок співробітників, прийняття важливих рішень, та їх реалізації.

Спеціальна фізична, тактична та психологічна підготовка є одним з пріоритетних напрямків підготовки майбутніх офіцерів поліції до виконання

професійної діяльності. Це комплекс заходів, спрямований на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних, тактичних та психологічних якостей та здібностей з урахуванням особливостей його професійної діяльності [2].

Відповідно для адекватного, вдалого та своєчасного використання курсантами (майбутніми офіцерами поліції) фізичного впливу, фізичної сили, прийомів боротьби та рукопашного бою, психологічного впливу та стійкості у оперативно службовій діяльності, під час їх навчання у закладах МВС України, курсантам - майбутнім офіцерам поліції такі навчальні дисципліни як спеціальна фізична підготовка, тактична підготовка та психологічна підготовка мають викладатись протягом усього періоду навчання. Однак на теперішній час така увага приділяється лише спеціальній фізичній підготовці.

Також, відповідно до ЗУ «Про Національну поліцію» працівники правоохоронних органів зобов'язані забезпечувати публічну безпеку і порядок, охороняти права і свободи людини, а також інтереси суспільства і держави, протидіяти злочинності та виконувати інші, покладені на них законом обов'язки. Так, наприклад, законодавство України уповноважує поліцейського застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою) для забезпечення особистої безпеки та/або безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом [3].

Як свідчить практика, через низький загальний рівень взаємодоповнення та взаємоінтеграції дисциплін зі спеціальної фізичної підготовки, тактичної підготовки та психологічної підготовки, недостатньої кількості годин, відведених для занять з цих напрямків, відвідування лише одних занять за кожним напрямком окремо, є недостатнім для вдалого та ефективного засвоєння практичних навичок.

Служба в підрозділах Національної поліції України, яка здійснюється в умовах підвищеної небезпеки, потребує високого рівня правової, психологічної, моральної, тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки від поліцейських. Одним з основних елементів підготовки майбутніх офіцерів поліції є забезпечення розвитку фізичних можливостей та навчання їх доцільного використання у професійній діяльності. На сьогодні, спеціальна фізична підготовка, тактична підготовка та психологічна підготовка курсантів вищого навчального закладу МВС України є обов'язковою частиною підготовки майбутніх офіцерів поліції, проте, як свідчать результати нашого спостережень на практиці, вона потребує суттєвого удосконалення та покращення [4].

Поєднання таких напрямків підготовки існує лише в поодиноких випадках у вигляді бінарних занять. Тому, вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, що готують майбутніх працівників правоохоронних органів мають застосовувати новітні різноманітні способи і методи викладання дисциплін з цих напрямків. Насамперед, для підвищення зацікавленості курсантів МВС України мають вводитись нові універсальні дисципліни, такі як «тактично-психологічна підготовка затримання правопорушників», «тактично-фізична підготовка інтенсивного навантаження», тощо. Під час проведення занять з подібних дисциплін має звертатись головна увага на вироблення практичних навичок у курсантів стосовно одночасної психологічної та фізичної витривалості, досягнення тактичної переваги. Наприклад: 1) під час тренувань із застосування фізичних заходів примусу до правопорушників здійснювати тренування вербального психологічного впливу на особу; 2) після потужного інтенсивного фізичного навантаження, біг, підтягування на перекладині, тощо одразу тренувати застосування спеціальних засобів до особи. Такі заняття дадуть можливість універсалізувати та покращити підготовку майбутніх правоохоронців.

Тренування з різних видів спорту та участь у спортивних змаганнях обумовлюють створення необхідних умов для всебічного розвитку курсантів, підвищення моральної, психологічної, тактичної та фізичної підготовленості,

повного сприйняття навчального матеріалу, формування особистості майбутнього правоохоронця та сприяють повній реалізації здібностей і таланту. Також, для підвищення та удосконалення рівня володіння прийомами самозахисту та загального рівня фізичної підготовленості у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання діє секційна робота із спортивних єдиноборств та інших видів спорту, наприклад: секція з рукопашного бою, дзюдо, самбо, боксу та інші [5].

Як ефективний спосіб вироблення вищезазначених професійних навичок можна визначити організацію змагань з комплексних прийомів спеціальної фізичної, тактичної та психологічної підготовки. Такий спосіб навчання додатково дозволить закріпити практичні навички та вміння, які курсанти отримують на подібних заняттях. Також це більш детально розібрати та відпрацювати конкретні прийоми та удосконалити їх техніку, підвищити загальний рівень підготовленості до дій в екстрених умовах, що виникають під час здійснення службово-бойової діяльності поліцейського. Така комплексна підготовленість майбутнього офіцера поліції виступатиме базовою якістю, що проявляється у високому рівні професіоналізму, здібності до виконання оперативно-службових завдань і обов'язків по несенню протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки та правопорядку в нашій державі.

Отже підводячи підсумок, необхідно зазначити що відокремленість у навчальному процесі майбутніх практичних правоохоронців пріоритетних напрямків - спеціальної фізичної, тактичної та психологічної підготовки є суттєвим недоліком щодо ефективного засвоєння та здатності поєднання отриманих знань в практичній діяльності. А тому наукові пошуки у юридичному та педагогічному спрямуванні в діяльності вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання в системі МВС України необхідно здійснювати в універсалізації, взаємоінтеграції та максималізації на прикладі ситуативних завдань узятих із практичних випадків, де необхідно одночасно поєднувати психологічні, тактичні та фізичні навички.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. https://arm.nai.au.kiev.ua/books/police_deontology/info/lec2.html
2. <https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/09/policzejska-diyalnist.pdf>
3. https://arm.nai.au.kiev.ua/books/police_deontology/info/3zavd.html
4. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/7/22.pdf>
5. <https://armyinform.com.ua/2023/02/22/160-kursantiv-korolovcziv-dva-tyzhni-zmagalysya-v-sylovyh-vyдах-sportu/>

Роман МАРКОВ

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВАЖЛИВІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Стратегічні напрямки сучасного державотворення в Україні є становленням демократичного суспільства до європейської спільноти. Службова діяльність працівників Національної поліції завжди відбувалась в екстремальних умовах, зазначимо, що на разі ми спостерігаємо стрімку прогресію відповідних умов, адже Україна переживає складні часи, пов'язані зі збройною агресією Російської Федерації направлену проти нашої держави. Постійне перебування в осередку конфлікту, ймовірність збройного нападу за якого потрібно приймати миттєві рішення щодо застосування заходу примусу, швидка стомлюваність, підвищення агресії та негативного настрою, низька рухова активність під час несення наряду, все це є осередком погіршення як здоров'я так і на фізичного стану працівника поліції. Для захисту звичайного населення від аморального, хворого та деградованого прошарку суспільства, поліцейський має бути не тільки психічно, а й фізично сформованим. Видозмінення умов здобуття освіти у вищих навчальних

зкладах зі спеціальними умовами навчання, має значуще питання перегляду та впровадження концептуально нових підходів і принципів у систему професійної підготовки працівників поліції.

Переважно у своїй службовій діяльності, зі застосуванням заходів примусу, стискається патрульна поліція, що є однією з її особливостей. Одним із заходів примусу є фізичний вплив, під ним розуміють - застосування будь-якої фізичної сили, а також спеціальних прийомів боротьби з метою припинення протиправних дій правопорушників [1].

Якщо звернутися до досвіду зарубіжних країн у сфері процесу відбору кандидатів на місце поліцейського, то одним із головних чинників виступає фізична підготовка. Прикладом є відбір на посаду поліцейського Королівської кінної поліції Канади. За загальноприйнятими нормами, майбутній курсант має скласти тест (PARE), який використовується для оцінки здатності кандидата виконувати фізичні навантаження, що зустрічаються в поліцейській діяльності. Відповідний тест складається протягом перших двох тижнів навчання. Якщо кандидат не складає з першого разу PARE то у нього є можливість використати повторну спробу протягом трьох днів, якщо кадет не складає тест то його відраховують. Для проходження випробування кадету потрібно пройти три етапи «випробувальні станції»: смуга перешкод яка імітує прибуття поліцейського до місця події; «Push\Pull», що імітує фізичне вирішення проблеми; перенесення ваги, яка імітує необхідність видалення предмета чи людини з місця події. Навчальна програма «CAPRA» яка використовується у підготовці кадетів Королівської кінної поліції Канади базується на принципі зберігання особистого фізичного здоров'я, вміння управляти професійними та соціальними ризиками, що виникають в діяльності поліцейського. Програма фізичної підготовки кадетів спрямована на вивчення методики здорового харчування, управління стресом, підтримання себе в гарній фізичній формі. Навчання відбувається з урахуванням необхідності знання основам реабілітації після отримання травм та поранень [2, ст. 35-42].

Отже, проблеми удосконалення фізичної підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання потребують подальшого розв'язання на навчально-методичному рівні з урахуванням навчального досвіду зарубіжних країн. Якщо зважати на прогресуючу кількість злочинів та сучасні умови буття, необхідно готувати кваліфікованих фахівців правоохоронних органів. Підводячи підсумки зазначимо, що у зарубіжних країнах проводять ретельний відбір кадрів до силових структур який унеможлиблює потрапляння до лав поліції випадкових осіб. Також необхідно звернути увагу при підготовці кадрів на збільшення часів фізичної підготовки задля удосконалення професійних навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 20.07.2015. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 40-41, ст.379. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 12.10.2023)
2. Бугайчук К.Л. Підготовка працівників поліції у зарубіжних країнах: інф.-практ. довідник. Харків, 2021. 139 с.

Єлизавета ПЕРЕБИЙНІС

Донецький державний університет
внутрішніх справ

Криворізький навчально-науковий інститут
Науковий керівник :

Тетяна ПАВЛИШ

Доцент кафедри спеціальних дисциплін та
професійної підготовки
факультету № 1 КННІ ДонДУВС , кандидат
педагогічних наук

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Будь-яка діяльність неможлива без кадрового забезпечення та професійної підготовки особового складу. Це повною мірою стосується правоохоронної

діяльності. Підвищена відповідальність за результати своєї діяльності, високий ризик для особистого життя та здоров'я, відсутність готового алгоритму дій для всіх можливих ситуацій, великий спектр спеціальних знань та навичок потребують підвищеної уваги до системи професійної підготовки саме правоохоронців [1].

В умовах військового стану, перед працівниками правоохоронних органів постають такі питання професійної діяльності, що вимагають гнучкості, навичок та підготовки, щоб ефективно виконувати свої обов'язки за таких умов.

Враховуючи вище зазначене, припустимо, що правоохоронним органам потрібен фахівець із високим рівнем професійної мобільності.

Забезпечення професійної мобільності вимагає формування особистісних якостей, які дозволяють працівникам правоохоронних органів пристосовуватися до різних ситуацій. Це включає навички комунікації, аналізу, лідерства та ін.

Професійна мобільність – це здатність працівника адаптуватися до різних умов роботи та різних функцій в рамках своєї професії. Це може включати рух по службовій сходинці, зміну спеціалізації та інше.

Ця концепція включає в себе кілька важливих аспектів: *географічна мобільність*: здатність працівника переміщуватися та працювати в різних регіонах чи країнах, яка особливо важлива для правоохоронців у військовому стані; *професійна гнучкість*: здатність пристосовувати свої навички та знання до різних завдань та ролей в рамках правоохоронної діяльності; *навчальна мобільність*: здатність навчатися та вдосконалювати свої навички протягом кар'єри, враховуючи вимоги та технології, що постійно змінюються.

Формування професійної мобільності майбутнього працівника правоохоронних органів у військовому стані вимагає специфічних умов і підходів:

– **Симуляційні тренування**: Проведення симуляційних вправ та навчання в реальних ситуаціях допоможе підготувати правоохоронців до дій в умовах

військового конфлікту. Це може включати тренування на спеціалізованих трасах, симуляцію бойових операцій та роботу зі зброєю.

– **Спеціалізовані курси і навчання:** Розробка спеціалізованих навчальних програм, що враховують потреби в умовах військового стану, такі як тактика, стратегія та медична підготовка, грає важливу роль у формуванні мобільності.

– **Психологічна підготовка:** Розуміння і керування стресом та психологічними аспектами важливі для правоохоронців, які можуть стикатися зі стресовими ситуаціями. Психологічна підготовка допомагає підтримувати ментальну стійкість у важливі моменти.

– **Співпраця і комунікація:** Розвиток навичок комунікації та співпраці з іншими правоохоронцями і військовими підрозділами важливий для успішного виконання завдань у військовому стані.

– **Аналіз та стратегічне мислення:** Навчання аналізу ситуацій та розробки стратегій може бути вирішальними в умовах військового конфлікту, де потрібно швидко приймати важливі рішення.

Забезпечення таких умов та підходів до навчання сприяє формуванню професійної мобільності та готовності майбутніх працівників правоохоронних органів працювати ефективно в умовах військового стану.

Для формування професійної мобільності майбутніх правоохоронців в умовах військового стану необхідне поєднання різних дисциплін.

– **Англійська мова** дозволить забезпечити ефективний обмін інформацією з міжнародними партнерами і сприятиме роботі на міжнародному рівні, що важливо в умовах, коли ситуація може вимагати співпраці з іншими країнами або міжнародними організаціями.

– **Психологія** надасть інструменти для розуміння та ефективної взаємодії з різними групами людей, включаючи важливі навички переконання та врегулювання конфліктів в стресових ситуаціях.

- **Домедична підготовка** допоможе забезпечити надання першої допомоги у випадках травм та аварій, що можуть виникнути в умовах військового стану.
- **Протимінна безпека та кібербезпека** важливі для розуміння та протидії сучасним загрозам, включаючи підривну діяльність, кібератаки та інші форми гібридної війни.

Це інтегроване підготовче середовище допоможе майбутнім правоохоронцям розвивати необхідні навички та знання для ефективного виконання своїх обов'язків у вимогливих умовах військового стану.

Таким чином, формування професійної мобільності майбутнього працівника правоохоронних органів в умовах військового стану є необхідним завданням для забезпечення безпеки та стабільності в нашій країні. Отримані навички та знання, які охоплюють англійську мову, психологію, домедичну підготовку, протимінну безпеку та кібербезпеку, стають запорукою успішної кар'єри правоохоронця.

Під час військового стану, коли загрози та виклики можуть бути різноманітними та несподіваними, професійна мобільність надає правоохоронцям можливість бути готовими до будь-яких завдань та забезпечувати безпеку населення.

Підготовка, що базується на реалістичних симуляціях, спеціалізованих курсах, психологічній стійкості і навичках співпраці, робить їх справжніми універсалами, готовими до дій в будь-якій ситуації. Така підготовка не лише забезпечує безпеку країни, але і визначає успіх і ефективність правоохоронців у мінливому та надзвичайно складному світі. Це робить їх важливими стовпами суспільної стабільності і безпеки, і вимагає постійного підтримання та вдосконалення професійних навичок у військових умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сокурєнко В. В. Шляхи покращення системи професійної підготовки правоохоронців: Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції /. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ, 2015. 9 с.

2. Максименко С.Д., Кокун О.М., Тополов Є.В. Адаптація психодіагностичних методик: шкала досвіду агресивних впливів, шкала професійної автономності та шкала професійної мобільності. *Практична психологія та соціальна робота*. 2011. № 3. С. 25 - 31.

3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 09.10.2023 р).

Андрій ПОРОХНЯВИЙ
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ
Викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки

СПЕЦІАЛЬНА-ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС

Шляхом наукового аналізу та узагальнення виявлено, що на основі досягнень сучасної спортивної науки та практичного досвіду виховання висококваліфікованих єдиноборців можна посилити викладання СФП та забезпечити необхідну якість професійної підготовки. Визначено особливості, умови та критерії використання високотехнологічних спортивних технологій у навчальному процесі для забезпечення ефективності професійно орієнтованого дисциплінарного навчання.

Філософія роботи СФП інтегрує традиційні методи фізичної підготовки в систему вищої освіти та розвиває професійно-сервісний підхід, заснований на реалізації фізичного виховання, освіти, відпочинку та підготовчих прикладних завдань, в якому зазначені завдання вирішуються у складі єдиного комплексу, що цілеспрямовано освоюється особами, що навчаються, спеціальними знаннями, уміннями та навичками на основі постійного фізичного вдосконалення та розвитку рухової діяльності [2].

Концепція розвитку передбачає раціональну побудову навчального процесу, поєднання наукового потенціалу викладача з навчальними здібностями студентів. Освітні вимоги студентів поступово вдосконалюються з розвитком їх фізичних здібностей, здійснюється професійне заняття фізичною культурою. Цілеспрямоване регулювання навантаження на кістки Вплив м'язової системи з метою підвищення ефективності виконання вправ і прийомів, адаптації до миттєвих змін навантажень різних елементів рухової системи, розвитку специфічної витривалості. і здатність виражати «вибухову силу» [1].

Специфічна спортивна продуктивність досягається чергуванням рухів із циклічною та ациклічною структурами вправ (біг-боротьба, плавання-біг-боротьба, єдиноборство-крос, єдиноборство-крос-бойова боротьба). Очікується, що учасники дізнаються, як швидко відновити фізичні сили та зберегти душевну рівновагу. Організувати навчальні та тренінгові курси відповідно до комбінації стандартизованих «блоків», використовувати біомеханічний аналіз для засвоєння домінантної фізичної вправи та здійснювати відповідний контроль навчання за біомеханічними показниками. Тренувальне заняття вважається макроциклом спортивної підготовки, в якому розрізняють мезоцикли і мікроцикли [3].

Враховуючи специфіку рухових якостей тренуваного, основою вдосконалення тренування визначено персоналізацію фізичної підготовки тренуваного. Персоналізація полягає у врахуванні особистості учня, його власного стилю виконання вивчених технік і рухових рухів у спорті. В результаті онтогенезу в певному співвідношенні спадкових і набутих спортивних якостей залягають специфічні риси, які є рисами особистості. Крім цього, розглядаються три аспекти руху: 1) функція (фізіологія); 2) морфологія (анатомія); 3) біодинаміка (сила, біомеханіка) [6].

Їхні пропорції становлять індивідуальну модель рухової активності, в основі якої лежить розвиток моторики. Ця логічна схема визначає педагогічну спрямованість навчально-виховного процесу, яка методично еквівалентна

тренувальному процесу у професійному спорті. На цій основі були розроблені стандарти персоналізації навчального процесу:

- розвиток рухових якостей учня як автономної системи його природних здібностей, у напрямку формування та накопичення нових, досконалих фізичних якостей, орієнтованих на виконання службових обов'язків;

- Формування тандему (елемент навчально-виховного процесу) «викладач (тренер)-учень», метою якого є відпрацювання рухових якостей та спортивних якостей вихованця на основі професійного навчання. За таких умов викладач, навчальна група й окремих курсант розглядаються як складові навчальної системи, в якій одночасно вирішуються завдання добору раціональних варіантів рухів та ефективних засобів і методів навчання, що максимальною мірою відповідають логіці природної організації рухів [5].

Основою системно-інтегрованих методів навчання, основою оволодіння руховими рухами вважається індивідуалізація - синтез рухів шляхом їх послідовного поєднання, що базується на обробці результатів біокінематичних і біодинамічних вимірювань. Проте оцінка не обмежується вимірюванням: розвиток рухових навичок можна відслідковувати, порівнюючи результати локальних змагань, певним чином розроблених конкурсних випробувань.

Основною системною складовою професійної фізичної підготовки студентів є єдиноборства. Роботою доведено, що основу змісту навчання повинні складати прийоми самбо та рукопашного бою, адаптовані до сучасних умов та індивідуальних спортивних можливостей тих, хто навчається.

Оволодіння внутрішніми руховими навичками в цих техніках відноситься до технік, які учні розуміють, розвивають і застосовують практично до власних фізичних здібностей, тобто служать основою для розробки власної індивідуальної методики руху та фізичної підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закорко І.П. Використання сучасних спортивних технологій на заняттях зі спеціальної фізичної підготовки в вузах МВС України // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2000. №2-3. С. 82-85.
2. Закорко І.П. Особливості відпрацювання психологічної стійкості у співробітників правоохоронних органів в процесі підготовки до ведення рукопашного поєдинку з озброєним злочинцем. Проблеми пенітенціарної теорії і практики. К: РВВ КІВС. 2000. №5. С.225 - 227.
3. Анісімов Д.О., Шеверун В.С. Сучасні аспекти вдосконалення рівня фізичної підготовки майбутніх правоохоронців засобами єдиноборств. Молодий вчений. 2021. № 11 (99). С. 284–288. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-63>
4. Петрушин Д.В., Анісімов Д.О., Пожидаєв М.Ю. Методика розвитку спеціальних фізичних якостей курсантів закладів вищої освіти Національної поліції України з використанням системи кросфіт. Молодий вчений. 2019. № 2 (66). С. 345–348. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-75>
5. Анісімов Д.О., Фурсова А.О., Пономаренко О.Л. Техніка рукопашного бою в аспекті підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України. Молодий вчений. 2022. № 7 (107). С. 9–12. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-3>
6. Анісімов Д.О., Антипова А.К. Фізична підготовка курсантів як необхідна складова нормальної діяльності правоохоронних органів. Молодий вчений. 2022. № 7 (107). С. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-7-107-2>

Анна ТЮТІНА

курсант 401/20 ЛН-(П)-Б навчальної групи
ЛННІ імені Е.О. Дідоренка ДонДУВС

Науковий керівник:

Федір ЛАЦОНОВ

старший викладач кафедри спеціальних
дисциплін та професійної підготовки
ЛННІ імені Е.О. Дідоренка ДонДУВС

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

Введення воєнного стану у зв'язку з початком повномасштабного збройного вторгнення військ РФ на територію України породило питання про ефективну підготовку чоловіків і жінок, які працюють в Національній поліції України, до вогневої бойової діяльності.

Під час введення воєнного стану правоохоронні органи працюють в посиленому режимі, і ситуаційні центри переходять на посилену форму служби. Вони цілодобово проводять збір та аналіз інформації. Поліція відповідає за патрулювання вулиць, перевірку документів осіб, які викликають підозри, та в разі необхідності має право проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян.

Тому поліцейським доводиться бути завжди готовими до професійного втручання в різні ситуації, які виникають під час виконання їхніх службових обов'язків і поза ними. Зрозуміло, не всі порушення можуть бути припинені поліцейськими без використання заходів примусу. Тому, виконуючи свої службові обов'язки з метою захисту прав і свобод громадян, поліцейські можуть звертатися до запобіжних та примусових заходів, які входять у межі їхніх поліцейських повноважень, з метою запобігання загрозам для громадської безпеки та порядку.

Відповідно до пункту 1 статті 46 Закону України «Про Національну поліцію», використання вогнепальної зброї розглядається як останній та найсуворіший засіб примусу [1].

Працівники Національної поліції України, Збройних сил України, Територіальної оборони, Національної гвардії України та інших органів, що відповідають за забезпечення безпеки та оборону країни під час воєнного стану, повинні бути готові в разі необхідності використовувати вогнепальну зброю.

У зв'язку з великою кількістю зброї в руках цивільного населення та зростаючою загрозою, спричиненою збройною агресією російської федерації проти України, рівень злочинності постійно зростає. Ця ситуація вимагає від поліцейських більш рішучої та ефективної дії для запобігання та припинення небезпечних подій, які часто включають в себе використання вогнепальної зброї. Інформаційні засоби масової комунікації та органи влади відповідно реагують на такі ситуації і стежать за ними з посиленою увагою [2].

На жаль, випадки використання вогнепальної зброї поліцейськими не є винятком, і часто вони змушені робити важливий вибір щодо використання такої зброї. Це може призвести до розслідування за фактом перевищення службових повноважень, або ж до отримання травм чи навіть загибелі.

В умовах воєнного стану та підвищеної загрози з боку ворога виникає необхідність глибокого теоретичного обґрунтування та вдосконалення правового регулювання застосування вогнепальної зброї поліцейськими. Це пов'язано зі сучасною реальністю, де умови конфлікту та війни вимагають від поліцейських рішучих дій і ефективних заходів для запобігання та припинення небезпечних ситуацій, які часто потребують використання вогнепальної зброї. Правила застосування вогнепальної зброї та кваліфікація дій поліцейських після використання зброї залишаються невирішеними під час війни в ряду питань.

Також норми, що регулюють використання зброї поліцейськими, визначають перелік обставин, у яких може бути застосована зброя, і передбачають відповідальність за можливі наслідки. Проблема застосування вогнепальної зброї

поліцейськими вимагає подальшого дослідження і розгляду, оскільки вони часто діють в екстремальних умовах, де захист життя їхнє та громадян стає високою пріоритетною задачею. Використання вогнепальної зброї повинно бути обґрунтованим та належним, з метою запобігання небезпеці для громадської безпеки та порядку [3, с.317].

Щоб вирішити це питання, потрібно вдосконалити нормативно-правову базу, що стосується використання вогнепальної зброї, і також чітко пояснити зміни, внесені до статті 42 Закону України "Про Національну поліцію" щодо оцінки опору поліцейському та уточнення переліку засобів, які вони мають право використовувати.

На завершення, варто підкреслити, що належна підготовка поліцейських у справах вогневої безпеки є надзвичайно важливою для виконання службових обов'язків під час воєнного стану. Якість цієї підготовки має бути на високому рівні, оскільки безпека поліцейських та громадян - це найважливіший аспект. Тривала реакція на небезпеку, правильна оцінка та точність у використанні зброї є основою для всіх, хто має право на носіння, зберігання, використання та застосування вогнепальної зброї. Разом з тим, не слід встановлювати обмеження для жінок, які можуть бути залучені до патрулювання та використання зброї, оскільки країна прагне до гендерної рівності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про Національну поліцію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

2. Волков Ю.М., Поливанюк В.Д., Проблемні питання застосування вогнепальної зброї працівниками національної поліції під час виконання службових обов'язків. Науко-вий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 4. С. 86

3. Шелест Ю. Д. Вогнева підготовка працівників поліції під час воєнного стану. Проблеми сучасної поліцейстики : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.) МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Ф-т № 6, Каф.

правоох. діяльності та поліціїстики, Наук. парк «Наука та безпека». Харків. 2022. С. 316-318.

Аліна РАЖИК

здобувач вищої освіти Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр ТИХИЙ

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Варто відзначити, що застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом примусу згідно ст. 46 ЗУ «Про Національну поліцію». Тож припинення протиправних дій потрібно із застосування найменш суворого заходу примусу. Відповідно до ст. 42 ЗУ «Про Національну поліцію» таких заходів примусу є три:

- фізичний вплив (сила);
- застосування спеціальних засобів;
- застосування вогнепальної зброї [8].

У даному випадку велика увага приділяється фізичним впливом під яким розуміється застосування будь-якої фізичної сили.

Тож необхідно виокремити декілька напрямків у фізичному вихованні, які необхідні для здійснення професійних обов'язків у повсякденному житті та в умовах воєнного стану. До таких можна віднести: рукопашний бій та прийоми самозахисту, силові комплекси.

Рукопашний бій як один із видів спорту вимагає тривалого і правильного тренування, ефективність якого може бути досягнута за рахунок досконалого розуміння основних аспектів структури тренувального процесу та доцільності

використання різних засобів навчання для формування та розвитку основних фізичних характеристик.

Прийоми рукопашного бою класифікуються за видом застосування (прийоми нападу, захисту, спеціальні прийоми), озброєння (зі зброєю, без зброї) та виконання (ударні, борцівські).

Варто відзначити, що прийоми рукопашного бою зі зброєю працівниками поліції не відпрацьовуються, оскільки ці прийоми супроводжуються пострілом стрілецької зброї (автомата, гвинтівки, пістолета) впритул по супротивнику під час рукопашної сутички. Стрілецька зброя наводиться в бік супротивника по найкоротшій траєкторії і робиться постріл. На відстані кількох метрів від такого нападу захисту не існує, бронезилет не рятує. Натомість поліцейський, відповідно до ЗУ «Про Національну поліцію» повинен по здійсненні попередження перед застосуванням вогнепальної зброї, це означає, що потрібно спершу інформувати особу про необхідність припинити протиправні дії і про намір на застосування зброї в разі недотримання цього попередження [2].

Під технікою самозахисту слід вважати сукупність прийомів та дій, що забезпечують ефективне вирішення рухових завдань щодо збереження життя та здоров'я особи під час фізичного нападу на неї та нейтралізують небезпечні для неї чинники.

Постійне відпрацювання прийомів захисту від агресора дають змогу їхньому організму розвинути м'язову пам'ять та довести рухи до автоматизму. Для того необхідно запровадити, щоб хоча дворазове тренування протягом семи днів під час несення служби для того, щоб удосконалювати свої фізичні навички.

Сила є однією з основних фізичних якостей і важливою складовою успіху в багатьох видах спорту та інших фізичних активностях. Натомість головною метою у процесі розвитку сили як фізичної якості полягає в тому, щоб усебічно її розвинути та забезпечити можливість високих її проявів у різноманітних видах рухової діяльності людини, таких як спортивна діяльність, трудова робота та щоденна фізична активність.

Розвиток сили допомагає підвищити ефективність рухових дій, збільшити стійкість до фізичного напруження, покращити загальний фізичний стан та здоров'я.

Процес розвитку сили може включати в себе тренування з використанням важкостей, до яких можна віднести такі сили вправи як:

- вправи з обтяженням масою власного тіла (наприклад, підтягування, віджимання, присідання, стрибки тощо);
- вправи з обтяженням масою предметів (штанга, гантелі, набивні м'ячі тощо);
- вправи з протидією партнера [7, с. 9].

Як засоби розвитку сили застосовуються фізичні вправи, виконання яких супроводжується більшим напруженням м'язів, ніж у звичайних умовах їх функціонування.

Таким чином варто зробити висновок, що фізичне виховання є невід'ємною складовою правоохоронців. Головною метою тактики самозахисту й особистої безпеки проводяться є формування та удосконалення навичок самозахисту, обеззброєння та затримання осіб, що порушують публічний порядок, загрожують особистій безпеці громадян і працівника поліції, спрямовані на розвиток сили, витривалості, гнучкості, а також виховання сміливості, рішучості, ініціативи та впевненості у власних силах. А розвиток сили є однією з фізичних якостей, яка покращить стан здоров'я. Однак необхідно було б розробити тренінги для працівників поліції у практичних підрозділах, як найбільше для відпрацювання тактики самозахисту до автоматизму та контролювати це безпосередньо керівниками управлінь поліції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дії поліцейського під час здійснення поверхневої перевірки. Особливості застосування кайданків : метод. рек. / [В. А. Дідковський; В. В. Бондаренко, В. А. Сягровець та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 67 с. URL: <http://surl.li/dhsrj>

2. Захисні дії в разі погрози вогнепальною зброєю. Обеззброєння та силове затримання правопорушника : метод. рек. / [В.А. Дідковський; В.В. Бондаренко, О.В. Кузенков та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 63 с. URL: <http://surl.li/dhsrq>
3. Прийоми самострахування під час застосування поліцейських заходів примусу (фізичної сили) : метод. рек. / [В. В. Бондаренко, В. А. Данильченко П. В. Чукреев та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 55 с. URL: <http://surl.li/dhssx>
4. Бондаренко В. В., Радзієвський Р. М., Кримець О. І. Динаміка показників фізичної підготовленості працівників патрульної поліції на етапі професійного становлення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2019. Вип. 8 (116) 19. С. 14-21. (Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»).
5. Бондаренко В. В., Данильченко В. А., Худякова Н. Ю. Кримець О. І. Методологічні підходи до професійного навчання майбутніх працівників патрульної поліції. *«Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи»*. 2019. Вип. 2. С. 80–88. (Серія «Педагогічні науки»). (DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88>).
6. Дідковський В. А., Бондаренко В. В., Кузенков О. В. Фізична підготовка працівників Національної поліції України : навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ ; ФОП Кандиба Т. П., 2019. 98 с.
7. Чичкан О. А. Основи методики розвитку силових якостей курсантів і студентів у процесі самостійної роботи: методичні рекомендації / О. А. Чичкан, М. О. Червоношапка, М. М. Кость, С. М. Котов. – Львів: Львівський державний університету внутрішніх справ, 2014. – 48 с.
8. Про Національну поліцію. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

Дмитро ПЕТРУШИН
доцент кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ТА МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

У кожній країні існує своя унікальна система підготовки фахівців для підрозділів поліції, формування якої відбувалось історично під впливом багатьох чинників. Ряди поліції розвинених країн поповнюються лише висококваліфіковані, фізично, теоретично та морально підготовлені спеціалісти, що пройшли відповідне навчання або курси на випробування.

Згідно зі ст. 6 розділу I наказу Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», фізична підготовка – це комплекс заходів спрямований на формування та вдосконалення рухомих умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності [1].

Необхідно зазначити, що головне місце в Міністерстві внутрішніх справ посідає саме Національна поліція України, яка відіграє провідну роль у загальнодержавній системі забезпечення охорони прав людини, зміцнення порядку і законності, захисту суспільства та держави загалом. Тому успіхи у фізичній підготовці є важливим чинником для вирішення завдань, покладених на поліцейського.

Щоденно стикаючись з різними службовими ситуаціями поліцейському іноді необхідно проявити свої фізичні вміння, знання та навички, використовуючи які він може законно та відповідно до створеної загрози застосувати фізичну силу, наприклад прийоми боротьби чи рукопашного бою тощо. Поліцейський ні в якому разі не повинен порушувати права людини, завдавати безпідставно

тілесних ушкоджень, посилаючись на свій емоційний стан, а навпаки контролювати та розуміти, що відбувається та визначити рівень ситуації. Для цього необхідно розраховувати свої сили, знати та точно дотримуватися вимог діючого законодавства, проаналізувати та визначити чи є дані дії актуальними, інакше кажучи законно, необхідно, пропорційно та ефективно застосовувати даний поліцейський захід, що зазначено у ст.29 Закону України «Про Національну поліцію» [2].

Згідно Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення у поліцейських:

- рухових якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій;

- витривалості, швидкісних та силових якостей, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні при його затриманні, у тому числі з подоланням природних та штучних перешкод;

- навичок самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ;

- практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо [3].

Основні проблеми спеціальної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців та поліцейських можуть включати:

1. Фізична недостатність: Деякі студенти можуть мати обмеження у фізичних здібностях, які необхідно подолати для служби в правоохоронних органах.

2. Брак мотивації: Не всі студенти можуть мати достатню мотивацію для постійних фізичних тренувань і підтримання гарної фізичної форми.

3. Відсутність належного тренувального процесу: Важливо мати ефективну програму фізичної підготовки, а також відповідне обладнання для тренувань.

4. Психологічні труднощі: Стрес та психологічні аспекти служби в правоохоронних органах можуть вплинути на фізичну готовність майбутніх правоохоронців.

5. Брак регулярних фізичних тестів: Важливо систематично вимірювати фізичну готовність студентів і надавати їм звіти для покращення результатів.

6. Порушення здоров'я та травми: Фізичні травми та проблеми зі здоров'ям можуть стати перешкодою для нормальної фізичної підготовки.

Проблеми фізичної підготовки поліцейських включає наступне:

1. Недостатній рівень фізичної активності: Деякі поліцейські можуть не відводити достатньо часу на заняття фізичною активністю через робоче навантаження.

2. Вік та фізичні обмеження: Старший персонал може мати обмеження в фізичних зусиллях, що може вплинути на їхню фізичну готовність.

3. Недостатня підготовка: Можливо, тренування поліцейських не відповідають реальним вимогам роботи, або вони не мають доступу до відповідної інфраструктури для тренувань.

4. Споживання нездорової їжі та стрес: Несправжній харчовий раціон та стрес можуть вплинути на фізичну готовність поліцейських.

5. Брак часу: Поліцейські можуть бути зайняті довгими робочими годинами та непередбаченими ситуаціями, що обмежує їхню можливість відвідувати тренажерний зал чи займатися спортом.

6. Брак ресурсів: Відсутність фінансової підтримки для фізичної підготовки та обладнання для тренувань може бути причиною недостатньої фізичної підготовки.

7. Стрес та психологічний тиск: Робота поліцейського може бути високостресовою, що може призвести до психологічних труднощів та фізичної неактивності.

8. Специфіка завдань: Поліцейські повинні бути готові до різних видів фізичних навантажень, включаючи переслідування, захист від нападів та інші ситуації, що вимагають різних навичок.

9. Підготовка до стресу: Фізична підготовка також повинна включати елементи підготовки до стресових ситуацій, оскільки поліцейські можуть опинитися в небезпечних та непередбачуваних ситуаціях.

10. Збалансованість: Важливо, щоб підготовка поліцейських була збалансованою, охоплювала різні аспекти фізичної готовності, включаючи силу, витривалість, гнучкість та інші.

11. Спеціалізована навчання: Деякі поліцейські підрозділи можуть мати унікальні вимоги до фізичної підготовки, наприклад, ті, що спеціалізуються на спецопераціях.

12. Обладнання та технології: Використання сучасного обладнання та технологій в підготовці поліцейських може вимагати додаткового навчання та адаптації.

13. Збереження фізичної форми: Після набуття певної рівня фізичної готовності важливо підтримувати її протягом кар'єри поліцейського.

Зрозуміло, що сучасні поліцейські повинні бути готові до різних викликів, і відповідна фізична підготовка грає важливу роль у їхній успішній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16> (дата звернення: 22.03.2018).

2. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 22.03.2018).

3. Наказ МВС України від 26.01.2016 р. №50 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України».

Ілона ГОЙДЕНКО

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра,
курсант 4-го курсу

навчально-наукового інституту №1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Юрій КОРНІЙЧУК

майстер спорту України із
сучасного п'ятиборства, майстер спорту
України з офіцерського триборства,
старший викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки

**АКТУАЛЬНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ЯК СКЛАДОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАГАЛЬНОЇ
ФІЗИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ
ПРАЦІВНИКОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Введення на території України воєнного стану [1] внесло корективи щодо регулювання діяльності Національної поліції України. Зміни у повноваженнях та заходах працівників сприяло збільшенню ризику, з якими доводиться зіштовхуватися безпосередньо під час виконання своїх службових обов'язків. Тому наразі співробітнику поліції необхідно швидко і правильно реагувати на фактори небезпеки, вміти справно адаптуватися до нових умов, бути підготовленим до виникнення будь-яких ситуацій і вміти їх вирішувати, а найголовніше – вживати необхідних заходів щодо забезпечення своєї фізичної безпеки.

Складовими елементами загальної фізичної безпеки працівника правоохоронних органів є вміння застосовувати та використовувати вогнепальну зброю, спеціальні засоби і фізичну силу відповідно до чинного законодавства, бути здатним правильно діяти у реальній обстановці та знати заходи індивідуальної тактики дій при ускладнені оперативної обстановки [2, с.47]. Виконання усіх вищезазначених складників забезпечується високим рівнем фізичної підготовленості.

Удосконалення рівня фізичної підготовленості задля особистої безпеки, в першу чергу, виявляється у активному постійному проведенні тренувань, що спрямовані на підтримку фізичної форми та розвитку фізичних якостей, до яких відносяться силу, швидкість, витривалість, спритність та гнучкість.

1. До засобів силової підготовки належать різноманітні вправи, які впливають або на всю м'язову систему, або вибірково на окремі м'язові групи:

- вправи з особистою вагою;
- вправи з обважнюванням;
- вправи на тренажерах;
- вправи з опором партнера

2. Для розвитку швидкісних якостей використовують метод суворо регламентованих вправ (повторне виконання рухових дій з максимальною інтенсивністю в кожному повторенні).

3. Під витривалістю розуміють здатність ефективно виконувати вправи, переборюючи втому. Рівень розвитку цієї якості обумовлюється енергетичним потенціалом організму людини та його відповідністю вимогам конкретного виду діяльності, ефективністю техніки і тактики, психічними можливостями працівників, що забезпечують не лише високий рівень м'язової активності у тренувальній та змагальній діяльності, але й віддалення втоми та протидію процесу її розвитку. Для розвитку витривалості використовують спеціально підготовчі вправи, максимально наближені до конкретної рухової діяльності, по формі, структурі і особливостям впливу на функціональні системи організму.

4. Для комплексного розвитку спритності та координаційних здібностей використовуються вправи, що визначаються складністю, нетрадиційністю, новизною, необхідністю прийняття неочікуваних рішень під час виконання рухових завдань:

- рухові та спортивні ігри, елементи акробатики, гімнастики, естафети;
- вправи з введенням нестандартних вихідних положень;
- вправи зі зміною швидкості і темпу рухів;

- вправи з дзеркальним виконанням;
- вправи зі зміною стандартного виконання;
- вправи з ускладненням звичайної дії допоміжними рухами;
- вправи з комбінуванням звичайних дій у незвичайних сполученнях;
- вправи з введенням допоміжних сигнальних подразників;
- вправи, що вимагають швидкої зміни дій;
- вправи зі зміною просторових обмежень, у яких виконується дія;
- вправи з використанням природних і штучних умов середовища для розширення варіативності рухових навичок.

5. Засоби розвитку гнучкості поділяються на вправи, що розвивають пасивну й активну гнучкість. Пасивну гнучкість розвивають пасивні рухи, що виконуються за допомогою партнера і різних обтяжень; з використанням особистої сили або особистої ваги тіла; статичні вправи – утримання кінцівки у положенні, що вимагає максимального прояву гнучкості. Активну гнучкість розвивають вправи різного роду махові і пружні рухи, ривки та нахили [3, с.51–59]

Отже, професійна діяльність працівника потребує значної мобілізації можливостей організму, які можливо досягти внаслідок удосконалення рівню фізичної культури та розвитку фізичних якостей, особливо в умовах воєнного стану, що дозволить поліцейському вміти швидко адаптуватися до будь-якої загрози і, як наслідок, забезпечити свою фізичну безпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р.№ 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 15.10.2023).

2. Особиста безпека: навч.-практ. посіб. / В.О. Криволапчук, І.М. Тодуров, М.Т. Бондарчук, А.В. Юрченко, О.В. Шаповалов. К.: ВПЦ МВС України, 2006. 169 с.

3. Фізична підготовка працівників Національної поліції України [Текст]: навч. посіб. / В. А. Дідковський, В. В. Бондаренко, О. В. Кузенков. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОР Кандиба Т. П. 2019. – 98 с.

4. Актуальні проблеми фізичної підготовки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану: матеріали Регіональної науково-практичної конференції молодих вчених (в авторській редакції), (м. Кропивницький, 16 вересня 2022 року). Кропивницький, 2022. 264 с.

5. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеев Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 100 с.

Аліна РАЖИК

здобувач вищої освіти Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Олександр КРИМЕЦЬ

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки, майор поліції

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ

Використання вогнепальної зброї працівниками поліції є однією із складових їх професійної діяльності, важко уявити працівника поліції, який не володіє навичками поводження зі зброєю та її застосування не відповідає підставам.

Однак законодавець прописав всі підстави застосування вогнепальної зброї у ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію». Із введенням в Україні правового режиму воєнного стану від 24 лютого 2022 року, який відповідно до ст. 1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» передбачає, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях

у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає, зокрема, тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Із початку повномасштабного вторгнення, виникли нові обставини, які є підставами для застосування вогнепальної зброї. Законодавець Законом № 3232-ІХ від 13.07.2023 доповнив норму, ще однією обставиною, яка наділяє працівника поліції повноваженням на застосування вогнепальної зброї, а саме для примусового припинення польоту безпілотного повітряного судна, якщо є обґрунтовані підстави вважати, що таке судно використовується для вчинення правопорушення або становить загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського, шляхом пошкодження чи знищення безпілотного повітряного судна та/або складових частин безпілотної авіаційної системи [5].

Варто розкрити сутність дефініції «безпілотне повітряне судно» під яким розуміється, будь-яке повітряне судно, що експлуатується або розроблене для експлуатації автономно чи яке пілотується дистанційно без пілота на борту [3].

Така норма набула своєї доцільності через масовні атакатами «дронів-камікадзе» Shahed-136 на українські міста, країною-агресором. У той же час масштабного розголосу у медіа просторі набув факт збиття такого дрона працівником поліції під час патрулювання вулицями Києва та несення служби зі зброєю АК-74, яку він і застосував для знешкодження його.

Відповідно до розділу V Закону України «Про Національну поліцію» доповнено статтю 46⁻¹, а саме: Застосування поліцейськими поліції особливого призначення зброї та бойової техніки під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України.

Так у ч. 1 цієї статі вказано, що поліцейські поліції особливого призначення під час дії воєнного стану в разі залучення до здійснення заходів із забезпечення

національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, а також при виконанні завдань щодо участі в обороні держави мають право застосовувати і використовувати зброю та бойову техніку в установлених для з'єднань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України порядку та випадках.

А у ч. 2 цієї ж статті зазначено, що положення цієї статті не поширюється на уповноважених осіб інших правоохоронних органів, які іншими законами України наділені правом застосовувати зброю відповідно до цього Закону [1].

Таким чином варто зробити висновок, що зброя може бути як для захистом під час повномасштабного вторгнення своєї держави, відбиття противника та вже вище зазначених безпілотних літальних апаратів так і для вчинення суспільно небезпечних протиправних дій проти життя і здоров'я осіб, оскільки обіг зброї із початком війни тільки зріс, тому що на початку повномасштабного вторгнення у перші дні зброя перебувала у вільному доступі. Тому ж завжди варто пам'ятати конституційне положення, яке передбачено ст. 3 Конституції України та проголошує, що «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю», тому перш ніж зробити постріл потрібно знати підстави згідно норм закону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захисні дії в разі погрози вогнепальною зброєю. Обеззброєння та силове затримання правопорушника: метод. рек. / [В.А. Дідковський; В.В. Бондаренко, О.В. Кузенков та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 63 с. URL: <http://surl.li/dhsrq>
2. Про Національну поліцію. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
3. Про правовий режим воєнного стану. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. 4.Бондаренко В. В., Данильченко В. А., Худякова Н. Ю. Кримець О. І. Методологічні підходи до професійного навчання майбутніх працівників

- патрульної поліції. «Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи». 2019. Вип. 2. С. 80–88. (Серія «Педагогічні науки»). (DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88>).
3. 5.Повітряний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>
4. 6.Конституція України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
5. 7.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування правоохоронними органами безпілотних повітряних суден та протидії їх незаконному використанню. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3232-20#Text>
6. 8.Бондаренко В. В., Данильченко В. А., Худякова Н. Ю. Кримець О. І. Методологічні підходи до професійного навчання майбутніх працівників патрульної поліції. «Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи». 2019. Вип. 2. С. 80–88. (Серія «Педагогічні науки»). (DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88>).

Iryna Skrypchenko

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

Head Department of Physical Education and Special&Tactical Training

PhD, Associate Professor

Viktor Rozhechenko

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs , lecturer

SPORTS ORIENTEERING IN PROFESSIONAL AND APPLIED TRAINING OF FUTURE LAW ENFORCEMENT

The current conditions of the martial law in which Ukraine finds itself require the optimization of professional and applied training of law enforcement officers in higher educational institutions, which includes the basics of military knowledge and skills. One

of the most important conditions for survival in the field is the ability to navigate the terrain, reading a topographic map, knowledge of the basics of map scaling, moving in azimuth, finding objects on the map and terrain, the ability to link the map to the terrain and find the optimal path of movement over rough terrain.

The inclusion of orienteering lessons in the curriculum for training various specialists in Ukrainian universities [1, 299; 2, 411; 3, 96; 4, 109] has become a necessity. For the last few years, the Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs has been studying the basics of orienteering in the training of future law enforcement officers. Such activities contribute to mental and physical development and health promotion.

The ability to navigate is a skill that is necessary for police officers, rescuers and the military. During orienteering classes, such qualities as are necessary for a person are developed, such as independence, determination, determination, perseverance in achieving goals, self-control, speed of reaction, and effective thinking under conditions of heavy physical exertion.

Orienteering training, in combination with specialized disciplines, can teach students of the University of Internal Affairs general professional, tactical and special knowledge, practical skills that allow them to successfully complete the tasks assigned to them.

Training lessons included topics such as: Safety precautions, Topography, Technical training, Tactical training, The basics of methodology learning and training. Independent seatwork included topics such as: Orienteering competition rules, Orienteering equipment, Psychological, moral and volitional training. Individual work included participation in competitions and training starts. Orienteering training with topography elements is solved using interactive methods and innovative techniques, including traditional ones. During classes it is necessary to master the technical and tactical actions.

Movement in the direction is one of the complex elements of technical training for an orienteer. Developing this skill in isolation from others is hardly advisable. This

is the only action of the athlete, in the implementation of which a technical device is used - a compass.

Initial training includes familiarization with the structure of a compass, the concepts of azimuth and direction. Practical exercises are aimed at determining azimuth on a map and sighting objects on the ground. These exercises should be simplified as much as possible: carried out on site with good visibility and over short distances under the supervision of a trainer.

In the future, the emphasis is placed on the fact that when moving along a distance, it is necessary to take an azimuth to each Control Point, regardless of the route of movement.

Training in precision movement in direction on the ground.

Exercise 1. "White card". The student receives a card with a life-size diagram of the distance: start, finish, circles of Control Points connected by lines and written legends for the Control Points. He must cover the distance using azimuth movement and calculate the distance.

1a. Option: Fan distance, i.e. After taking the next control point, the participant returns to the start each time.

Exercise 2. "Azimuth". Cover the azimuthal distance. The time and accuracy of the walk are assessed. It is allowed to look at the map only if the athlete has walked the specified distance in the direction and has not found the Control Point.

Exercise 3. "Distance by numbers." The athlete receives a card with data for each point: azimuth in degrees, distance in meters, legend. With her help, he goes the distance.

3a. Option: the card gives azimuths to each checkpoint from the start, i.e. the result is a fan motion.

Exercise 4. "Exact exit." At a given azimuth, students move to a linear landmark (clearing, flat road). When entering the road, the student turns to the right and measures the distance to the nearest numbered tree. The coach, knowing the coordinates of the

exact exit location, can use these numbers to determine the accuracy of the movement in azimuth.

Exercise 5. “High-speed azimuth.” The distance is located as a broken line - an “accordion” between linear landmarks (for example, between two clearings), so that there is a braking landmark behind the checkpoint.

This exercise is very useful for beginners, as it is difficult to get lost while doing it. This helps beginners develop proper tactical skills.

During classes it is necessary to master the technical and tactical actions.

Orienteering Technique included: Map reading; Locating landmarks; Matching landmarks with a map and vice versa; Working with a compass; Distance measurement on the map and on the ground; Checkpoint Actions.

Tactical structure included: Choice of a way of movement; The decisive choice of path; Interaction with an opponent; The choice of speed on the area. Consider some exercises. Work with map: identify and describe key terms, definitions and symbols related to orienteering; correctly orient a map; complete a basic point to point orienteering event by correctly reading and interpreting a map; how to orient the map, track with thumb; map on ground, point to features.

Orienteering techniques: match key features from one map to another; solve a word puzzle using orienteering techniques taught; stop light technique; how to re-orient if you get lost.

Map Memory: students must look at first map and identify marked feature, then copy it on the second map; each team member does one leg, then tags next team member until all marked features are copied.

Puzzle-O: students must look at map in the middle of the gym, identify controls, and then go find them; each control has a specific letter; students must match the letter with the number on their paper [5, 232].

It is possible to develop the necessary in orienteering of quality by modeling different situations (in simplified and complicated conditions) on a small platform, using game or competitive methods. In orienteering training the method of mini-

competitions very effectively. Such orienteering means: cross-country running (with overcoming natural and artificial obstacles), strength gymnastics, general developmental exercises on the spot and in motion, technical training, special exercises for the development of coordination abilities were chosen to prepare students at the university. As experience in the organization of the training process shows, all these types of activity contribute to the better development of students' physical qualities. The main physical quality is endurance.

In order to maintain students' interest in orienteering, they need to regularly attend training sessions, take part in competitions, achieve good results and improve their sportsmanship.

Every year, the Department of Physical Education and Tactical-Special Training holds competitions in the fall in the park area, where the skills of moving through forest areas and the level of physical fitness of the participants are tested.

REFERENCE

1. Завійська В.М., Наявко І.І. Спортивне орієнтування як засіб підвищення ефективності навчального процесу. *Матеріали V Міжнародної науково-*

практичної конференції «Інновації в управлінні асортиментом, якістю та безпекою товарів і послуг» (м. Львів, 7 грудня 2017 р.). Львів: Растр-7, 2017. С.299-302.

2. Скрипченко І.Т. Роль та місце спортивного орієнтування у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до діяльності у сфері дитячо-юнацького туризму. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2017. Вип.3 К (84) 17. С. 441-445

3. Михнюк О. В., Русанівський С. В., Безпалый С. М., Федченко О. С., Крук О. М., Лисик Р. В., Сіваков В. П., Штома В. Д. Спортивне орієнтування як засіб фізичної підготовки курсантів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2021. № 11(143). С. 96-99. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.11\(143\).20](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.11(143).20)

4. Одеров, А. М., Бабич, М. О., Дунець-Лесько, А. В., Шлямар, І. Л., Панькевич, Я. А., Небожук, О. Р., Губа, А. В. Основи формування військово-прикладних навичок військовослужбовців засобами спортивного орієнтування. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2023. Випуск 8 (168). С.109

5. Skrypchenko I. Professional and applied training of students of the University of Internal affairs using orienteering. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки і спорту у Збройних силах України, правоохоронних органах, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху Євроатлантичної інтеграції»*. Київ: Національний університет оборони України ім. Івана Черняхівського. Київ: НУОУ, 2019. - С. 232-234

Дмитро АНІСІМОВ

доктор філософії в галузі права,
викладач кафедри спеціальної фізичної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ

Підготовка майбутніх поліцейських в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання повинна відповідати вимогам часу. Военні дії на території України вимагають якісно по-новому поглянути на процес спеціальної фізичної підготовки. Адже саме від рівня фізичної підготовленості працівників правоохоронних органів залежить життя та безпека громадян нашої держави. Проте, застосування заходів фізичної сили, а так само і затримання уповноваженою службовою особою правопорушника повинно відповідати вимогам законності. Тому, при підготовці майбутніх правоохоронців необхідно звертати увагу не тільки на прийоми рукопашного бою, а й на правові основи їх застосування та затримання.

Відповідно до Основного Закону України ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти правопорушенню чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосовувати затримання як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Уповноважена службова особа має дотримуватися прав і свободи людини незалежно від її статі, національності, мови, громадянства, віку, соціального походження, політичних переконань тощо.

Застосування інституту затримання певною мірою знаходить деталізацію у багатьох рішеннях Європейського Суду з прав людини, які, по-перше, являють собою достатньо об'ємний комплекс висновків, правових дефініцій, принципів і положень; по-друге, окрім виконання функції тлумачення Європейської конвенції з прав людини, складають значний пласт прецедентної практики як унікального джерела права; по-третє, створюють нормотворчу систему, що динамічно розвивається, по-четверте, як підлягають безпосередньому застосуванню в кримінальному судочинстві, так і потребують додаткового узагальнення, кодифікації і імплементації у кримінально-процесуальне законодавство України [1, с. 226].

Згідно з наведеними вище інститутами у разі затримання особи, уповноважена службова особа зобов'язана роз'яснити причини затримання, а також права та свободи, що надані і гарантовані їй чинним законодавством. Особа має бути проінформована щодо наданого їй права давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, право повідомити родичів чи інших осіб про його затримання і місце перебування, на юридичну консультацію та захист своїх інтересів, право на ознайомлення з чинним законодавством. Роз'яснення прав і свобод особи відбувається на державній мові або будь-якою іншою мовою, якою вона достатньо володіє. У разі необхідності вона має право користуватися послугами перекладача.

Зазначені обов'язки сформульовані у ч. 4 ст. 208 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України): «Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчenni якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень статті 213 КПК України, вимагати перевірку

обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені КПК України».

Про кожний випадок затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, уповноважена службова особа, що здійснила затримання, зобов'язана скласти протокол із зазначенням місця, дати, точного часу проведення затримання, повного переліку процесуальних прав та обов'язків затриманого, підстав його затримання, осіб, які присутні під час проведення даної процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання), інформації про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, умов та порядку їх використання, виявлені та вилучені під час особистого обшуку особи речі і документи, способу ознайомлення учасників зі змістом протоколу, зауважень і доповнень до письмового протоколу з боку учасників вищевказаної процесуальної дії [2, с. 516–517].

Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим, при цьому копія протоколу негайно вручається під розпис затриманому та надсилається прокурору. Час затримання у протоколі вказується з того моменту, коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в визначеному ним приміщенні. У випадках відмови затриманого підписати протокол затримання про це зазначається в протоколі. Затриманому надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу затримання. Факт відмови затриманого від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень щодо причин такої відмови відповідно до ст. 104 КПК України засвідчуються підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності – понятих [2, с. 517].

Проте незважаючи на вище зазначені положення інколи відбувається й незаконне затримання особи таке, як: затримання без складання протоколу; не роз'яснення особі причин затримання, а також прав та свобод, що надані і гарантовані їй чинним законодавством; неповідомлення інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до статті 213 КПК України.

Отже, можемо зробити висновок, що під час навчального процесу зі спеціальної фізичної підготовки в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання здобувачам вищої освіти необхідно наголошувати на правових основах застосування заходів фізичної сили, а також затримання уповноваженою службовою особою тощо. Це в свою чергу буде сприяти дотримання прав та свобод людини під час затримання. Адже саме з метою дотримання прав та свобод людини передбачена відповідальність за завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою, яка встановлена у ст. 371 Кримінального кодексу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Уваров В. Г. Проблеми підстав затримання та взяття підозрюваного під варту в контексті європейських стандартів. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 225 – 228.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. В 2 т. Т. 1 / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків : Право, 2012. 768 с.

Дмитро АНІСІМОВ

викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки, доктор філософії в галузі права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В МЕЖАХ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

З набуттям Україною незалежності в 1991 році, спортивна діяльність в першу чергу забезпечується Конституцією України. Згідно ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава повинна дбати про розвиток фізичної культури і спорту, проголошено в ст. 49 Конституції України.

Разом із тим, фізична культура і спорт відіграє ключове місце в фаховій підготовці майбутніх працівників Національної поліції. Службова діяльність працівників Національної поліції України відбувається в екстремальних умовах, за наявності низки несприятливих чинників, серед яких: постійне перебування в осередку конфліктних ситуацій, імовірності збройного нападу; необхідність миттєвого прийняття рішення щодо застосування виду поліцейського заходу, своєчасного переходу від превентивного заходу до заходу примусу й навпаки; підвищена втомлюваність, стресовість; постійне носіння важкого спорядження (бронежилет, зброя, спецзасоби тощо); низька рухова активність під час патрулювання в автомобілі, що негативно позначається на фізичному стані та загальному здоров'ї працівників. Високої фізичної підготовленості та сформованості спеціальних рухових умінь і навичок вимагають дії, що пов'язані з переслідуванням і затриманням правопорушників. Тому, погоджуємось із думкою В.В. Бондаренко, що для налагодження комунікації з різноманітними категоріями громадян, особами, які перебувають під дією алкоголю і наркотичних речовин, психічно хворими в поліцейських мають бути розвинені нервово-психічна стійкість, комунікативні й вольові риси [1, с. 6]. Ба більше, постійне підвищення

вимог до фізичної підготовленості співробітників силових відомств зумовлюється реаліями сучасної ситуації в країні та світі. Саме вони визначають необхідність розширення сфери наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення методики підготовки співробітників до дій в екстремальних ситуаціях, необхідність пошуку нових підходів до організації процесу фізичної підготовки, що містить у собі не тільки педагогічні та психологічні, а й фізіологічні, медико-біологічні та соціологічні аспекти [2, с. 110].

Отже, належна фізична підготовленість є важливою передумовою якісної професійної підготовленості випускників закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання до практичної діяльності [3, с. 15]. Проте, проблема підвищення якості фізичної підготовленості курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, незважаючи на значну кількість наукових розробок, залишається недостатньо вивченою [4, с. 346], [5, с. 47].

Так, з метою підвищення рівня фізичної підготовленості, а також вдосконалення процесу фізичної підготовки здобувачів вищої освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, авторським колективом кафедри Спеціальної фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції (Д.О. Анісімов, В.В. Богуславський та О.А. Журавель) було розроблено методичні рекомендації щодо подолання ситуаційної смуги перешкод (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 118015 від 11 квітня 2023 року) [6, с. 15].

Запровадження ситуаційної смуги перешкод з урахуванням часу та подальшим самозахистом, має на меті сформувати у здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, уміння застосовувати швидко, якісно та доцільно фізичну силу та прийоми рукопашного бою [6, с. 15].

Перед відпрацюванням ситуаційної смуги здобувачі вищої освіти повинні відпрацювати техніку подолання штучних та природних перешкод, а також вивчити прийоми самозахисту відповідно до Положення «Про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» № 50 від

26.01.2016 року та наказу МВС України «Про затвердження Змін до Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» № 51 від 21.01.2020 [6, с. 15].

Отже, запровадження ситуаційної смуги перешкод в рамках навчального процесу з дисципліни Спеціальна фізична підготовка в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання може якісно по-новому, вплинути на підготовку майбутніх правоохоронців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bondarenko, V. V. *Profesiina pidhotovka pratsivnykiv patrolnoi politsii: zmist i perspektyvni napriamy* [Professional training of patrol police officers: content and promising directions]. Kyiv : FOP Kandyba T.P., [in Ukrainian].

2. Galimova, A.G., Kudryavtsev, M.D., Glubokiy, V.A., Galimov, G.Ya. (2017) Theoretical substantiation of the methodology of high-intensity multifunctional crossfit training. *Vestnyk BHU. Pedahohyka, fylolohyia, fylosofyia*. Ulan-Ude. Выр. 7. Pedahohyka. pp. 110–115 (In Russian).

3. Anisimov, D., Petrushin, D., Boguslavsky, V. (2022) Improvement of physical training of first-year cadets of Dnipropetrovsk state university of internal affairs. *Scientific space in the condition of global transformations of the modern world: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, pp. 1–20. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-255-5-1> (In Ukrainian).

4. Petrushin, D., Anisimov, D., & Pozhidaev, M. (2019) Methodology for the development of special physical abilities of cadets in laying the foundation for the best education of the National Police of Ukraine with crossfit systems. *Molodyi vchenyi*. № 2 (66). pp. 345–348. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-75> (In Ukrainian).

5. Соловей, О., Пожидаєв, М., Анісімов, Д. Вознюк, К. & Логвиненко, М. (2020). Особливості фізичного стану курсантів, які займаються єдиноборствами при підготовці до професійної діяльності. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, (10), 47–54.

6. Анісімов, Д. (2023). Використання ситуаційної смуги перешкод в навчальному процесі ЗВО зі специфічними умовами навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (8(168), 13-16. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8\(168\).02](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).02)

Софія СУХОМЛІНОВА

ЛННІ імені Е.О. Дідоренка ДонДУВС,
курсант 401/20 ЛН-(П)-Б навчальної групи

Науковий керівник:

Федір ЛАЩОНОВ

старший викладач кафедри спеціальних
дисциплін та професійної підготовки
ЛННІ імені Е.О. Дідоренка ДонДУВС

ПСИХОФІЗИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПІД ЧАС ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Підготовка та навчання поліцейських на сучасному етапі передбачає широке застосування здобутих знань на практиці як для забезпечення власного життя, так і для ефективного захисту населення та інтересів держави та протидії злочинності. Поліцейські несуть відповідальність за захист життя та безпеки громадян, а також за протидію злочинності. У зв'язку з цим вони повинні мати глибокі знання та навички, необхідні для ефективного виконання своїх обов'язків. Злочинність постійно змінюється, пристосовуючись до нових умов. Тому поліцейські повинні бути готові до будь-яких викликів [1, с. 230].

Вогнепальна зброя – найбільш суворий захід примусу. Вона застосовується у виключених випадках – якщо існує загроза життю працівника поліції або інших людей або правопорушник чинить збройний опір. Застосуванню зброї передують попередження, за виключенням випадків, коли особа чинить збройний опір або

спроби заволодіти вогнепальною зброєю. Вогнепальна зброя не може бути застосована у місцях, де можливо завдати шкоду іншим особам. Як стверджує ч. 4 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію»: поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю: якщо існує безпосередня загроза життю особам (поліцейському, членам його сім'ї, жертві нападника, заручнику тощо) або для затримання особи, що чинить збройний опір (що теж створює загрозу життю працівника поліції) [2, с. 144].

Психологічна підготовка застосування вогнепальної зброї до дій у ситуації, повинна ґрунтуватися саме на цих елементах, які організують та інтегрують в єдину цілісність професійні знання, навички та досвід працівника правоохоронних органів. Сприйняття закономірностей суспільного життя, особливою частиною якого є застосування вогнепальної зброї, не залежить від того, на якому рівні воно здійснюється на основі образу конкретної ситуації в свідомості кожного поліцейського. Як уявляється, слід виявити образ ситуації застосування вогнепальної зброї на ураження в свідомості працівника поліції і перевірити ефективність соціально-психологічного тренінгу «Готовності до застосування вогнепальної зброї на ураження».

Для поточної стану психологічного супроводження поліцейської діяльності необхідне врахування основних факторів, що впливають на психіку поліцейських у бойовій обстановці, а саме: небезпека (усвідомлення обстановки як такої, що загрожує їх життю); раптовість, тобто різка, неочікувана зміна обстановки; невизначеність (відсутність, недостатність або суперечливість інформації про умови бойової обстановки, склад і характер дій противника); новизна (наявність раніше невідомих елементів у бойовій обстановці); збільшення темпу бойових дій, тобто скорочення часу на прийняття рішення та виконання певних дій; дефіцит часу (умови, за яких успішне виконання завдання можливе не через просте збільшення темпу дій, а наприклад, через зміну структури діяльності) [3, с. 259-260].

Серед факторів, які негативно впливають на ефективність діяльності працівників поліції в ситуації застосування вогнепальної зброї на ураження, можна назвати такі:

1) фактори відповідальності: страх зазнати карної відповідальності; страх, що керівництво різко негативно реагуватиме на факт застосування вогнепальної зброї;

2) морально-етичний та релігійний фактори: відчуття провини; страх заподіяти гріх; відчуття провини та сорому перед товаришами; побоювання, що не відповідаєш образу мужнього чоловіка; відчуття того, що повинен побороти себе і влучити в людину;

3) професійний фактор: невпевненість у правомірності застосування вогнепальної зброї; погане володіння навичками стрільби та пересування; неможливість передбачити поведінку злочинця; невпевненість у «законності» професійного обов'язку;

4) соматично-психологічний фактор: відчуття внутрішнього напруження; всеохоплюючий страх; пригніченість волі; інтенсивні переживання; пригніченість; відчуття розгубленості і самотності; бажання втекти; зміни у відчутті часу; неприємні відчуття в сонячному сплетінні; напруження в плечах, шиї та руках; м'якість ніг; шум у голові та незрозумілі відчуття; агресія і злість; різноманітні відтінки страху (страх вбити, страх померти, страх вистрілити); жалість і до себе, і до злочинця; відчуття, що не можна застосовувати вогнепальну зброю проти людини; над концентрація на об'єкті небезпеки, тобто на злочинцеві або на його зброї; незнайомі раніше стани [4, с. 144-145].

Враховуючи особливості службово-оперативної діяльності поліцейських в умовах ведення бойових дій, що характеризуються постійним перебуванням останніх у екстремальних ситуаціях, тобто в «особливо складних небезпечних ситуаціях, коли збігаються кілька несприятливих для людини умов і чинників ризику, що вимагають напруження всіх її фізичних і духовних сил для захисту її

життя і здоров'я» [5, с. 29], необхідним є оновлення алгоритмів психологічної підготовки поліцейських та відновлення нормального психоемоційного стану.

Отже, існує реальна необхідність організування практичного відпрацювання типових ситуацій оперативної обстановки, що викликана як стресогенними чинниками під час виконання службових обов'язків, так і особливостями воєнного часу. Необхідно враховувати правове розширення повноважень поліцейських в умовах воєнного стану в Україні (Закон (проект № 7147) «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану»), де серед додаткових повноважень визначено оперативне розмінування (виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів), техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тарасенко В.В., Валєєв Р.Г. Важливість професійної підготовки поліцейських у контексті становлення Національної поліції: погляд курсантів. Харків, - 2018. с. 230.
2. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.05.2015 №580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Толкачов С.М., Пустовий Ю.Ю., Хара С.Д. Актуальні проблеми психологічної підготовки поліцейських в умовах ведення активних бойових дій. Харків, 2022. с. 259-260.
4. Волков Ю.М. Психологічні аспекти застосування вогнепальної зброї поліцейськими на ураження. ДДУВС, 2017. с. 144-145.
5. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. Київ, 2018. с. 208.

Валерій СІВАКОВ

викладач кафедри вогневої підготовки
Національної академії внутрішніх справ

Олексій ФЕДЧЕНКО

старший викладач кафедри вогневої
підготовки, кандидат юридичних наук
Національної академії внутрішніх справ

**ВАЖЛИВІСТЬ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ ТА ОСНОВНІ НАВИЧКИ СТРІЛЬБИ
ТА ВИКОРИСТАННЯ ЗБРОЇ**

Одним із важливих складників у підготовці майбутнього висококваліфікованого правоохоронця є вогнева підготовка.

Вогнева підготовка – це комплекс заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо.

Відповідно до Наказу МВС України «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» № 50 від 26.01.2016, основними завданнями вогневої підготовки є [1]:

- вивчення матеріальної частини зброї, її тактико-технічних характеристик, заходів безпеки у разі поводження з нею, а також порядку і правил її застосування та використання;
- формування та вдосконалення у поліцейських практичних навичок умілого та безпечного поводження з вогнепальною зброєю (швидкісне діставання пістолета з кобури та приведення його в бойову готовність, виконання пострілу, усунення затримок під час стрільби тощо);
- виконання прийомів швидкісної стрільби в різних умовах, з різних положень, з перенесенням вогню по мішенях тощо;

– навчання правильно застосовувати зброю в реальних умовах оперативно-службової діяльності.

Поліція під час виконання повноважень, визначених Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII, уповноважена застосовувати заходи примусу, серед яких є застосування вогнепальної зброї [2].

Вогнепальна зброя – зброя, в якій для викидання снаряду з каналу ствола використовується сила тиску газів, що утворюються при згорянні металеві вибухової речовини або спеціальних горючих сумішей. Поєднує в собі засоби безпосереднього ураження і засоби метання їх до цілі.

Основи безпечного поводження зі зброєю – передбачає вивчення та практичного відпрацювання в ході тренувань, стрільб, у службовій діяльності та в ході виконання бойових завдань процедур перевірки зброї на наявність патрона в патроннику, заряджання зброї, розряджання зброї та огляд після розряджання; вивчення ступенів готовності зброї, переведення зброї в різні ступені готовності [3, с. 4-5];

будова зброї – передбачає вивчення тактико-технічних характеристик, комплектації, можливого дообладнання зброї; виконання неповного розбирання та збирання після неповного розбирання зброї, монтаж та демонтаж прицілів, приладів, устаткування, вивчення порядку технічного обслуговування (чищення, змащення); усунення несправностей, виконання поточного ремонту частин та механізмів зброї;

будова та застосування боєприпасів – передбачає вивчення тактико-технічних характеристик, комплектації боєприпасів, які використовуються для стрільби із різних типів зброї, правила та особливості стрільби при використанні різних типів боєприпасів; бойові можливості зброї при застосуванні різних типів боєприпасів, їхні вражаючі, пробивні та інші якості; спорядження магазинів (стрічок), поповнення боєприпасів в ході бою;

перенесення і розміщення зброї – передбачає вивчення та практичне відпрацювання умов відкритого та прихованого носіння зброї, витягнення зброї

при різних видах носіння та розміщення зброї; транспортне, похідне, перед бойове та бойове положення утримання зброї, переведення у визначене положення утримання зброї (зміна положення утримання);

точність стрільби – передбачає вивчення та практичного відпрацювання фундаментальних основ прицільної стрільби із основних статичних положень; навчання правильному прицілюванню та здійсненню пострілу; відпрацювання вміння визначати момент пострілу, розвивати правильне відчуття пострілу, прогнозувати в яке місце враження на мішені;

положення для стрільби – передбачає вивчення можливих зручних та незручних статичних положень для стрільби на всіх рівнях; відпрацювання вміння швидко, без коливань та зайвих рухів приймати будь-яке положення для ведення влучної стрільби, виходячи із обстановки вогневого контакту, що складається; зміна положень для стрільби, перехід з одного положення в інше різними способами;

режими та темп стрільби – передбачає практичне відпрацювання стрільби одиночним та автоматичним вогнем, швидкісної стрільби різними серіями пострілів, різний темп ведення вогню, контроль та зміна темпу ведення вогню; відпрацювання методів контролю розходу боєприпасів в бою;

час першого пострілу – передбачає практичне відпрацювання різних положень готовності стрільця, навчання вихопленню зброї та миттєвому застосуванню при відкритому та прихованому розміщенні зброї, стрільба по цілях, що з'являються; стрільба на-вскидку із різних положень готовності стрільця, різних положень для стрільби, різних положень утримання зброї та ступенів готовності зброї до застосування; швидке та ергономічне наведення зброї на ціль, розвиток м'язової пам'яті;

перезарядження зброї – передбачає практичне відпрацювання перезарядження зброї в ході бою (тактичне та швидкісне перезарядження) дії по усунення затримок та несправностей в ході бою; перехід на другорядну та допоміжну зброю; поповнення боєприпасів в ході бою;

стрільба сильною і слабкою рукою – передбачає практичне відпрацювання техніки перехоплення зброї, зміни прикладки та стріляючої руки;

перенесення вогню – передбачає практичне відпрацювання техніки перенесення вогню по фронту і в глибину, по горизонту та вертикалі; короткий та довгий переніс зброї; ураження множинної цілі; відпрацювання навичок ведення розвідки цілей, виявлення та миттєвої ідентифікації цілі по ступеням загрози, швидкісного та влучного ураження множинної цілі в передній бойовій сфері на різних відстанях; навчання швидкої та доцільній зміні темпу стрільби при переносі вогню по глибині;

зміна напрямку (площини) стрільби – передбачає практичне відпрацювання техніки статичних поворотів, розворотів, зміни напрямку стрільби в різних положеннях для стрільби; стрільба по цілям, що рухаються – передбачає практичне відпрацювання техніки стрільби з різних положень для стрільби; враження цілей методом очікування та супроводження; упередження при рівних кутах та швидкості руху цілі;

інтуїтивна стрільба – передбачає практичне відпрацювання техніки стрільби із різних положень для стрільби; перехід від рефлекторної до швидкісної або прицільної стрільби; перенесення вогню, зміна напрямку стрільби, виконання статичних поворотів, розворотів при веденні рефлекторної стрільби;

зміна рівня – передбачає практичне відпрацювання зміни рівня під час стрільби; застосування уходу по вертикалі для уходу з лінії вогню противника та зайняття вигідного положення для стрільби; застосування уходу по вертикалі для переведення зброї у бойове положення, здійснення перезаряджання зброї, усунення затримок та інших дій; застосування статичних поворотів та розворотів при здійсненні уходу по вертикалі;

відхід з лінії вогню – передбачає практичне відпрацювання уходу з лінії вогню противника по горизонту на різних рівнях; застосування уходу з лінії вогню по горизонту противника для зайняття вигідного положення для стрільби;

ухід по горизонту зі зміною рівня, падіння, кувиркання, переكاتи, відкати; здійснення перезаряджання зброї, усунення затримок та інших дій; застосування статичних поворотів та розворотів при здійсненні уходу по горизонту;

поєднання різноманітних статичних дій – передбачає практичне відпрацьовування зміни рівня, ухід по горизонту, здійснення поворотів та розворотів, зміни напрямку стрільби; ведення стрільби на 360 градусів із різних положень;

використання укриттів – передбачає практичне використання в ході вогневого бою різних типів захисних та маскувальних укриттів; заняття та зміна вогневих позицій за укриттями; стрільба із-за і через різні укриття із різних положень, ураження цілей, що знаходяться за укриттями різних типів, застосування стрільби на рикошет; альтернативні способи утримання зброї та веденню вогню із-за укриттів, стрільба з упорів, стрільба без використання приклада, без використання прицільних пристроїв;

короткі пересування – передбачає практичне відпрацьовування стрільби у різних напрямках відносно цілі; зайняття та зміни вогневої позиції; стрільба з коротких зупинок із різних положень у різних напрямках;

стрільба на ходу – передбачає практичне відпрацьовування техніки стрільби з прицільним та рефлекторним наведенням зброї на ціль, стрільбу на ходу у різних напрямках, перенесення вогню, виконання поворотів та розворотів, зміни рівня при стрільбі на ходу; поєднання вогню та маневру; використання укриттів та подолання перешкод при стрільбі на ходу; здійснення маніпуляцій зі зброєю на ходу;

комбіноване застосування зброї – передбачає практичне відпрацьовування стрільби в умовах застосування одного та різних видів зброї (два пістолети, автомат-пістолет, автомат-ручна граната, пістолет-ручна граната, пістолет-ніж, ручна граната-ніж та інші);

особливості стрільби та ведення ближнього бою – передбачає практичне відпрацьовування техніки стрільби на близьких дистанціях;

особливості стрільби на коротких дистанціях – передбачає практичне відпрацювання техніки стрільби та ведення бою в упор на різних рівнях; протидія спробам захоплення зброї, боротьба за збереження зброї.

Отже, вогнева підготовка має бути однією з основних дисциплін підготовки правоохоронців, заняття з якої мають проводитися не рідше, ніж два-три рази на тиждень. Лише таким чином буде створена можливість систематизувати отримані теоретичні знання та, найголовніше, висунути на перший план регулярну практику, зокрема, стрільби.

Роль вогневої підготовки для майбутніх правоохоронців доцільно переоцінити, оскільки виключно при ретельно спланованому навчанні правоохоронців стрільби досягається подальша впевненість у фактичному втіленні завдань, які поставлено перед Національною поліцією України.

Отже, вогнева підготовка відіграє вагомую роль у професійній підготовці майбутніх фахівців, тому що дисципліна фактично формує правоохоронця, закладаючи фундамент його компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0260-16>.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40–41. Ст. 379.

3. Петров О. Є., Ушатий Ю.М., Ратушняк В.В. Методичний посібник базової вогневої підготовки для інструкторів високомобільних десантних військ Збройних Сил України. Київ-Львів, 2016. С. 4–5.

Ігор ЧОБОТЬКО

старший викладач кафедри фізичного виховання та тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Основними завданнями фізичної підготовки є:

- 1) підвищення всебічної фізичної підготовленості шляхом розвитку та вдосконалення фізичних якостей;
- 2) формування професійно-прикладних навичок з пересування по пересіченій місцевості, подолання перешкод, рукопашного бою;
- 3) забезпечення високої професійної працездатності;
- 4) підвищення стійкості організму до впливу несприятливих факторів службово-бойової діяльності і навколишнього середовища;
- 5) виховання психологічної стійкості, упевненості у своїх силах, цілеспрямованості, сміливості і рішучості, ініціативи і винахідливості, витримки і самовладання;
- 6) формування готовності до дій в екстремальних умовах;
- 7) удосконалення бойової злагоженості ;
- 8) зміцнення здоров'я, загартування, гармонійний фізичний і духовний розвиток та ведення здорового способу життя [1, с.35].

Методи та форми спеціальної фізичної підготовки

1. Навчання фізичним вправам і формування рухових навичок включає ознайомлення, розучування і тренування (удосконалення) [2, с.99].

Ознайомлення сприяє створенню в тих, хто навчається, правильного рухового уявлення про розучувану вправу. Для ознайомлення необхідно назвати вправу, зразково її показати, пояснити техніку виконання вправи та її призначення.

Розучування спрямоване на формування в тих, хто навчається, нових рухових навичок. Залежно від підготовленості тих, хто займається, і складності фізичних вправ застосовуються такі способи розучування:

у цілому - якщо фізична вправа нескладна, доступна для тих, хто навчається, або її виконання за елементами (частинами) неможливе;

частинами - якщо фізична вправа складна і її можна розділити на окремі елементи;

за розділами - якщо фізична вправа складна і її можна виконати із зупинками;

за допомогою підготовчих фізичних вправ - якщо через труднощі виконати вправу в цілому або розділити її на частини неможливо [3, с.455].

Тренування (удосконалення) спрямоване на закріплення в тих, хто навчається, рухових навичок і вмінь шляхом їх багаторазового повторення в різних умовах, а також підтримку на необхідному рівні фізичних і спеціальних якостей.

Основними методами тренування є:

рівномірний - передбачає рівномірне розподілення навантаження впродовж усього часу виконання вправ;

повторний - передбачає виконання вправ у декілька підходів через інтервали відпочинку, тривалість яких визначається повним відновленням функцій (за частотою серцевих скорочень);

змінний - передбачає зміну навантаження впродовж часу виконання вправ;

інтервальний - передбачає виконання вправ у декілька підходів за суворо визначеною часом тривалістю відпочинку між підходами або виконання декількох підходів за визначений для кожного підходу (серії) час;

змагальний - передбачає виконання вправ в умовах змагального напруження;

контрольний - передбачає виконання вправ з великою інтенсивністю з метою перевірки необхідного рівня розвитку фізичних якостей (навичок або вмінь).

Усі заняття повинні проводитися з високою щільністю та фізичним навантаженням, що відповідає завданням і етапам навчання, рівню підготовленості і віку [4, с.204].

Помилки, що виникають у процесі навчання фізичним вправам, виправляються в такій послідовності:

- 1) при груповому навчанні: спочатку - загальні, потім - індивідуальні;
- 2) при індивідуальному навчанні: спочатку - значні, потім - другорядні.

Попередження помилок забезпечується:

- 1) чітким показом і поясненням техніки виконання фізичних вправ;
- 2) правильним первинним розучуванням фізичних вправ;
- 3) використанням підготовчих фізичних вправ і дій;
- 4) своєчасною та якісною допомогою і страховкою.

Зміст спеціальної фізичної підготовки:

Основним засобом спеціальної фізичної підготовки є фізичні вправи поєднанні зі спеціальними прийомами затримання правопорушника. Вони виконуються з урахуванням категорій та вікових особливостей правоохоронців, рівня їх фізичної підготовленості, дотриманням вимог безпеки та правил гігієни.

Для ефективного вирішення завдань фізичної підготовки застосовуються фізичні вправи відповідно до їх спрямованості щодо розвитку і підтримання на необхідному рівні фізичних, спеціальних якостей та військово-прикладних навичок.

Фізичні якості - властивості організму, що забезпечують рухливу діяльність. До основних фізичних якостей правоохоронців належать витривалість, сила, швидкість і спритність:

1) **витривалість** - здатність тривалий час виконувати роботу на високому рівні без зниження її ефективності, протистояти стомленню в процесі службово-бойової діяльності.

Витривалість може бути загальною і спеціальною. Вона зумовлюється фізіологічними можливостями організму. Засобами розвитку витривалості є прискорене пересування, пересування на лижах, подолання перешкод, плавання, спортивні і рухливі ігри;

2) **сила** - здатність долати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль.

Розвиток сили припускає використання фізичних вправ, що сприяють збільшенню ступеня напруги м'язів за допомогою різних навантажень. З цією метою застосовуються фізичні вправи з підняття і перенесення вантажів, силові вправи на гімнастичних снарядах і тренажерах, вправи з власною вагою;

3) **швидкість** - здатність здійснювати рухливі дії за мінімальний час.

Основними засобами розвитку швидкості є біг на короткі дистанції з максимальною швидкістю, подолання смуги перешкод, стрибки, метання та вправи, які характеризуються динамічною і раптовою зміною ситуації;

4) **спритність** - здатність правоохоронця виконувати рухи скоординовано і точно, а також своєчасно і раціонально справлятися з новими завданнями, що раптово виникають [5, с.36].

Спеціальна фізична підготовка здійснюється насамперед у якості одного з розділів обов'язкового курсу фізичного виховання у професійно-технічних училищах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах, а також у системі наукової організації праці в період основної професійної діяльності трудящих, коли це необхідно за характером та умовами праці.

Складовою частиною методики навчання фізичній культурі є система знань по проведенню занять фізичними вправами. Без знання методики занять фізкультурними вправами неможливо чітко і правильно виконувати їх, а отже ефект від виконання цих вправ зменшиться, якщо не зовсім пропаде. Неправильне

виконання фізкультурних занять приводить лише до втрати зайвої енергії, а отже і життєвої активності, що могло б бути спрямоване на більш корисні заняття навіть тими ж фізичними вправами, але в правильному виконанні, чи іншими корисними справами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Домніцак В. В. Розвиток фізичних якостей: сили, витривалості, швидкості у студентів ВНЗ на тренувальних заняттях з рукопашного бою / Актуальні проблеми професійної підготовки в службово-бойовій діяльності ОВС : матеріали круглого столу (м. Одеса, 31 жовт. 2014 р.). Одеса : ОДУВС, 2014. С. 32–36.

2. Мартишко А. Ю., Рябуха О. С. Особливості формування теоретичних і методичних знань із фізичної підготовки поліцейських / Юридична психологія. 2016. № 2 (9). С. 91–98.

3. Компанієць Ю. А. Спеціальна фізична підготовка / Підруч. для ВНЗ. Луганськ : РВВЛАВС, 2003. 556 с.

4. Чоботько І.І., Ластовкін В.А., Счастливец В.І. Обґрунтування розвитку фізичних якостей здобувачів вищої освіти з правоохоронної діяльності під час пандемії COVID-19 // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів». 2021 – С. 203-205.

5. Чоботько І.І. Боротьба дзюдо, як засіб для розвитку фізичної витривалості студентів з правоохоронної діяльності // Збірник наукових праць II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві». 2020 – С. 35-37.

Маргарита ЧОБОТЬКО

викладач кафедри спеціальної фізичної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ФАХІВЦІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ СИЛИ І ЗАСОБІВ ПРИМУСУ В РЕАЛЬНИХ УМОВАХ

У зв'язку зі змінами у нашій країні, які відбуваються на наших очах у багатьох сферах суспільного життя, руйнацією старих стереотипів про правоохоронні органи, наприклад, що органи внутрішніх справ як апарат виконавчої влади, що виконує саме каральні функції. Зараз ми розуміємо, що такі стереотипи не відповідають дійсності і що органи внутрішніх справ здійснюють надання правоохоронних послуг суспільству [1, с.414].

Але у реальному професійному житті поліцейського він повинен вміти у разі потреби застосовувати засоби примусу і бути психологічно до цього готовим, сформованим! Саме для цього потрібно знати як вміло сформувати психологічну готовність до використання засобів примусу.

При вирішенні службових завдань співробітники нерідко стикаються з необхідністю діяти в умовах дефіциту часу й інформації, у нестандартних умовах, які вимагають творчого підходу, в умовах підвищеної відповідальності за наслідки своїх слів і вчинків, а також в умовах конфліктності спілкування і психологічного протистояння. Перераховані вище обставини характерні для всіх служб і підрозділів Національної поліції. Однак існують і специфічні для кожної служби особливості професійної діяльності: у службі карного розшуку – це конспіративність спілкування в оперативно-розшуковій діяльності, робота в умовах високих нервових навантажень, у ППСМ – значний ступінь імовірності подолання фізичного протистояння правопорушників, у службі ПД – багатофункціональність вирішуваних завдань, у державній службі охорони необхідність тривалої концентрації уваги й миттєвої мобілізації психологічної і

технологічної готовності в ускладнених умовах. Дане положення зумовлює необхідність ретельного добору кандидатів на навчання та службу в Національній поліції. Водночас, найретельніший добір кандидатів не дозволяє відшукувати людей, вже цілком готових до роботи, яких залишається лише —одягти у форму. Тому велике значення має цілеспрямована підготовка кандидатів до практичної діяльності [2, с.340].

Праця в сучасних умовах характеризується:

- високою інтенсивністю і напруженістю, високою інформаційною насиченістю;
- тісною взаємодією людини з технікою, вузькою спеціалізацією; високими вимогами до підготовки фахівців;
- багатостадійністю в отриманні кінцевого результату праці;
- складністю взаємодії між суб'єктами трудової діяльності тощо.

В ході психологічного аналізу будь-якої професійної діяльності визначаються основні вимоги до психологічних особливостей майбутніх фахівців:

- професійно важливі психологічні характеристики, що сприяють успішнішому і більш швидкому оволодінню професією, успішному вирішенню професійних задач;
- динаміка формування цих властивостей, станів і процесів;
- психологічні якості, що піддаються розвитку, цілеспрямованому формуванню в процесі професійної підготовки;
- а також стійкі якості, що мало змінюються в процесі життя;
- психологічні якості, що можуть негативно впливати на процес підготовки і успішність подальшої професійної діяльності [3, с.41].

Формування, підвищення і підтримання високої професійної підготовленості працівників НП може бути успішним лише за умови чіткого розуміння того, чому навчати, що конкретно необхідно формувати, удосконалювати і підтримувати. Навчати необхідно для оперативно-службової діяльності, і формувати при цьому ті знання, навички, уміння і якості, які

відповідають її вимогам. Це стосується й психологічної підготовленості – комплексу різних форм і методів навчання, націлених на формування, підвищення і підтримання психологічної підготовленості особового складу.

Слід викоринювати формалізм і організувати психологічну підготовку так, щоб вона викликала в кожного керівника прагнення до дієвого їх проведення та ускладнення умов навчання. Було б доцільним враховувати рівень психологічної підготовки в атестаціях і відбивати індивідуальні особливості підготовленості співробітників у характеристиках.

Пріоритетним напрямком удосконалення оперативно-службової діяльності є підвищення якості організації проведення професійної підготовки зі співробітниками галузевих служб кримінальної поліції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чоботько І.І., Чоботько М.А. Основні напрямки фізичної підготовки курсантів/ IV Всеукраїнська інтернет-конференція COLOR OF SCIENCE «Перспективи, проблеми та наявні здобутки розвитку фізичної культури і спорту в Україні», 29 січня 2021 року, м. Вінниця. С. 413-416.

2. Чоботько М.А., Чоботько І.І. Підвищення рівня фізичної і психологічної підготовки співробітників ОВС / Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту збройних сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху Євроатлантичної інтеграції України», 19 листопада 2020 р. м. Київ. С. 340-342.

3. Горелов І.Ю. Вплив психологічних профілів працівників міліції на ефективність правомірного застосування ними фізичної сили, спецзасобів і вогнепальної зброї // Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Х.: УЦЗУ, 2007 Вип. 2. С. 37-44.

Софія ЩУР

здобувач вищої освіти 4-го курсу
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

В'ячеслав ВДОВИКА

викладач кафедри спеціальної фізичної
підготовки Національної академії
внутрішніх справ

ВДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС

Діяльність працівників Національної поліції України супроводжується постійними фізичними та психічними перенавантаженнями й вимагає належного рівня професійної підготовленості [5–7]. Здебільшого поліцейським доводиться виконувати службові обов'язки в екстремальних умовах. Зазначене загострює питання фізичної готовності якісно здійснювати службові повноваження [1; 6].

Професійна підготовка майбутніх кадрів для Національної поліції України потребує постійного вдосконалення. Адже наявна соціально-економічна та ситуація, зміна характеру протиправної діяльності у нашій країні значно впливає на систему фізичної підготовки працівників правоохоронних органів. Окрім цього, воєнний стан зумовив необхідність оптимізації структури та змісту службової підготовки поліцейських [3].

Ключовою метою спеціальної фізичної підготовки працівників поліції є забезпечення належного рівня фізичної підготовленості, який необхідний для виконання службових завдань [1; 5; 7; 8]. Варто зазначити, що вона спрямована на:

- 1) здобуття знань, формування вмінь та навичок застосування заходів фізичного впливу, виконання прийомів самозахисту в реальних службових ситуаціях, зокрема, під час значного фізичного та психологічного навантаження;
- 2) формування і вдосконалення вже наявних фізичних якостей, які є важливими для професійної діяльності, а саме: швидкості, спритності, витривалості тощо;

3) розвитку морально-вольових і професійно важливих рис: психічної стійкості, концентрації, швидкості мислення, оперативного прогнозування та реагування, сміливості, рішучості, впевненості та самоорганізації;

4) підвищення витривалості організму до несприятливих специфічних умов професійної діяльності, наприклад, в умовах низької чи високої температури навколишнього середовища, під час несенні службу в нічний час, перебуванні в засобах індивідуального захисту або замкнутих приміщеннях тощо.

Окрім цього, умовах воєнного стану посилюють вимоги до розвиненості фізичних якостей поліцейських, адже правоохоронці залучаються до боротьби з диверсійно-розвідувальними силами, воєнізованими та збройними формуваннями агресора, що вимагає високої професійної фізичної підготовки.

З урахуванням зазначеного пропонуємо низку новацій спрямованих на вдосконалення методик зі спеціальної фізичної підготовки майбутніх правоохоронців, зокрема:

– впроваджувати в освітній процес відпрацювання ситуаційних завдань, які будуть максимально наближені до реальних. Ситуаційні завдання ефективно впроваджувати із застосуванням ігрових методів, оскільки вони сприяють ефективнішому їх опануванню. Важливо вводити їх в освітній процес поступово, з урахуванням сформованих рухових навичок;

– застосовувати в освітньому процесі зі спеціальної фізичної підготовки диференційований підхід, оскільки він ефективно впливає поєднання колективних та індивідуальних форм навчання. Тобто більша частина навчання повинна проходити у невеликих підгрупах курсантів, рівень підготовки яких приблизно однаковий.

Важливим є використання в освітньому процесі тренажерів й іншого спеціального знаряддя для підготовки фахівців окремих спеціальностей. Зазначене дозволить впровадити методи навчання для отримання знань та навичок згідно із їх посадовими обов'язками [2; 4].

Отже, підвищення рівня професійної готовності працівників поліції до ефективних дій в екстремальних умовах є важливим напрямом удосконалення системи спеціальної фізичної підготовки. Адже саме під час занять зі спеціальної фізичної підготовки формуються практичні знання, уміння та навички, що є важливими для службової діяльності, а також для забезпечення особистої безпеки працівників правоохоронних органів під час застосування поліцейських заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко В. В., Данильченко В. А., Худякова Н. Ю. Кримець О. І. Методологічні підходи до професійного навчання майбутніх працівників патрульної поліції. *«Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи»*. 2019. Вип. 2. С. 80–88. (Серія «Педагогічні науки»). (DOI: <https://doi.org/10.32405/2413-4139-2019-2-80-88>).
2. Бондаренко В. В., Пронтенко К. В., Данильченко В. А. Специфіка фізичної підготовки працівників слідчих підрозділів Національної поліції України. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2019. Вип. 3(159). С. 17–22. (Серія «Педагогічні науки»). (DOI:10.5281/zenodo.3475691).
3. Бондаренко В. В., Решко С. М., Вдовика В. О. Фізична активність майбутніх офіцерів поліції в умовах змішаного навчання. *Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця 26 трав. 2023 р.). Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 362–366.
4. Бондаренко В. В., Русанівський С.В., Шумко Я.В. Використання навчально-рольових ігор під час опанування майбутніми правоохоронцями практичних дисциплін. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Харків, 25 берез. 2022 р.). Харків : ХНУВС, 2022. С. 9–12.

5. Бондаренко В., Мартишко А., Худякова Н. Фізичне виховання в закладах вищої освіти МВС України: навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОП Кандиба Т.П. 2022. 261 с. URL: <http://surl.li/dhsqn>

6. Бондаренко В.В., Решко С. М., Шумко Я. В. Особливості викладання спеціальної фізичної підготовки в ЗВО МВС України в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми фізичної підготовки працівників Національної поліції в умовах воєнного стану: матеріали регіональної наук.-практ. конф. молодих вчених* (Кропивницький, 16 верес.2022 р.). Кропивницький : ДонДУВС 2022 . С. 219-222.

7. Дідковський В. А. , Бондаренко В. В., Кузенков О. В. Фізична підготовка працівників Національної поліції України : навч. посіб. / В. А. Дідковський, В. В. Бондаренко, О. В. Кузенков. Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОП Кандиба Т. П. 2019. 98 с. URL: <http://surl.li/dhsrh>

8. Спеціальна фізична підготовка : навч. посіб. / [В. Бондаренко, С. Решко, В. Дідковський та ін.]; за заг ред. В. Чернея, Р. Сербина. Київ : Нац. акад. внутр. справ, ФОП Кандиба Т.П. 2021. 341 с. URL: <http://surl.li/dhsth>

Тетяна ПАВЛИШ

доцент кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук

АКТУАЛЬНІСТЬ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ» ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Суттєві зміни відбуваються і в діяльності правоохоронних органів. Зокрема на основі інформаційних технологій упроваджуються потужні інформаційно-пошукові системи, удосконалюється система управління та інформаційно-

аналітичного забезпечення Національної поліції, розробляються нові методи збирання й аналізу інформації, розширюються можливості спеціальних технічних засобів тощо. Водночас сучасними інформаційними технологіями оснащується й кримінальне середовище [1].

Головною кадровою проблемою Національної поліції в сучасних умовах є потреба фахівців, які здатні забезпечити особу, суспільство та державу на новому технологічному рівні. Ефективно протидіяти злочинності під силу лише правоохоронцям, які досконало володіють законодавчою базою, мають належний рівень професійної підготовки, достатній досвід боротьби з сучасними видами злочинів.

Сьогодні поставило нам невирішені питання щодо нових підходів до організації професійного відбору кандидатів на службу та розробки освітньо-професійних програм їх навчання, поєднання освітнього процесу та практичного виконання функціональних обов'язків, покладених на поліцейських [2].

Водночас однією з актуальних проблем викладання дисциплін спеціалізації є недостатнє матеріальне забезпечення освітнього процесу. Проведення практичних занять передбачає наявність не лише достатньої кількості сучасної комп'ютерної техніки, але й комплексів обробки мультимедійних даних, спеціалізованих програмних продуктів, спеціальної техніки захисту інформації тощо [3].

Актуальність навчального курсу «Інформаційне забезпечення професійної діяльності» для підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України визначається рядом важливих факторів:

– *зміни у сучасному світі*: інформаційний вік вимагає від силових структур вміння ефективно використовувати інформацію для вирішення завдань. Поліцейські повинні бути підготовлені до роботи з великими обсягами даних, аналізу інформації та розробки стратегій на основі цієї інформації.

- *боротьба зі злочинністю*: злочинці також використовують інформаційні технології для вчинення злочинів, і поліція повинна бути вперед за використанням сучасних інструментів для боротьби з цими загрозами.
- *забезпечення безпеки громадян*: за допомогою інформаційного забезпечення поліція може більш ефективно реагувати на кризові ситуації, забезпечувати безпеку громадян та управляти надзвичайними ситуаціями.
- *забезпечення законності та правопорядку*: поліція повинна мати розуміння інформаційних аспектів правопорядку та правопорушень для ефективного проведення розслідувань і забезпечення прав людини.
- *професійний розвиток*: сучасні поліцейські повинні постійно навчатися і оновлювати свої знання та навички в галузі інформаційного забезпечення, щоб відповідати сучасним вимогам.

Таким чином, навчальний курс «Інформаційне забезпечення професійної діяльності» є надзвичайно актуальним для підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України, оскільки він допомагає враховувати сучасні вимоги і забезпечувати високий рівень підготовки поліцейських у галузі інформаційної безпеки, аналізу даних і використання сучасних інструментів для забезпечення безпеки та законності в суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мовчан А. В. Актуальні проблеми підготовки фахівців у галузі застосування сучасних інформаційних технологій. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2012. № 1. С. 40- 46.
2. Іваниця А.В. підготовка кадрів для органів національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 1(22), том 2, 2018. С. 212-215.
3. Мовчан А. В. Модель підготовки фахівців у галузі інформаційних технологій для органів Національної поліції України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. Т. 66, № 4. С. 149-161.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2018_66_4_14.

Олена ТЬОРЛО

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Марина ЧЕРВОНОШАПКА

доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Ігор ГНИП

доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат історичних наук, доцент

Микола КМИЦЯК

старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ

**ШВИДКІСНІ ЗДІБНОСТІ КУРСАНТІВ ТА СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ**

Одним із завдань процесу підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання є формування у здобувачів вищої освіти високого рівня всебічної фізичної підготовленості та здатності стійко переносити нервово-психічні та фізичні навантаження без зниження професійної працездатності для успішного виконання службових обов'язків. Важливим компонентом у структурі загальної фізичної підготовленості майбутніх правоохоронців є високий рівень швидкісних здібностей (швидкості рухів та рухових реакцій), оскільки у процесі службової діяльності правоохоронці часто стикаються з необхідністю швидко і адекватно реагувати на подразники, що очікуються або раптово виникають. Здатність до високої швидкості рухів та

швидкості реагувань є необхідною передумовою ефективної діяльності правоохоронців у екстремальних ситуаціях службової діяльності: у процесі затримання правопорушника, у випадках нападу декількох правопорушників, при нападі правопорушника із застосуванням зброї тощо.

Актуальним є контроль та вдосконалення швидкісних здібностей (із застосуванням ефективних засобів та методів) у процесі підготовки здобувачів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Нами було проведено вивчення рівня швидкісних здібностей у здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності «Правоохоронна діяльність» на початку першого року навчання. До групи досліджених увійшли курсанти та студенти (чоловіки та жінки) у загальній кількості 270 осіб. Рівень розвитку швидкісних здібностей визначався за допомогою тестів, рекомендованих у науково-методичній літературі для здобувачів вищої освіти: «Хват падаючої палиці» (см), «Частота рухів руки» (с), «Біг на 60 м» (с), «Біг на 30 м з ходу» (с).

Аналіз результатів тесту «Хват падаючої палиці», що застосовувався для визначення швидкості реагування, показав, що у 60 % обстежених курсантів показник виконання даної вправи відповідає середньому рівню розвитку. У решти 40 % курсантів цей показник виявився вище середнього рівня. У студентів, які взяли участь у дослідженні, виявлено середній та нижче середнього рівень швидкості реагування за результатами даного тесту. Визначення частоти рухів рукою також показало, що у курсантів на початку навчання у ЗВО спостерігається середній та вище середнього рівень швидкісних здібностей. У обстежених студентів виявлено середній та нижче середнього рівень за результатами даного тесту. У процесі виконання тестових вправ з бігу на 60 м та 30 м з ходу 90 % обстежених курсантів продемонстрували вищий за середній рівень швидкості рухів, 10 % - високий рівень. Натомість, у студентів спостерігався середній та нижчий за середній рівень розвитку цієї здібності.

Таким чином, на початку навчання у більшості курсантів та студентів ЗВО зі специфічними умовами навчання спостерігається недостатньо високий рівень

розвитку швидкісних здібностей (швидкості рухів та реагувань), що збігається з даними досліджень [1]. У курсантів виявлено вищий, ніж у студентів, рівень розвитку швидкісних здібностей. У процесі підготовки майбутніх правоохоронців слід надавати уваги вдосконаленню даних здібностей із застосуванням широкого кола ефективних методик загальної фізичної підготовки, а також засобів спортивних ігор та єдиноборств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербовий В., Фотуйма О. Показники психофізичних якостей майбутніх поліцейських в процесі навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (Фізична культура і спорт)*. К., 2016. Вип. 2(16). С. 119-121.
URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/17150>

Олексій ЦУРКАН

декан факультету 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
майор поліції, кандидат юридичних наук,
доцент

ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КУРСУ СТРІЛЬБ ПОЛІЦЕСЬКИХ

Сучасні обставини перебігу подій в країні, в тому числі залучення поліцейських до виконання службових обов'язків на деокупованих територіях та безпосередньо під час бойових дій з ворогами нашої держави, вимагають від поліцейських швидкого реагування в частині застосування вогнепальної зброї. Актуальність теми зумовлена необхідністю збереження життя та здоров'я громадян та/або поліцейського.

Під час приведення короткоствольної вогнепальної зброї до готовності застосування і використання, поліцейські у випадку перебування у стані високого

адреналінового напруження, діють на рефлекторному рівні, демонструючи набуті практичні навички, що були закріплені ними на тренуваннях та практичних стрільбах. Маніпуляції з пістолетом потребують постійного напрацювання дрібної моторики рук, що в свою чергу межує з необхідністю суворого дотримання заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю.

Курсом стрільб для поліцейських передбачені дії стрільців під час виконання вправ зі стрільби з пістолета. Відповідно до вимог пп.5 п. 8 Розділу 5 Курсу стрільб для поліцейських від 26.04.2019 № 334 по команді: «Зброю до огляду!» стрілець від'єднує магазин від основи рукоятки пістолета (стволом у напрямку мішеней), кладе його під великий палець сильної руки з протилежного боку від вікна екстракції гільз так, щоб подавач магазину був на 2-3 см вище затвора, забезпечує перевірку патронника та магазину керівником стрільб. Якщо при виконанні вправи було використано більше одного магазину, стрілець надає для огляду всі магазини.

Однак сучасні методики навчання поводження з короткоствольною зброєю, зокрема Міжнародної конфедерації практичної стрільби (МКПС), передбачають подання команди «Розрядити! Показати!» під час виконання якої стрілець відокремлює магазин з основи рукоятки пістолета та поміщення магазину до підсумка або утримування вилученого магазину здійснюється мізинцем сильної руки, в якій розташовано пістолет. Виконавши розрядження зброї, стрілець відводить затвор пістолета в крайнє заднє положення і утримує його, або ставить затвор на затворну затримку, при цьому тримання магазину мізинцем не створює ускладнень для подальших маніпуляцій.

Виконувати постановку затвора на затворну затримку при цьому притискаючи магазин зброї великим пальцем сильної руки, як це визначено Курсом стрільб для поліцейських, є фізіологічно некомфортно, а на початкових етапах навчання в тому числі викликає у курсантів заучування дій, що можуть в стресовій ситуації коштувати життям правоохоронця. Таким чином набуті навички під час роботи зі зброєю в безпечних умовах рефлекторно будуть

виконані поліцейським під час стресової ситуації, чому є свідчення елементарне виконання практичних стрільб в приміщенні стрілецьких тирів.

В свою чергу, сучасні методики практичної стрільби та тренування з пістолетом серед представників інших силових структур України, зокрема СБУ та НАБУ, правоохоронних органів країн Європи і Сполучених штатів Америки, демонструють логічний підхід в опануванні дрібною моторикою під час маніпуляцій зі зброєю. Навички, що набуваються курсантами в умовах тиру повинні бути аналогічними ситуаціям можливого застосування вогнепальної зброї під час ускладнення оперативної обстановки. У випадку вогневого контакту, утримання використаного магазину мізинцем сильної руки (правої) не буде перешкоджати подальшим маніпуляціям великого пальця на органи керування пістолета, а саме затворної затримки, що в свою чергу дозволить здійснити швидке зняття з затворної затримки, усунення несправностей під час стрільби, досилання чергового патрона до патронника тощо.

Тренування зазначеної техніки утримання магазину мізинцем пов'язано безпосередньо з тим, що в ситуації подальшої заміни магазину ізольований великий палець сильної руки буде фізіологічно заважати утримуванню зброї, а під час критичної ситуації може призвести до трагічних наслідків.

Враховуючи вищевикладене пропонуємо внести зміни до Курсу стрільб для поліцейських та викласти пп.5 п.8 V Розділу в наступній редакції:

5) по команді: «Зброю до огляду!» стрілець від'єднує магазин від основи рукоятки пістолета (стволом у напрямку мішеней) та розміщує його в мізинці сильної руки подавачем догори таким чином щоб забезпечити перевірку патронника та магазину керівником стрільб. Якщо при виконанні вправи було використано більше одного магазину, стрілець надає для огляду всі використані магазини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (в редакції від 01 січня 2020 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 07.05.2023).
2. Про екстрену медичну допомогу. Закон України від 05 липня 2012 року (в редакції від 30 грудня 2022 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text> (дата звернення 07.05.2023).
3. Про Національну поліцію. Закон України від 02 липня 2015 року (в редакції від 15 квітня 2023 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 07.05.2023).

Олена ТЬОРЛО

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Марина ЧЕРВОНОШАПКА

доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент

Ігор ГНИП

доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат історичних наук, доцент

Сергій КОТОВ

доцент кафедри спеціальної фізичної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ
кандидат історичних наук, доцент

**МЕТОДИКА ТАБАТА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК ТРЕНУВАННЯ
СТУДЕНТІВ ТА КУРСАНТІВ ЗВО МВС УКРАЇНИ**

Формування необхідного рівня важливих рухових здібностей для забезпечення високої ефективності професійної діяльності майбутніх правоохоронців у закладах вищої освіти МВС України відбувається, головним чином, у навчальному процесі з дисципліни «Спеціальна фізична підготовка». Програма вивчення навчальної дисципліни у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання спрямована на підготовку фахівців з високим рівнем всебічної фізичної підготовленості, здатних ефективно вирішувати завдання службової діяльності, стійко переносити нервово-психічні та фізичні навантаження без зниження професійної працездатності, при цьому досконало

володіючи поліцейськими заходами примусу. Актуальним є пошук та застосування в освітньому процесі навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» ефективних методик, які дозволяють досягти підвищення рівня рухових здібностей за короткий період.

Останнім часом увагу науковців викликає застосування високоінтенсивних інтервальних тренувань (за системою Табата) у процесі розвитку рухових здібностей здобувачів вищої освіти. У 1996 та 1997 роках Ізумі Табата та його дослідницька команда видала дві наукові статті у журналі «*Medicine and Science in Sports and Exercise*»: «Effects of moderate-intensity endurance and high-intensity intermittent training on anaerobic capacity and VO₂max» та «Metabolic profile of high intensity intermittent exercises» [1, 2]. Від цього часу цей метод тренування отримав назву «Протокол Табата». Особливістю даного методу є виконання значної кількості високоінтенсивних рухів за короткий час. У своїх дослідженнях лікар Табата показав, що заняття за його методикою по п'ять днів на тиждень протягом шести тижнів дозволяють підвищити на 14% аеробну витривалість організму і на 28 % його анаеробну потужність. Основною характеристикою тренування Табата є наявність 8 циклів по 20 секунд високоінтенсивного навантаження та 10 секундних інтервалів відпочинку між ними. Тренування за системою Табата мають низку переваг: мінімальний ризик травматизму; не потребує значних витрат часу; не потребує складного інвентарю; висока ефективність (позитивні результати можуть спостерігатися уже через 4 тижні тренувань).

Нами було проведено педагогічний експеримент із застосуванням методики Табата у освітньому процесі зі «Спеціальної фізичної підготовки» для курсантів спеціальності «Правоохоронна діяльність» другого року навчання. Отримані нами результати показали, що застосування в освітньому процесі з навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка» традиційної методики, як і застосування тренувань за системою Табата, дозволяє досягти позитивних змін у показниках загальної фізичної підготовленості здобувачів вищої освіти. При цьому, за нашими результатами, виконання комплексів вправ за протоколом

Табата дозволяє досягти більш вираженого покращення у рівні розвитку рухових здібностей (загальної витривалості, силової та швидкісної витривалості, швидкісних здібностей, вибухової сили).

Для процесу секційних тренувань у закладах вищої освіти також актуальне застосування системи «Табата». Результати педагогічного експерименту показали, що застосування тренувань за системою «Табата» дозволяє досягти більш вираженого підвищення рівня загальної фізичної підготовленості курсантів ЗВО МВС України у процесі секційних занять з боротьби дзюдо, порівняно з традиційними методиками [3]. Це обумовлює актуальність її застосування у процесі проведення практичних занять та самостійної роботи курсантів.

Ми вважаємо, що методика, яка базується на виконанні комплексів вправ за системою Табата, дозволить ефективно доповнити і розширити коло традиційних засобів та методів фізичної підготовки курсантів закладів вищої освіти МВС України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Tabata I., Irisawa K., Kouzaki M., Nishimura K., Ogita F., Miyachi M. Metabolic profile of high intensity intermittent exercises // Med Sci Sports Exerc. 1997 Mar. 29(3): 390-5. URL: <https://doi.org/10.1097/00005768-199703000-00015>
2. Tabata I., Nishimura K., Kouzaki M., Hirai Y., Ogita F., Miyachi M., Yamamoto K. Effects of moderate-intensity endurance and high-intensity intermittent training on anaerobic capacity and VO₂max // Med Sci Sports Exerc. 1996 Oct. 28(10): 1327-30. URL: <http://dx.doi.org/10.1097/00005768-199610000-00018>
3. Котов С. М. Застосування системи "Табата" у процесі секційної роботи з боротьби дзюдо у закладах вищої освіти МВС України // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 2023. Вип. 5(164). С. 77-80. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5\(164\).17](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).17)

Дмитро ПШЕНИЧНИЙ

викладач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

**МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЩОДО ШИРОКОГО
ВПРОВАДЖЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ ТА ВИКОРИСТАННІ
ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ СПЕЦІАЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ ЕЛЕКТРОШОКОВОЇ
ДІЇ**

В 2021 році Верховна Рада України відхилила проєкт Закону про внесення змін до статті 45 Закону України «Про Національну поліцію» (реєстр. 4375). Документ у першому читанні підтримали 126 народних депутатів при необхідних 226. Цей документ дозволяв би поліції застосування електрошокерів для затримання осіб, які чинять злісний фізичний супротив, та для затримання злочинця, який намагається втекти. Також цей проєкт закону дозволяє застосувати шокер для затримання особи, яка чинить збройний опір або намагається втекти з-під варти та для озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю чи здоров'ю людей, зокрема поліцейського. У чинній редакції п.6 ч.3 ст.45 «Закону про Національну поліцію» електрошокери дозволено використовувати для: відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною та для відбиття нападу тварини, що загрожує життю і здоров'ю особи чи поліцейського. Кабінет міністрів України раніше ініціював розширення підстав для використання поліцейськими електрошокерів спрямувавши на розгляд Верховної Ради ініціативу щодо внесення змін до Закону «Про Національну поліцію», а саме - у ст.45 пропонувалось додати пункт, який дозволить розширити підстави для використання поліцейськими електрошокерів. Тому що застосування електрошокових пристроїв контактної та контактної-дистанційної дії – це більш гуманний поліцейський засіб примусу, який дозволяє припинити правопорушення

і зупинити зловмисника, завдавши йому меншої шкоди в порівнянні з вогнепальною чи травматичною зброєю [1].

Ми всі розуміємо, що рано чи пізно, але з часом, на шляху євроінтеграції України спеціальні електрошокові пристрої контактної та дистанційної дії в діяльності МВС будуть повноцінно законодавчо врегульовані, та масово широко використовуватись. Тому з метою більш якісної складової поведження поліцейськими з такими спеціальними засобами необхідно вже зараз працювати над навчанням майбутніх офіцерів поліції що проходять навчання у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання і підвищенням кваліфікації діючих практичних працівників поліції.

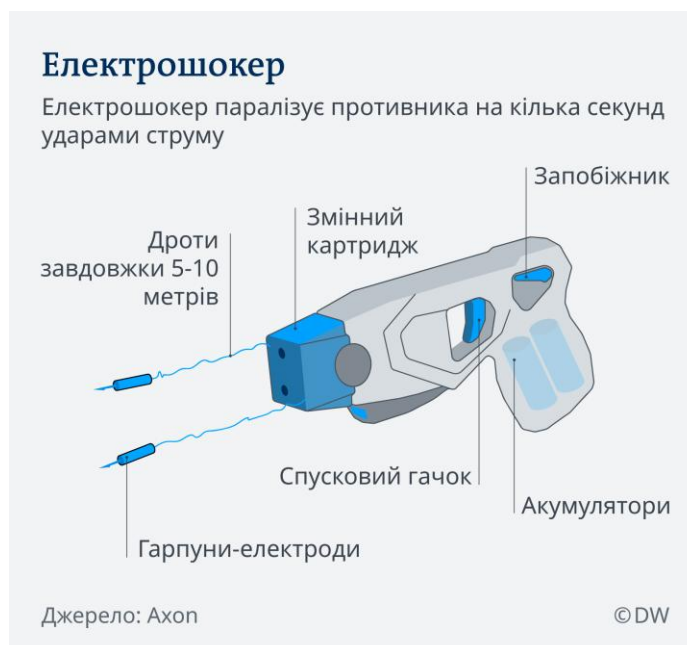
Електрошокери використовуються у більш ніж 100 цивілізованих країнах світу, в тому числі в США і Європі. Кожному поліцейському, який пройде навчання щодо законного і правильного використання електрошокерів, може пропонуватись отримати удар током для того, щоб знати, що це таке на власному досвіді. Кожен факт застосування електрошокерів буде перевірятись як керівництвом поліції, так і прокурором - запевняли в МВС. Права громадян від незаконного використання цього спецзасобу будуть захищені законом [2].

Це є міжнародна практика щодо випробування на собі дії спеціальних засобів під час проходження навчання використанню гумових кийків, кайданків, електрошокерів, тощо. Знаючи як діє той чи інший спеціальний засіб, поліцейський матиме змогу більш чітко усвідомлювати і йому легше буде визначити за своїм внутрішнім переконанням який спецзасіб необхідно буде обрати для застосування та використання в кожній конкретній ситуації.

Поки що у поясному спорядженні кожного українського поліцейського в масовій більшості знаходяться лише гумовий кийок, кайданки, газовий болючник з речовиною сльозогінної та дратівної дії, і табельна вогнепальна зброя (пістолет). І в майбутньому після відповідного законодавчого врегулювання до цього переліку має бути додано ще електрошокер контактної та чи контактнo-дистанційної дії. Їх дія, нагадаємо, спрямована на поразку нападника розрядом

струму високої напруги. Ще у 2021 році для поліції було закуплено електрошокерів на суму 33 млн грн.

Електрошоковий пристрій Тейзер — це специфічна модель, яка може застосовуватися як контактним (впритул), так і дистанційно. Звичайний шокер застосовується лише впритул. Тейзер використовують, зокрема, такі країни: США, Канада, Велика Британія, Франція, Австралія, Німеччина, Ізраїль та ще 100 країн світу. Тейзер автоматично записує час, місце та тривалість кожного використання (зберігає цю інформацію). Сьогодні це безпечний спосіб зупинити правопорушника, з мінімальним ризиком заподіяти шкоду йому та поліцейському. Використання тейзера схвалило Міністерство охорони здоров'я України [3].

Німецькі поліцейські дедалі частіше застосовують електрошокери, які мають лише нейтралізувати порушників. До спорядження поліцейських у Німеччині надходить дедалі більше електрошокерів. Ці апарати дозволяють у багатьох ситуаціях уникати застосування вогнепальної зброї і, по суті, рятують життя. Розряд струму впливає на центральну нервову систему і на якусь мить паралізує противника. У Німеччині модель Taser X26, котру забарвлюють в жовтий та чорний фарби. Електрошокери можна сказати рятують життя, адже

короткий розряд струму завдає значно менше шкоди, ніж постріл з пістолета чи удар кийка так говорить компанія виробник. На думку прихильників шокерів, серед яких і багато німецьких правоохоронців, Taser вдало заповнює собою існуючу прогалину: він як раз пасує до ситуації, коли перцевий газовий балончик вже не допомагає, а застосування вогнепальної зброї занадто ризиковано. За словами поліцейських, Taser спричиняє у правопорушників "деескалаційний ефект". Адже нерідко для заспокоєння ситуації досить лише пригрозити застосуванням шокера. Досвід показує, що німецькі поліцейські набагато частіше погрожують таким апаратом, ніж його застосовують [4].

Відповідно, з метою легшого майбутнього впровадження використання електрошокових пристроїв в діяльності поліції дуже важливим є перейняття позитивного досвіду в інших країн, які достатньо ефективно використовують їх в правоохоронній діяльності. Й у першу чергу необхідно налагоджувати міжнародне співробітництво в системі навчання та підготовки правоохоронців у використанні поліцейськими спеціальних пристроїв електрошокової дії. Пропонується вже зараз здійснювати поступове збільшення організації відповідних навчальних курсів від 0,1% до 5% особового складу МВС України шляхом виїзду у відрядження закордон до Сполучених штатів Америки, Німеччини, інших країн. А також до від 20% і більше в залежності від можливостей структурних підрозділів в середині нашої держави шляхом запрошення кваліфікованих міжнародних інструкторів за цим напрямком діяльності.

У підсумку можемо визначити що пріоритетність міжнародного співробітництва у широкому впровадженні підготовки поліцейських у використанні спеціальних пристроїв електрошокової дії наразі є актуальною проблемою на яку необхідно звернути увагу у наукових пошуках як юридичної так і педагогічної спрямованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. https://lb.ua/news/2021/04/29/483652_rada_provalila_zakonoproiekt_pro.html

2. <https://www.rbc.ua/ukr/news/politseyskim-mogut-razreshit-elektroshokery-1619697040.html>
3. <https://wz.lviv.ua/ukraine/496952-chy-potribni-politseiskym-elektroshokery>
4. <https://www.dw.com/uk/електрошокер-у-руках-поліцейського-приборкувач-чи-загроза-життю/a-49943729>

Єлизавета КУПРЕНЮК
курсант Національної академії внутрішніх
справ

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Завдяки розвитку інформаційних технологій і активній цифровізації суспільства початок ХХІ ст. нерідко називають ерою інновацій, одним із найбільш актуальних і значущих досягнень якої став штучний інтелект. Сьогодні ж людство доволі широко користується технологіями штучного інтелекту в різних галузях як повсякденного життя, так і професійної діяльності, зокрема, у правоохоронній.

Штучний інтелект (artificial intelligence, AI) – це метод змусити комп'ютер чи програмне забезпечення «мислити» як людський мозок. Це досягається шляхом вивчення закономірностей роботи людського мозку та аналізу когнітивних процесів. До прикладу, якщо ви коли-небудь користувалися сканером відбитків пальців, Face ID у телефоні, друкували текст з допомогою Т9, спілкувалися із чат-ботом у якомусь онлайн-магазині — ви взаємодіяли з artificial intelligence. Системи штучного інтелекту працюють, поєднуючи великі обсяги даних з інтелектуальними ітеративними алгоритмами обробки [1].

Передумовою впровадження штучного інтелекту в Україні є початок дії Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи — сукупності інформаційних і телекомунікаційних підсистем (модулів), що забезпечують

автоматизацію процесів діяльності судів, органів та установ в системі правосуддя [2].

Метою створення штучного інтелекту називають копіювання роботи людського мозку, інтелекту, розумової діяльності, відтворення когнітивної функції еквівалентних або тотожних за критеріями, характеристиками й показниками когнітивним функціям людини [3]. Якщо коротко, то це сконструйований людиною пристрій або комп'ютерна програма зі здобування, оброблення й застосування інформації та формування вмінь, подібних до дій, свідомо виконуваних людиною.

З іншого боку, цифрова реальність спричинила появу нових форм злочинності — кіберзлочинів, інформаційного шахрайства, значної кількості кібератак на підприємства й установи, що потребує протидії з боку правоохоронних органів, вивчення та дослідження цього явища. Цифрова інформація (як невід'ємний атрибут сучасної злочинності й діяльності органів кримінальної юстиції) визначає перспективи розвитку юридичної науки, зокрема криміналістики, яка перебуває на передньому краю боротьби зі злочинністю в реаліях воєнного стану, цифровізації суспільства й активного застосування цифрових технологій у різних сферах діяльності людини. За таких обставин головним завданням криміналістики є розроблення й застосування інноваційних засобів, прийомів і методів, що дають змогу ефективно збирати, досліджувати, використовувати в досудовому розслідуванні та під час судового розгляду різноманітну доказову інформацію [4].

До того ж, системи штучного інтелекту можуть бути заснованими винятково на програмному забезпеченні та працювати у віртуальному світі (наприклад, голосові синтезатори, програмне забезпечення для аналізу відеозаписів, пошукові системи, системи розпізнавання мовлення й обличчя) або можуть бути інтегрованими в апаратне забезпечення (наприклад, робототехніка, безпілотні транспортні засоби, дрони). Саме тому в реаліях воєнного часу в Україні гостро постало питання про підвищення ролі криміналістики й

застосування технологій штучного інтелекту в діяльності органів правопорядку та юстиції з огляду на європейський досвід і сучасну практику.

Однак відсутність належної законодавчої бази для використання штучного інтелекту потребує пошуку шляхів подолання ризиків і загроз правам людини, відновлення порушених прав і мінімізації загроз застосування технологій штучного інтелекту у різних сферах життєдіяльності ,зокрема, у правовій. Оскільки цифрові технології впливають на різні сфери життя людини, то держави втілюють розуміння важливості їх інтенсивного впровадження у відповідних стратегіях розвитку, орієнтованих на стійке економічне зростання та зміцнення конкурентної позиції кожної країни в глобальному економічному середовищі [5].

Варто звернути увагу на те, що системи штучного інтелекту в діяльності органів кримінальної юстиції найчастіше послуговуються для розв'язання стандартних завдань. Останнім часом застосування технологій штучного інтелекту у правоохоронній практиці набуло неабиякої актуальності: це обумовлено необхідністю протистояти злочинцям, які дедалі частіше використовують найсучасніші інноваційні технології й досягнення четвертої промислової революції, зокрема: моделі блокчейну, дрони, робототехніку та ін.

Правоохоронні органи України, суттєво підвищуючи ефективність своєї роботи й оптимізуючи розв'язання завдань із протидії злочинності, активно послуговуються такими технологіями штучного інтелекту:

- ідентифікація (зокрема, російських окупантів) завдяки розпізнаванню облич за соціальними мережами й записами камер відеоспостереження [6];
- забезпечення дорожнього руху, виявлення та фіксування порушень правил дорожнього руху ;
- використання безпілотників для протидії незаконному обігу вогнепальної зброї й наркотиків, для проведення військових операцій і збирання доказової інформації в умовах війни й ведення активних бойових дій із метою фіксування воєнних злочинів [7];

- попередження кримінальних правопорушень із використанням інтелектуальних систем безпеки з різними пристроями (датчиками) збирання інформації;

- прогнозування кримінальних правопорушень методом картографування злочинності (за допомогою якого прогнозують місцеву злочинність та індивідуальну злочинну поведінку).

У свою чергу, рішення, отримані в результаті такого розв'язання, можуть мати лише консультативний характер для суду, адже остаточне процесуальне рішення все одно ухвалюватиме уповноважена особа. Водночас складні системи штучного інтелекту також мають певні недоліки, які, зі свого боку, можуть призвести до помилкових рішень суду [8].

Отже, сучасні цифрові технології формують новий спосіб виробництва, створюють передумови для переходу до нової формації, цифровізації суспільних відносин і самого права, що регулює ці відносини. У реаліях сьогодення важливим завданням криміналістики є розроблення та застосування інноваційних засобів, прийомів і методів, що дають змогу ефективно збирати, досліджувати, використовувати в досудовому розслідуванні й судовому розгляді різноманітні докази. Саме тому гостро постає питання про підвищення ролі криміналістичних знань, адже проблематика застосування технологій штучного інтелекту в діяльності органів правопорядку набуває особливого значення та потребує спеціальних наукових досліджень з огляду на європейський досвід і сучасну практику.

Водночас значною проблемою у разі використання технологій штучного інтелекту під час розслідування правопорушень є можливе порушення прав людини, а саме, щодо захисту конфіденційності особистих даних і втручання у приватне життя. Застосовування штучного інтелекту в судочинстві та правоохоронній діяльності припустимо тільки за умови обов'язкового дотримання принципів верховенства права, основних прав людини, поваги до її честі й

гідності, рівності перед законом і судом, пропорційності, змагальності сторін, прозорості, неупередженості та справедливості тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке штучний інтелект: історія, види та складові. URL: <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-shtuchnij-intelekt-istorija-vidi-ta-skladovi>.
2. ЄСІТС / Вища рада правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua/page/yesits> .
3. Баранов О. Ідентифікація робота зі штучним інтелектом як суб'єкта права. Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження : мат-ли друг. наук.-практ. конф. (Київ, 29.11.2018). Київ, 2018. С. 9. URL: http://ippi.org.ua/sites/default/files/zbirnik_tez_19.12.2018-maket_3_converted.pdf .
4. Tymoshenko Y. P., Kozachenko O. I., Kyslenko D. P., Horodetska M. S., Chubata M. V., Barhan S. S. Latest technologies in criminal investigation (testing of foreign practices in Ukraine). Amazonia Investiga. 2022. Vol. 11. No. 51. Pp. 149-160. DOI: 10.34069/AI/2022.51.03.14 .
5. Kosilova O. I.; Rozghon O. V., Solodovnikova C. K., Stolbovyi V. M., Barabash O. O. Op. cit. С. 39. DOI: 10.26512/lstr.v14i2.41558 .
6. Kryvoruchko O., Bebashko B., Khorolska K., Desiatko A., Kotenko N. Artificial intelligence face recognition for authentication. Technical Sciences and Technology. 2020. № 2 (20). Pp. 139—148. URL: <http://tst.stu.cn.ua/article/view/215780> .
7. Мовчан А. В., Мовчан М. А. Використання безпілотних літальних апаратів у діяльності правоохоронних органів. Соціально-правові студії. 2020. Вип. 3 (9). С. 104—110. DOI: 10.32518/2617-4162-2020-3-104-110 .
8. Гришин-Грищук Р. Коли штучний інтелект замінить суддів в Україні? / NV. 27.03.2021. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/koli-shtuchniy-intelekt-zaminit-suddiv-v-ukrajini-prognoz-50150409.html> .

Михайло МАЗУР

викладач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету № 1 КННІ ДонДУВС

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Оволодіння методами та навичками надання домедичної допомоги – важлива складова спеціальної підготовки сучасних поліцейських, обсяг та кількість навчальних годин, які передбачені для такої підготовки не є достатньою для якісного навчання.

Аналіз навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни з огляду на вимоги сьогодення показує, що задля ефективної підготовки курсантів ВНЗ системи МВС зі специфічними умовами навчання (1 семестр, 90 навчальних годин, з них 42 – «самостійна підготовка») вочевидь недостатньо передбачених НМК аудиторних годин, в рівній мірі це стосується як і передбачених годин для викладення лекційного матеріалу, так і практичних і семінарських занять. Надзвичайно важливим в цьому сенсі є питання збільшення часу для практичних занять.

Навчальну дисципліну курсанти вивчають у другому семестрі першого курсу, і до випуску через 2-3 роки частково рівень підготовленості знижується, що знов-таки не сприяє якості підготовки фахівця, який опиняється у територіальному підрозділі. Пропозицією покращення такого стану є перегляд програм підготовки. На прикладі КННІ – ефективною мірою було рішення кафедри СД та ПП КННІ протягом 2022-23 років провести для курсантів випускних курсів (3-го та 4-го курсу відповідно) цикли додаткових тренінгів з домедичної підготовки та тактичної медицини.

З огляду на існуючий дефіцит запланованого в НМКД часу, збільшення зустрічей із викладачем задля засвоєння передбачених вмінь, навичок та компетенцій – відбувається за рахунок додаткових занять, під час щотижневих

консультацій тощо, численних тренінгів за окремими напрямками надання домедичної допомоги для курсантів, що продовжують навчання після проходження курсу домедичної підготовки. Але такі вимушені заходи не є виходом з існуючого положення.

Специфічні та обумовлені певними подіями та тенденціями періоду часу із 2020 року і дотепер труднощі у вивченні навчальної дисципліни «Домедична підготовка» вимагають всебічного та негайного розгляду із відповідними системними та комплексними рішеннями, інакше кажучи-рівень загальноосвітньої підготовки здобувачів вищої освіти є низьким, що значно ускладнює засвоєння теоретичного підґрунтя під час вивчення базових положень дисципліни. ЗВО після тривалого періоду дистанційної освіти у випускних класах середньої школи не мають відповідних знань із хімії, фізики, біології, що не сприяє розумінню та засвоєнню такої комплексної та складної у теорії навчальної дисципліни, якою є домедична підготовка. Нажаль, ця тенденція щороку посилюється, що вимагає від науковців, викладачів, гарантів та відповідних департаментів МОН та МВС відповідних заходів для покращення існуючої ситуації.

Враховуючи виклики часу, необхідність якісної та всебічної підготовки майбутніх правоохоронців, їх повноцінна підготовленість в якості рятівників, які першими прибувають на місце події і здатні(але ж і зобов'язані) надавати домедичну допомогу всім, хто її потребує при відсутності на місці події осіб із спеціальною медичною освітою – поза сумнівом. Виконання поставлених перед ЗВО завдань потребує значного збільшення часу підготовки та ретельного перегляду існуючих навчальних програм, учбових планів з метою забезпечення поглибленого вивчення певних розділів навчальної дисципліни та введення додаткових модулів, задля ефективного процесу навчання та підготовки [7].

Впровадження новітніх методик навчання, створення умов для покращення рівня підготовленості ЗВО у розрізі завдань та цілей вивчення навчальної дисципліни неможливо без покращення рівня матеріально-технічного

забезпечення, збільшення оплати праці викладачів – адже без цього падає рівень мотивації та неможливо задіяти кваліфікованих фахівців, здатних професійно організувати вишкіл майбутніх рятувальників, одночасно вкрай необхідним є значне збільшення часу та обсягу підготовки[4].

Збільшення часу аудиторних годин та зміни підходів до практичних занять, введення у програми ЗВО тактичної медицини – така пропозиція є актуальною, ще й з огляду наступного: навчання у напрямку тактичної медицини має відбуватися, але не за рахунок наявних годин для домедичної підготовки тощо.

Виявлені у процесі експериментальної перевірки ефективні технології формування навичок домедичної допомоги, а саме: симуляційне навчання (91,1%), імітаційно-рольове моделювання (84,2%), муляжування (82,4%), тренінги (73,3%) потрібно активно застосовувати в учбовому процесі. Відповідно, не лише це досягатиметься лише через забезпечення кафедр різноманітним наочним приладдям, манекенами та муляжами, розхідними матеріалами тощо, а і обґрунтованим нормуванням часу практичних занять задля створення дидактичних та методологічних умов, які відповідають сучасним світовим стандартам [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко О.М. Сутність, функції і структурні компоненти валеологічної компетентності студента університету Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку / матеріали V міжнародної науково-практичної конференції, квітень, 2007 р.: у 3-х т. / за ред. проф. М. С. Гончаренко. Харків: 2007. Т. 1. С. 31–37.
2. Бондаренко О.М. Філософські, соціальні і педагогічні аспекти безпеки життєдіяльності людини. Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка: зб. наук. пр. / за заг. ред. Гребенюка Г. Є. Харків-Луганськ: Стиль-Издат, 2003. С. 6–14.
3. Гудзевич Л.С. Моделювання та муляжування як необхідний елемент опанування навичками домедичної допомоги. Актуальні питання географічних,

біологічних та хімічних наук. Основні наукові проблеми та перспективи дослідження: збірник наукових праць ВДПУ. Вип. 12 (17). Вінниця, 2015. С. 94.

4. Гудзевич Л.С. Особливості формування навичок першої допомоги в умовах професійної підготовки майбутніх учителів / Л.С. Гудзевич, А.В. Калібабчук. *MaterialyXIMiedzynarodowejnaukowi-praktycznej konferencji “NaukovaprzestrzenEuropy2015”* Volume 21. Medycyna: Przemysl. Naukaistudia. P. 17-18.

5. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи): посібник// за редакцією професора О. В. Богомолець, професора Г. Г. Роціна. Київ. Юстон. 2016. 212 с. 32 8. Екстрена медична допомога на догоспітальному етапі: навчальний посібник / В. О. Крилюк, С. О. Гур'єв, А. А. Гудима та ін. Київ. 2016. 400 с.

6. Іонова О. М. Розвиток здоров'я особистості через освіту: досвід вальдорфської школи / Педагогіка здоров'я: матеріали наук. практ. конф. 2011р. / (гол. Ред. проф. О. М. Микитка). 2011. С. 13–21.

7. Ковальчук Л. Я. Основні тенденції розвитку світової вищої школи. Впровадження сучасних технологій у навчальний процес Тернопільської державної медичної академії імені І. Я. Горбачевського: досягнення і перспективи / Л. Я. Ковальчук / Медична освіта. 2000. № 2. С. 5 – 11.

8. Крилюк В. О. Домедична допомога. Серцево-легенева реанімація. (алгоритми та маніпуляції: методичний посібник / В. О. Крилюк, В. Ю. Кузьмін, І. В. Кузьмінський . К., 2017. 73 с.

9. Крилюк В. О. Домедична допомога. Травма. (алгоритми та маніпуляції: методичний посібник / В. О. Крилюк, В. Ю. Кузьмін, І. В. Кузьмінський. К., 2017. 84 с.

10. Левицький П. Р. Особливості засвоєння практичних навичок студентами медичного факультету з медицини надзвичайних ситуацій / П. Р. Левицький / Медична освіта. 2012. № 3. С. 49-51.

11. Гур'єв С.О., Волянський П.Б., Скидан М.А. та ін. Медичний захист за умов надзвичайних ситуацій. К.:УНДЦЗ, УНПЦ ЕМД та МК МОЗ України, 2012. 230с.

Юрій МИРОНОВ

старший викладач кафедри спеціальної
фізичної та домедичної підготовки
факультету № 3
Донецького державного університету
внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах воєнного стану кількість вчинюваних кримінальних правопорушень, особливо із застосуванням вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухівки та фізичної сили, залишаються на високому рівні. Одночасно працівники поліції, відповідно до положень Закону України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII [1], діють у складі сил безпеки та оборони, або відповідно до положень Закону України «Про основи національного спротиву» від 16 липня 2021 року № 1702-IX [2] діють у складі сил руху опору і тому залучаються до виконання бойових завдань. Такі умови створюють значну небезпеку для працівників Національної поліції під час виконання ними своїх службових обов'язків. Це також передбачає і необхідність поліцейському забезпечити особисту безпеку та безпеку громадянам. Саме тому підвищення рівня спеціальної фізичної підготовки поліцейських є досить актуальною проблемою на сьогоднішній день. Отже, одним із пріоритетних напрямків підготовки співробітників Національної поліції до виконання службових обов'язків у складі сил безпеки та оборони є фізична та спеціальна підготовка.

Наведене вище дозволяє нам висновувати про те, що діяльність співробітника Національної поліції нерідко протікає в умовах оперативного

ризик, психологічної та фізичної протидії злочинців. Ризик в діяльності поліцейського визначається як об'єктивно існуюча, усвідомлювана та прогнозована або інтуїтивно передбачувана ймовірність настання поряд з досягненням поставлених цілей також і негативних наслідків професійної діяльності з протидії злочинності.

На нашу думку, парадигма умінь та навичок професійної діяльності поліцейського, окрім загальних характеристик, включає і психологічну та фізичну підготовку з формування вольових якостей особистості, оволодіння ним прийомами рукопашного бою, спеціальними засобами та вогнепальною зброєю, а також забезпечення особистої безпеки та безпеки оточуючих тощо. Дана дефініція безпосередньо відображається у діяльності працівників кримінальної поліції. Як слушно зазначив Тарасюк І. В. необхідність виявлення та припинення тяжких злочинів ставить оперативного працівника в умови постійного професійного ризику, тому що позитивний результат не завжди гарантований. У той же час відмовитись від ухвалення рішення про проведення розшукового заходу він не може, бо в цьому разі теж ризикує можливістю порушення законності, своїм авторитетом, престижем професії та оперативного підрозділу [3]. Це безпосередньо підтверджується виконанням службових обов'язків поліцейським при проведенні стабілізаційних заходів на деокупованих територіях де умовою успішного виконання службових завдань нерідко є сформованість та розвиток фізичних якостей у поліцейського та готовність до їх цільового використання у професійній діяльності. Необхідність швидкого руху в складі пошукової групи, подолання різних перешкод, затримання колаборантів, військовослужбовців країни-агресора, які чинять фізичний спротив потребують володіння навичками рукопашного бою. Означені прийоми застосовуються при наявності у поліцейського засобів індивідуального захисту (бронежилет, каска – прим. автора) та зброї, зокрема – автоматичної, що при відсутності відповідних фізичних навичок, уповільнюють його рухливі можливості.

Фізична готовність працівника поліції формується у процесі напрацювання навичок проходження у повному бойовому спорядженні полоси перешкод, виконання тактичних вправ на полігонах тощо. Тобто є актуальною необхідність внесення в освітніх освітньо-професійні програми для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціалізаціями «органи досудового розслідування», «патрульна поліція», «кримінальна поліція» тощо у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують поліцейських відповідних додаткових освітніх компонентів зі спеціальної фізичної підготовки. Це передбачає формування навичок з військово-прикладного і службово-прикладного спорту: подолання перешкод у бойовому спорядженні, багатоборство, марш-кідки на різні відстані, плавання (в тому числі в одностроях – прим. автора), розвиток лижної підготовки тощо.

На нашу думку військово-прикладні та службово-прикладні види спорту сприяють і морально-вольовому формуванню особистості і виступають запорукою розвитку у поліцейського готовності захищати України у складі сил безпеки, оборони чи сил руху опору. Дане твердження регламентовано у статті 36-1 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року № 3808-ХІІ згідно з якої службово-прикладний та військово-прикладний спорт – це напрям спорту, пов'язаний з виконанням військовослужбовцями і працівниками Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб своїх службових обов'язків [4]. Одночасно розвиток службово-прикладного та військово-прикладного спорту забезпечують суб'єкти сфери фізичної культури і спорту, до яких відносяться і заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують поліцейських.

Отже, в умовах правового режиму воєнного стану готовність поліцейського застосувати прийоми рукопашного бою, спеціальні засоби та вогнепальну зброю залежить не лише від знань правових засад застосування заходів примусу, а також і від сформованості вольових якостей та психологічної стійкості, емоційної

стриманості у стресових ситуаціях, в обмежений час прийняти вірне правове рішення щодо своїх дій. Успішно догнати, затримати і знешкодити небезпечних правопорушників, які вчиняють тяжкі чи особливо тяжкі злочини загальнокримінального спрямування, військові злочини можуть лише всебічно фізично розвинені співробітники поліції. Наявність високого рівня фізичної підготовленості, володіння технікою і тактикою застосування заходами фізичного впливу, прийомами рукопашного бою в різних ситуаціях службової діяльності є невід'ємною вимогою для кожного сучасного поліцейського. Одночасно прийоми та навички самозахисту сприяють поліцейському ефективно виходити зі складних ситуацій, пов'язаних з фізичною протидією злочинців. Наведене вище дозволяє нам висновувати необхідність спеціальної фізичної підготовки працівників поліції, що є однією з складових успішного виконання службових обов'язків у складі сил безпеки та оборони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про національну безпеку: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VII (редакція від 31.03.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX (редакція від 03.08.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.
3. Тарасюк І. В. Проблеми ризику в професійній діяльності оперативних працівників ОВС. *Право і суспільство*. 2012. № 5. С. 157-160.
4. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24 грудня 1993 року № 3808-XII (редакція від 03.09.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.

Оксана ВОЛОШИНА

викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки факультету № 3, Донецького державного університету внутрішніх справ

Сергій ПЕКАРСЬКИЙ

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ТАКТИЧНА МЕДИЦИНА В ДОМЕДИЧНІЙ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У зв'язку з повномасштабною агресією росії проти України актуальним постало питання надання ефективної медичної допомоги під час бойових дій. Особами, які потребують такої допомоги можуть бути як військовослужбовці, правоохоронці, що входять до складу різних підрозділів сил безпеки та оборони, які виконують бойові завдання, так і цивільні громадяни, що з різних причин знаходяться на територіях де ведуться бойові дії. Саме тому предметом даного дослідження є тактична медицина, яка надає можливість поліцейським оволодіти уміннями та навичками надання домедичної допомоги.

Під домедичною допомогою розуміємо невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи [1]. До осіб, які за своїми службовими обов'язками повинні надавати домедичну допомогу

відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VII відносяться і поліцейські [2].

З 24 лютого 2022 року в Україні тривають активні бойові дії. Як серед цивільного населення, військових, так і серед працівників правоохоронних органів є втрати та поранення. Саме тому набуває особливого значення формування у поліцейських навичок з основ тактичної медицини. Отже, одним із пріоритетів у підготовці поліцейських під час первинної професійної підготовки, післядипломної освіти, підготовки у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання та службової підготовки є навчання діям як у повсякденній обстановці, так і в умовах кризових ситуацій (екстремальних або надзвичайних подій) з можливою ескалацією медичних проблем та алгоритмами їх подолання. Це мають бути навички практичного застосування теоретичних знань з невідкладної (домедичної та медичної) допомоги шляхом правильного оцінювання конкретних подій (оперативної обстановки) з прийняттям правомірного рішення, забезпечення особистої безпеки та психологічної готовності до подій з різним ступенем ризику. Також немаловажним є той факт, що протягом останніх років наша держава використовує досвід країни, які є членами НАТО. Це є позитивним моментом, адже надбання позитивного досвіду тактичної медицини, з урахуванням всіх вмінь та навичок, є запорукою швидкого та якісного навчання поліцейських.

Як самостійний напрям тактична медицина була виокремлена в ході виникнення різних навчальних програм, а саме: ТССС (англ. Tactical Combat Casualty Care, тобто – тактична допомога пораненим на полі бою), ТЕСС (Tactical Emergency Casual Care, тобто – тактична екстрена допомога пораненим) [3, с. 257], а також інші алгоритми та навчальні програми, розроблені за стандартами НАТО. Як зазначає Миронюк С. А. тактична медицина – це надання домедичної допомоги націлене передусім на усунення причин настання швидкої смерті, а саме: критичних (масивних) кровотеч, що вбиває максимум за 3 хвилини; відкриття дихальних шляхів, способами, в залежності від ситуації і травми,

оскільки в разі неможливості людини дихати, біологічна загибель настане за 6-7 хвилин; травми грудної клітини (пневмоторакс), в середньому загибель настає за 20 хвилин, – за принципами врахування будь яких загроз, які існують не лише для особи, яка травмована, а й для особи, яка надає допомогу [3, с. 257].

Саме тому, тактична медицина складається із надання домедичної допомоги в умовах бойових дій та тактичної екстреної медицини, наприклад, згадані нами раніше протоколи ТССС та ТЕСС. В умовах повномасштабної війни для працівників поліції важливо володіти навичками надання домедичної допомоги в ході бойових дій як співробітникам, що можуть постраждати в ході виконання службових обов'язків, так і цивільним особам, у яких ймовірність смерті вища внаслідок супутніх непередбачуваних факторів, таких як хронічні захворювання.

Для обґрунтування необхідності запровадження тактичної медицини як освітньої компоненти, в рамках освітніх освітньо-професійних програм для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які готують поліцейських наведемо наступні тези. Так, формування практичних умінь та навичок з надання домедичної допомоги з метою усунення причини смерті, з урахуванням загроз від різного виду бойових дій є одним із завдань домедичної підготовки. Також, вважаємо за доцільним необхідність систематичного оволодіння новими вміннями та навичками під час екстрених ситуацій, зокрема щодо своєчасності надання домедичної допомоги пораненим колегам або громадянам в умовах бойових дій. Як приклад – діяльність евакуаційних груп поліції «Білий янгол» на території Донецької області, які окрім гуманітарної допомоги надають і домедичну допомогу постраждалим особам. Наступною тезою зазначаємо можливість використання напрацьованих навичок надання екстреної домедичної допомоги громадянам по завершенню бойових дій в умовах професійного ризику, пов'язаного з виконанням службових обов'язків поліцейським з протидії злочинності.

На підставі викладеного зазначаємо, що напрацьовані заходи тактичної медицини активно впроваджуються в домедичну підготовку поліцейських. З урахуванням специфіки виконання обов'язків працівників поліції є необхідність, в системі як службової підготовки працівників Національної поліції України [4], так і освітньої підготовки курсантів та курсанток у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які входять до сфери управління МВС України, забезпечення якісної їхньої домедичної підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 5 липня 2012 року № 5081-VI (редакція від 30.12.2022). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text>.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 05.10.2023). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

3. Миронюк С. А. Упровадження тактичної медицини в систему освіти працівників Національної поліції України. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*. Харків, 2020. С. 256-257. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/29_05_2020/pdf/92.pdf.

4. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 26.01.2016 № 50 (редакція від 16.08.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>.

Анна ПРОКОПЕНКО

курсант 204/22 КР-ПД-Б факультету №1
Криворізького навчально-наукового
інституту Донецького державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Андрій КРАСНОЩОК

доцент кафедри спеціальних дисциплін та
професійної підготовки факультету №1
Криворізького навчально-наукового
інституту Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат
педагогічних наук, доцент

ЗАСОБИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Фізична підготовка особового складу працівників Національної поліції в Україні – це важливий процес надання спеціалізованої фізичної підготовки до професійного несення служби зі специфічними умовами [3].

Педагогічна сторона фізичної підготовки в цілому повинна гарантувати збереження не тільки здоров'я, а й творчої й трудової активності. Крім того, належний розвиток фізичних якостей поліцейського впливає на його професійно важливі вміння й навички, необхідні для ефективного виконання службово-оперативних завдань [2]. Також дуже вагомим аспектом у цій сфері є доведення до належного рівня набутих знань та навичок для того, щоб навчити кожного майбутнього працівника Національної поліції застосовувати це в повсякденному житті, для подальшого самовдосконалення.

Поліцейські мають розвивати здатність переносити різноманітні фізичні навантаження так, щоб їх працездатність не знижувалася під час виконання службових задач, які постають перед органами (підрозділами) поліції. З цього можна зрозуміти, що для ефективного виконання професійних обов'язків працівнику поліції необхідно акцентувати увагу не тільки на відповідних

професійних та особистих якостях, а й на належному стані здоров'я взагалі та достатньому рівні фізичної підготовки [2].

Метою фізичної підготовки майбутніх поліцейських є збереження здоров'я, творчої та трудової активності, забезпечення належного рівня фізичної готовності та всебічний розвиток фізичних якостей, набуття теоретичних знань, формування спеціально-прикладних та життєво важливих умінь і навичок, необхідних для виконання оперативно-службових завдань.

Зміст фізичної підготовки здобувачів вищої освіти охоплює теоретичні знання, методики розвитку фізичних якостей, практичні навички застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та способів допомоги. Основними засобами їхньої фізичної підготовки є фізичні вправи, виконання яких необхідно поєднувати з дотриманням гігієнічних вимог та заходів запобігання травматизму [3].

У зв'язку з вищезазначеним, одним з важливих аспектів є вибір фізичних вправ, важливо, щоб вони цілком сприяли реалізації принципу переносу тренувального ефекту від виконання цих вправ на майбутню професійну діяльність [1]. У такому випадку можна застосувати відомі ще з теорії та практики фізичної підготовки типи переносу ефекту вправ: односпрямований перенос якостей (наприклад, витривалості), які набуваються на заняттях з бігу, плавання та ін. та різнорідний перенос якостей (наприклад, сили та швидкості). Перенос набутих характеристик у загальному вигляді формує здатність застосовувати якості, сформовані за інших умов. Наприклад, навички подолання перешкод, ходіння по нестійкій опорі, які працівник набуває на заняттях з фізичної підготовки, застосовують у реальній ситуації під час затримання небезпечного злочинця [1, с. 77].

У закладах вищої освіти системи МВС зі специфічними умовами навчання розвиток фізичних якостей майбутніх правоохоронців здійснюється в таких форматах: ранкова фізична зарядка; навчальні практичні заняття; самостійна підготовка; навчально-тренувальні заняття; спортивно-масові заходи та ін.

Фізична підготовка як навчальна дисципліна є компонентом цілісного розвитку особистості. Це складова загальної культури та професійної підготовки поліцейських, невід'ємна частина освітнього процесу, значущість якої полягає в гармонізації духовних і фізичних сил, формуванні таких цінностей, як здоров'я, фізична розвиненість, досконалість і психічна стійкість. Зміст навчально-практичних занять передбачає проведення комплексних занять спрямованих на вдосконалення прийомів фізичного впливу й ознайомлення курсантів/курсанток зі спеціально-підготовчими вправами, методикою навчання та вдосконалення прийомів фізичного впливу, підготовку планів-конспектів та самостійне проведення курсантами/курсантками практичних занять та окремих його частин [3]. Застосування прийомів фізичного впливу завершується затриманням правопорушника, надяганням кайданків, проведенням поверхневої перевірки, конвоюванням затриманого до автотранспорту або до підрозділу поліції залежно від умов змодельованої ситуації. Важливо зазначити, що під впливом здійснення регулярних фізичних вправ зміцнюється та удосконалюється робота серцево-судинної системи [4].

Критеріями оцінки рівня фізичної підготовки майбутніх правоохоронців є рівень безпосередньої фізичної підготовленості, володіння технікою самозахисту й тактикою застосування заходів фізичного впливу згідно з Законом України «Про Національну поліцію» в штатних й екстремальних ситуаціях оперативно-службової діяльності [1].

Таким чином, можна зробити висновок, що фізична підготовка є одним з провідних напрямків готовності до роботи майбутніх поліцейських. Одним із головних завдань фізичної підготовки є правильний вибір засобів як загальної фізичної підготовки, так і спеціальної.

Також встановлено, що метою фізичної підготовки майбутніх правоохоронців виступає збереження здоров'я та трудової активності на належному рівні, забезпечення фізичної готовності, усебічний розвиток фізичних якостей майбутніх поліцейських, набуття теоретичних та методичних знань,

формування професійно-прикладних та життєво важливих умінь і навичок, необхідних для виконання службових завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кириченко В.Д. Фізичне виховання як провідний напрям професійної підготовки поліцейських. *Службово-бойова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських*. Одеса: ОДУВС, 2020. С. 76-79.
2. Козак А.С. Фізична підготовка як комплекс заходів спрямований на формування та вдосконалення умінь та навичок поліцейського. *Службово-бойова підготовка як основа професійної діяльності поліцейських*. Одеса: ОДУВС, 2020. С. 80-83.
3. Бондаренко В. Особливості програм первинної професійної підготовки працівників Національної поліції України. *Молодіжний науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Фізичне виховання і спорт»*. Луцьк, 2017, Вип. 25. С. 43-49.
4. Логвиненко М. Л. Фізичне виховання курсантів, що навчаються в університетах зі специфічними умовами навчання. *Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття*. Ужгород, 2017. С. 101-104.

КАРИНА ЧУГУЄНКО

курсант 401/20 ЛН-(П)-Б навчальної групи
ЛННІ імені Е.О. Дідоренка ДонДУВС

Науковий керівник:

Федір ЛАЦОНОВ

старший викладач кафедри спеціальних
дисциплін та професійної підготовки
ЛННІ імені Е.О. Дідоренка ДонДУВС

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Ускладнення криміногенної обстановки в країні неодмінно створює екстремальні умови для службової діяльності, підвищує ступінь відповідальності та особистого ризику у виконанні співробітниками поліції своїх обов'язків. Застосування вогнепальної зброї окремими категоріями посадових осіб поліції – найжорсткіший захід безпосереднього примусу. Ознака примусу як сутнісна ознака поліцейських органів доповнюється ознакою «озброєності». Надане поліції як підсистемі виконавчої влади право застосовувати силу для досягнення законних цілей – її головна відмінна риса, що дозволяє цій структурі зайняти особливе місце в системі правоохоронних органів.

Можна говорити, що, з одного боку, застосування вогнепальної зброї об'єктивно ставить під загрозу здоров'я і нерідко – життя правопорушника, з іншого – є часом єдиним способом захисту осіб, підданих злочинному посягання, а також найважливіших інтересів суспільства та держави. Тому важливо, щоб застосування вогнепальної зброї уповноваженими на те посадовими особами здійснювалось на основі чіткої правової регламентації та у суворій відповідності до Закону. Проблема правового регулювання застосування вогнепальної зброї під час виконання службових обов'язків та забезпечення готовності до діяльності завжди займала одне з центральних місць у діяльності органів внутрішніх справ у цілому, і поліції – зокрема.

Поряд із цим питання правової захищеності поліцейського (представників різних категорій інститутів СБОУ) при застосуванні зброї, вдосконаленні її бойової готовності при затриманні злочинця, який чинить збройний опір, вивчалися відокремленою ланкою, а не як цілісна педагогічна система [1] та інші вчені та практики: Ю .Самсонов, В. Афанасьєв, А. Марков.

Метою є теоретичне дослідження правових підстав застосування вогнепальної зброї поліцейськими під час виконання службово-бойових завдань.

Недоліки аксіоми «людина-зброя» на сьогоднішній день є глобальною проблемою всього цивілізованого світу, вирішення нових збройних конфліктів, загальне зубожіння населення, недосконалість міжнародного законодавства у сфері контролю за обігом вогнепальної зброї провокує неконтрольоване розповсюдження вогнепальної зброї, про що свідчать дослідження, проведені ООН, згідно з якими у світі існує 875 мільйонів короткоствольних пістолетів, з яких понад 3/4 належать приватним особам [2, с. 179].

Враховуючи дослідження, проведені Женевським інститутом міжнародних досліджень, з'ясувалося, що країною з найбільшою кількістю власників короткоствольної зброї на 100 тис. населення є: США – 880 осіб, Швейцарія – 460 осіб, Фінляндія – 430 осіб. людей [3, с. 36].

Крім того, згадані країни не є лідерами за кількістю злочинів, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї. Щоб зрозуміти цей факт, варто звернути увагу на дані Управління ООН з боротьби з незаконним обігом наркотиків та організованою злочинністю, які свідчать, що лідерами серед злочинів із застосуванням вогнепальної зброї на 100 тис. жителів є: Албанія – 22,1, Бразилія – 21.7., Парагвай 18.4.

До широкомасштабного вторгнення Російської Федерації станом на лютий 2022 року Національна поліція України офіційно зареєструвала 694 тис. громадян України, які володіють 868 тис. одиниць вогнепальної зброї, з яких 20% – мисливські рушниці, решта відноситься до мисливської зброї з гладким стволом.

Однак варто враховувати той факт, що представники МВС України заявили, що українці можуть мати до 5 млн одиниць легкої вогнепальної зброї.

Представники органів сектору безпеки і оборони України (СБОУ) під час виконання своїх професійних обов'язків мають право використовувати та використовувати вогнепальну зброю у випадках та порядку, встановлених низкою нормативних актів міжнародного та українського законодавства. У зв'язку з тим, що в суспільстві цьому питанню приділяється особлива увага, а також враховуючи чинники, які не виключають можливості помилки, свавілля, поблажливості державних органів чи посадових осіб, доцільно замислитися над зазначеною проблемою в науковий дискурс.

Правомірність застосування вогнепальної зброї співробітниками органів поліції законодавець пов'язував і пов'язує як із суворим дотриманням спеціальних норм, що встановлюють умови, підстави та порядок її застосування (тобто норм, які регламентують самі дії співробітника із застосування зброї), так і зі ступенем тяжкості шкоди, що настала при цьому (тобто нормами, що виключають відповідальність за наслідки вчинених відповідно до закону дій), не вказуючи, які з них мають відігравати вирішальну роль.

Однак вирішення питання про роль та взаємозв'язок норм адміністративного та кримінального права при визначенні правомірності застосування вогнепальної зброї співробітниками органів Національної поліції має принципове значення для вибору найбільш оптимальної моделі правового регулювання даного заходу примусу, характеру та змісту коригування адміністративно-правових норм, що встановлюють правила застосування вогнепальної зброї.

Правомірність застосування вогнепальної зброї як заходи адміністративного примусу повинна встановлюватися відповідно до спеціальних норм, що визначають підстави та порядок застосування співробітниками органів поліції вогнепальної зброї [4, с. 109]. Якщо працівник органів поліції, застосовуючи вогнепальну зброю, не виходить за межі обмежень, передбачених спеціальними

нормами, що регламентують підстави та порядок її застосування, то він не несе відповідальності за шкоду, яку завдає при це, якою б ця шкода не була.

При цьому підстави (випадки) застосування повинні бути скориговані на основі принципу пропорційності з урахуванням допустимості заподіяння будь-якого шкоди при їх виникненні (іншими словами, виробництва «смертельного» пострілу).

Вивчення науково-методичних та спеціальних ресурсів (Інтернет-ресурсів) у зазначеному напрямку наукової роботи дало можливість з'ясувати деякі суперечності між:

- достатній рівень психофізичної підготовки майбутніх посадових осіб НПО до застосування ТВЗ та необхідність підвищення якості їх практичної підготовки зі спеціальної фізичної підготовки (СФП);

- достатній рівень розвитку тактичної техніки (під час зовнішнього та внутрішнього огляду об'єкта) з можливим використанням;

- наявність сучасних педагогічних умов для всебічної підготовки майбутніх посадових осіб закладів СБОУ з виконанням функцій у системі їх професійної освіти при вивченні дисципліни тактико-спеціальної підготовки та необхідність підвищення якості робочих навчальних програм з наголос на т. зв використання сучасних педагогічних технологій (технічних засобів навчання), а також спеціалізованих функціональних комплексів, які забезпечують прискорене та ефективне формування професійних компетентностей представників досліджуваної категорії [5].

Таким чином, застосування вогнепальної зброї співробітниками органів Національної поліції регламентується як спеціальними нормами, що встановлюють підстави, умови та порядок її застосування, так і нормами кримінального законодавства, що закріплюють обставини, що унеможливають злочинність даного діяння.

Взяті у єдності та взаємодії перелічені нормативні приписи становлять правову основу застосування співробітниками органів Національної поліції

вогнепальної зброї. Так, при визначенні правомірності заподіяння шкоди внаслідок застосування співробітниками вогнепальної зброї слід враховувати не лише спеціальні норми, що встановлюють підстави та порядок її застосування, а й норми про необхідну оборону та крайню необхідність, що встановлюють загальні умови правомірності, що стосуються захисту від суспільно небезпечного посягання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус Т. Л. Формування професійної готовності до роботи в екстремальних умовах у майбутніх працівників ОВС: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Слов'янськ, 2015. 278 с.

2. Долгополова М. М., Кравченко І. С. Окремі питання професійної підготовки поліцейських. Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21 березня 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 178-180.

3. Матвійчук О. Загальна характеристика прав і свобод людини. Права людини в діяльності поліції: практичний посібник. 2016. 78 с.

4. Боровик М.О., Забора А.В., Колісніченко В.В., Надутий А.В., Коваль А.Д. Вдосконалення тактики комунікації поліцейських під час виконання професійних завдань. Видавнича група «Наукові перспективи», «Наука і техніка сьогодні», Серія «Педагогіка», Випуск № 12(12) 2022 р. К., 2022. с. 107-118.

5. Боровик М.О. Педагогічні умови формування фізичної витривалості майбутніх офіцерів Національної поліції в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Старобільськ, 2020. 24 с.

ПСИХОЛОГІЧНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО, СПРЯМОВАНЕ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТАЦІЇ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ

Підтримка психічного здоров'я у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України в період воєнного стану є важливим завданням усіх, хто залучений до організації освітнього процесу. Наслідки війни можуть впливати на курсанток і курсантів по-різному. Війна приносить в життя здобувачів і здобувачок вищої освіти невизначеність, активізує страх та тривогу, виснажує фізично та психологічно. Події війни, що увірвалася у мирне сьогоднішнє, істотно змінили або взагалі зруйнували звичний спосіб життя більшості громадян України, включаючи курсантів. Суттєво зріс рівень фізичних і психоемоційних навантажень на поліцейських, які окрім основної професійної діяльності, пов'язаної із забезпеченням публічної безпеки та боротьби зі злочинністю, здійснюють заходи територіальної оборони та дотримання правового режиму воєнного стану, у тому числі в умовах обстрілів, руйнування інфраструктури, масової міграції та евакуації населення. Поліцейські безпосередньо протидіють жорстоким та озброєним загарбникам, кримінальним елементам, мародерам і коллаборантам, надають допомогу жертвам насилля та катувань, розслідують випадки масової загибелі та поранення людей, руйнації будівель тощо. У цей непростий час варто підтримувати себе, берегти своє фізичне та психічне здоров'я.

Значний внесок у розроблення психологічних засад підготовки фахівців цього профілю зробили Л. Гонтаренко, О. Євсюков, М. Коваль, М. Козяр, В. Лефтеров, А. Литвин, С. Миронець, Л. Руденко, В. Садковий, Р. Сірко, В. Слободяник та ін. Згідно досліджень учених, психологічна підготовка поліцейських – це спеціально організований вплив на курсантів у процесі навчання, кожного фахівця та професійну групу (команду, підрозділ, соціальне

середовище) під час тренування та злагодження, наслідком якого є підвищення функціональної надійності психіки, здатність проявити власний професійний і особистісний потенціал під час індивідуального та колективного виконання службових обов'язків у будь-яких складних, стресових, екстремальних, ризиконебезпечних умовах. Їм потрібні такі професійно-психологічні властивості, як: розвинене просторове мислення; здатність швидко орієнтуватися в новій і незнайомій обстановці, оцінювати ступінь важливості оперативної інформації; високий рівень суб'єктивного контролю; емоційна стабільність; толерантність до стресу та фрустрації [9].

Як наслідок, посиленої уваги з боку психологів, які працюють у закладах вищої освіти МВС України, потребують саме поліцейські, які постраждали під час бойових дій: ті, хто вимушено або добровільно покинули своє місце проживання, щоб уникнути негативних наслідків збройного конфлікту; ті, хто перебував у тимчасовій окупації; хто був в епіцентрі надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. Подібні серйозні психогенні чинники підвищують ризик виникнення будь-яких випадків саморуйнівної поведінки, додають додаткове навантаження вимог до рівня стресостійкості курсанта і курсантки, відсутність чого може вплинути на відчуття нестабільності та втрати життєвої перспективи.

У науковий обіг поняття «життєстійкості» (*hardiness*) включено переважно зусиллями S. Kobasa та S. Maddi в роботах, що були опубліковані в кінці 70-х – першій половині 80-х років минулого століття. Виникнення цього поняття пов'язують із збільшенням зацікавленості науковців, внаслідок розвитку екзистенціальної психології та прикладної психології стресу, до таких явищ як стійкість особистості, її здатність протистояти несприятливим умовам середовища, долати професійні та життєві кризи [6].

Умови перебування курсантів у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС України характеризуються певними особливостями: високий рівень зовнішнього контролю, регламентація розкладу життєдіяльності курсантів (вимоги до поведінки у побуті, дозвілля) тощо. На особистісному рівні це

проявляється підвищеною відповідальністю, високими психічними та фізичними перевантаженнями, що, у свою чергу, при дефіциті адаптаційного ресурсу може викликати різні негативні психологічні наслідки.

Особливості підліткового віку – це продовження формування Я-концепції, коли курсанти набувають особистісної поведінкової стратегії подолання труднощів, яка по-різному може впливати на організм. Наприклад, людина може мобілізувати внутрішні ресурси, а може дезорганізувати аж до появи ступору. Суб'єктивне сприйняття курсантами надзвичайної події може зумовити виникнення психологічної травми, причиною чого може бути особистісна незрілість, схильність до самозвинувачування, негативне самосприйняття, перенесені психологічні травми в минулому. Виникає підвищена схильність до самоаналізу, песимістичної оцінки навколишнього оточення і своєї особистості. Суб'єктивне переживання особою наслідків психологічної травми може мати ефект «зараження» і негативно вплинути на загальний психоемоційний стан всієї малої групи (навчального взводу).

Розглядаючи службову діяльність у нерозривному зв'язку з категорією особистості поліцейського, треба зазначити, що успішна професійна діяльність в особливих та екстремальних умовах вимагає специфічних психологічних якостей. Емоційна стійкість допомагає зберегти здоров'я та працездатність у стресових ситуаціях, а професійні якості, такі як лідерство, комунікативність, вміння приймати рішення, сприяють ефективному виконанню службових обов'язків [4].

Отже, під час навчання курсантам важливо сформувати психологічні характеристики для професійної діяльності. Відповідно до статті 72 закону України «Про Національну поліцію» [12] система професійного навчання поліцейських складається з: первинної професійної підготовки; підготовки у ЗВО із специфічними умовами навчання; післядипломної освіти; службової підготовки. Однак, як слушно зазначає В.Бондаренко, не зважаючи на те, що професійному навчанню працівників поліції відводиться чільне місце, численні випадки, що виникали під час практичної діяльності поліцейських, свідчать про

низький рівень теоретичної підготовленості, зокрема, й у частині психологічної готовності до ефективного здійснення професійної діяльності [2].

Психологічний супровід передбачає не виправлення недоліків, а пошук прихованих ресурсів розвитку людини або її оточення, використання її власних можливостей і створення на цій основі психологічних умов для оптимізації відносин з оточуючими людьми. У кожному конкретному випадку завдання супроводу визначаються особливостями особистості, якій надається цей супровід [8].

Саме тому, одним із основних аспектів підвищення ефективності діяльності поліцейського є формування готовності до дій в психологічно складних ситуаціях. Реалізувати це можливо лише за умови здійснення комплексної професійної підготовки, яка передбачає формування не лише правової компетентності, а й обов'язково – психологічної підготовленості поліцейських.

Так, особливого значення у психологічному супроводженні діяльності поліцейського набуває розвиток резильєнтності. За визначенням Американської психологічної асоціації (American Psychological Association, 2023), резилієнс є процесом і результатом успішної адаптації людини до важких або складних життєвих обставин, насамперед, через розумову, емоційну та поведінкову гнучкість, а також через пристосування до зовнішніх і внутрішніх вимог [13].

Загалом резилієнс може одночасно характеризуватися як:

- стабільне психічне функціонування під час стресового впливу;
- швидке повернення до норми після деструктивної дії психотравмуючих факторів;
- здобуття якісно нових рис та більш успішне функціонування, як результат подолання психологічної травми.

Психологічними чинниками розвитку резильєнтності є націленість життя на певну мету, почуття узгодженості життя, перевага позитивних емоцій, висока адекватна самооцінка, активний копінг, самоефективність, оптимізм, наявність

соціальної підтримки та спроможність звертатись за підтримкою до інших, когнітивна гнучкість, висока духовність особистості [3].

Зарубіжними фахівцями виділяються такі основні чинники резильєнтності:

- турботливі стосунки всередині колективу, які створюють довіру, заохочують і заспокоюють;
- здатність складати реалістичні плани та реалізовувати їх;
- впевненість у собі;
- комунікативні навички вирішення проблем;
- здатність керувати емоціями.

Крім того, в цих дослідженнях показано виняткове значення життєстійкості щодо попередження прояву різних несприятливих особистісних якостей та явищ. Таких як професійне вигорання, посттравматичні та інші розлади психічного здоров'я, соматичні скарги, зловживання алкоголем, уникнення, депресія, тривога, одержимість, трудоголізм тощо [5].

Таким чином, основною метою психологічного вивчення діяльності поліцейських є визначення професійно важливих якостей, якими повинен володіти курсант та курсантка й виокремлення особливостей. Найбільш значущими цілями психологічного вивчення професійної діяльності поліцейського є:

- 1) провадження нових методик та технологій у освітній процес, що буде важливим кроком у підготовці сучасних правоохоронців. Сучасний світ швидко змінюється, тому необхідно постійно оновлювати навички і знання правоохоронців для ефективного виконання своїх обов'язків.
- 2) використання сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі - веб-семінари, онлайн-курси, відеоуроки, інтерактивні тренінги та інші електронні ресурси. Використання таких технологій дозволяє забезпечити доступ до актуальної інформації, покращити якість навчання та забезпечити гнучкість у розподілі навчального матеріалу.

3) проектне навчання, групова робота, яка сприяє активній участі курсантів у навчальному процесі, розвитку критичного мислення, комунікативних навичок та інших важливих компетенцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іщенко А. Нова поліція і старі проблеми: що не так з правоохоронною реформою. URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/novaya-policiya-i-starye-problemy-cto-ne-tak-s-pravoohranitelnoy-reformoy-1161735.html>
2. Бондаренко В. В. Проблеми професійної підготовленості працівників підрозділів патрульної поліції. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/viewFile/12527/16961>
3. Гусак, Н., Чернобровкіна, В., Чернобровкін, В., Максименко, А., Богданов, С., Бойко, О. (2017). Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс: навч.-метод. посіб. [за заг. ред. Н. Гусак]. К.: НаУКМА. 92 с.
4. Екстремальна психологія : підручник / за заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків : УЦЗУ, 2007. 502 с.
5. Козяр М. М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях : монографія. Львів : Сполом, 2004. 374 с.
6. Кокун, О. М. Всеукраїнське опитування «Твоя життєстійкість в умовах війни»: препринт. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2022. 46 с. <https://lib.iitta.gov.ua/731505>
7. Колесніченко О. С., Горєлишев С. А., Побережний А. А. Психодіагностичний комплекс для визначення рівня психологічної готовності військовослужбовців до дій в екстремальних умовах. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2014. Вип. 3 (40). С. 171–174.
8. Москаленко А.П. Актуальні проблеми професійного психологічного відбору до вузів системи МВС // Вісник Університету внутрішніх справ. - 2002. -№18. - С. 452 - 457.
9. Розробка автоматизованого психодіагностичного комплексу визначення професійної придатності військовослужбовців внутрішніх військ, кандидатів на

військову службу за контрактом, на навчання у вищі та середні військові навчальні заклади внутрішніх військ МВС України : звіт про наук.-дослід. роботу / І. І. Приходько, І. В. Воробйова, О. В. Тімченко та ін. Харків, 2010. 444 с. (№ держреєстрації 0109U008191).

10. Тур'ян, О. В., 2010. Психологічні вимоги до особистості співробітника приватного охоронного підприємства. Проблеми екстремальної та кризової психології, вип. 8, с. 178–186.

11. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: наказ МВС України від 26.01.2016 № 50.

12. Про Національну поліцію : Закон України. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2015. 104с.

American Psychological Association. (2023). Resilience.

<https://www.apa.org/topics/resilience>

Сергій ПЕКАРСЬКИЙ

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОПЕРУПОВНОВАЖЕНИХ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до положень статті 72 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII [1] професійне навчання поліцейських складається з:

- 1) первинної професійної підготовки;
- 2) підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання;
- 3) післядипломної освіти;

4) службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності [2].

Первинна професійна підготовка поліцейських підрозділів кримінальної поліції відбувається з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання службових обов'язків. Перелік навчальних дисциплін (предметів), час, відведений на їх вивчення, та строки підготовки визначаються відповідними навчальними програмами (планами), які розробляються кадровим підрозділом центрального органу управління поліції, погоджуються із заінтересованими структурними підрозділами кримінальної поліції центрального органу управління поліції та затверджуються керівництвом МВС [3].

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII для курсантів (слухачів), які вступили на навчання із числа цивільних осіб та здобувають вищу освіту на денній формі навчання за державним замовленням у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, передбачені відповідними програмами (планами) первинної професійної підготовки навчальні предмети (дисципліни) включаються до освітніх програм за кожною спеціальністю їх підготовки та вивчаються на першому курсі [1, ч.1 ст. 73]. Тобто, висновуємо про те, що паралельно з навчанням за освітньо-професійною програмою для здобуття першого (бакалаврського) рівня освіти здобувачі вищої освіти на першому курсі проходять первинну професійну підготовку, в тому числі і за дисциплінами спеціалізації підготовки для підрозділів кримінальної поліції. Виникає питання щодо міжпредметних зв'язків на бакалавраті та первинній професійній підготовки відповідно та послідовності їх вивчення за різними формами здобуття освіти. Зокрема навчальній план первинної професійної підготовки працівників підрозділів кримінальної поліції передбачає вивчення курсантами та курсантками вже на першому курсі цілого ряду дисциплін за оперативно-розшуковим

напрямок. Оволодіння відповідними знаннями, робота з відомчими наказами, спеціальною літературою передбачає наявність допуску до державної таємниці та роботу зі службовою інформацією.

У свою чергу навчальний план підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти має термін навчання 3 роки та передбачає здобуття особою теоретичних знань, практичних умінь та навичок, достатніх для якісного виконання обов'язків з протидії кримінальним правопорушенням за відповідною спеціалізацією «кримінальна поліція». Навчальна програма передбачає опанування ряду специфічних дисциплін, вивчення яких є обов'язковим для подальшої професійної діяльності співробітника кримінальної поліції, зокрема це спеціальні дисципліни з практичною складовою: «Оперативно-розшукова діяльність», «Оперативно-розшукове документування», «Оперативно-розшукова тактика», «Психологія оперативно-розшукової діяльності», «Агентурно-оперативна робота» тощо.

Парадигма практичної складової передбачає попереднє вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Криміналістика» та «Режим секретності». Це обумовлено функціональними аспектами оперативно-розшукової діяльності щодо виявлення фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, моделювання та прогнозування діяльності щодо фіксації, в рамках кримінального провадження, фактичних даних у докази та закріплення слідової картини кримінального правопорушення під час досудового розслідування, а також інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності.

Отже, практична складова освітнього процесу з підготовки співробітників для підрозділів кримінальної поліції спрямована на виробку умінь та навичок щодо:

- пошуку та фіксації фактичних даних про протиправну діяльність особи, чи групи осіб тощо відповідно до положень Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ [4];
- надання вірної юридичної кваліфікації протиправним діям відповідно до норм Кримінального кодексу України [5];
- документування злочинної діяльності як гласно так і негласно, здійснюючи комплекс оперативно-розшукових заходів чи слідчих (розшукових) дій з метою виконання завдань кримінального провадження, які визначені Кримінальним процесуальним кодексом України [6];
- налагодження взаємодії з органами досудового розслідування, іншими підрозділами Національної поліції та різними правоохоронними органами, які в умовах правового режиму воєнного стану входять до складу сил безпеки та оборони.

Одночасно, в умовах правового режиму воєнного стану, постало питання щодо виробки компетенцій щодо документування кримінальних правопорушень у складі сил безпеки та оборони України, проведенні стабілізаційних та безпекових заходів. Також, сучасні виклики визначили необхідність внесення змін у систему фізичної та спеціальної фізичної, тактико-спеціальної та вогневої підготовки працівників підрозділів кримінальної поліції Національної поліції. Актуалізувалося питання і щодо домедичної підготовки оперуповноважених кримінальної поліції.

В умовах правового режиму воєнного стану працівники підрозділів кримінальної поліції взаємодіють з вибухотехніками, фахівцями Державної служби з надзвичайних ситуацій тощо. Ними напрацьовуються алгоритми документування злочинної діяльності колаборантів, членів незаконних збройних формувань, військовослужбовців країни-агресора та використання конфіденційного співробітництва в сучасних умовах.

Підводячи підсумок зазначаємо, що проблемні питання фахової підготовки оперуповноважених кримінальної поліції в умовах правового режиму воєнного

стану потребують як теоретичного осмислення так і практичного опрацювання з метою оновлення освітніх програм підготовки за різними формами здобуття освіти та їхній взаємній визначеності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закону України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 05.10.2023). *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

2. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: затв. наказом МВС України від 26.01.2016 № 50 (редакція від 16.08.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>.

3. Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: затв. наказом МВС України від 16.02.2016 № 105 (редакція від 01.11.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16#n124>.

4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/conv#n49>.

5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2409>.

Катерина КРУШЕЛЬНИЦЬКА старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ НАВИКІВ БЕЗПЕЧНОГО ПОВОДЖЕННЯ З ДЖЕРЕЛАМИ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ

Сучасний стан розвитку правоохоронної системи ставить завдання щодо якісної підготовки поліцейських. Одним з викликів сучасності є загроза незаконного обігу радіоактивних матеріалів (ядерні матеріали, радіоактивні відходи та джерела іонізуючого випромінювання), що може призвести до іонізуючого випромінювання.

Дії працівників поліції (реагування) при радіаційній загрозі визначені статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію», крім того алгоритм дії поліцейських в такий ситуації визначені п. 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, а також наказом МВС України від 06 вересня 2017 року № 754 «Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними». Працівники поліції щороку вивчають під час навчальних зборів та навчання на територіальних курсах цивільного захисту порядок дій у разі виявлення радіаційних небезпечних матеріалів. Крім того працівники поліції спеціально навчаються особливостям здійснення попередньої ідентифікації об'єкта який може бути джерелом іонізуючого випромінювання, а також правила поводження з ним і організацію роботи на місці події[5,6,7].

Фахівці територіальних органів Державної екологічної інспекції України, Національної гвардії України, Державної служби України з надзвичайних

ситуацій, Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів, Державної інспекції ядерного регулювання України, державних спеціалізованих підприємств Державної корпорації «Українське державне об'єднання «Радон» залучаються до проведення навчальних зборів. Крім того фахову підтримку надають представники обласних науково-дослідних експертно-криміналістичних центрів, наукових установ та навчальних закладів за напрямом проведення зборів. У разі виявлення порушень правил або у випадках незаконного поводження з радіаційними матеріалами чи виявлення підозрюваного об'єкта, начальники головних управлінь Національної поліції з числа підпорядкованого керівного складу органу поліції визначають відповідальних осіб за організацію та координацію дій поліцейських. У разі виявлення об'єкта, що може бути джерелом іонізуючого випромінення та відповідно заподіяти шкоду життю чи здоров'ю громадянам, забруднювати довкілля з урахуванням службової необхідності керівники органів досудового розслідування зобов'язані визначити не менше п'яти інспекторів-криміналістів з числа підлеглих поліцейських, які будуть залучатися до складу слідчо-оперативної групи. Схожий порядок реагування і при отриманні інформації про порушення правил чи незаконне поводження з радіаційними небезпечними матеріалами. Отримавши повідомлення чи безпосередньо виявивши об'єкт, що може бути джерелом радіаційного випромінювання поліцейські зобов'язані негайно вжити заходів щодо забезпечення індивідуальної та публічної безпеки, недопущення подальшого контакту людей та тварин з ними, та в обов'язковому порядку повідомити оперативного чергового по органу (підрозділу) поліції про цей факт. Отримавши повідомлення, про виявлену поліцейськими радіаційну небезпеку, оперативний черговий негайно реєструє повідомлення в журналі єдиного обліку та доповідає про подію начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступнику – начальнику слідчого відділу (відділення), заступнику з питань превентивної діяльності, начальнику сектору реагування патрульної поліції, відповідальному по органу (підрозділу) поліції та оперативному черговому вищого рівня.

До прибуття аварійно-рятувальних служб, що мають відповідні системи захисту та обладнання з метою забезпечення публічної безпеки і порядку та оточення місця події оперативний черговий направляє на місце події наряди поліції та слідчо-оперативну групу й за необхідності бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги.

В такому випадку від поліцейських слідчо-оперативної групи обов'язково вимагається бути спорядженими комплектом спеціального одягу та засобів індивідуального захисту у складі: засобів захисту шкіри, органів дихання та зору (халат, бахіли, респіратор (протигаз) або одноразова марлева маска, гумові рукавички, окуляри відкритого і закритого типу тощо), спеціальними приладами для виявлення та попередньої ідентифікації іонізуючого випромінювання (індивідуальними дозиметрами), радіометричними та дозиметричними приладами, експрес-тестами для визначення небезпечних речовин, сертифікованими у відповідному порядку.

Важливо знати і пам'ятати, що дотримання правил особистої безпеки при можливому контакті з джерелами радіаційного випромінювання.

Якщо існує ймовірність опромінення, дотримуйте наступних стратегій зовнішнього захисту:

- зведіть до мінімуму час, проведений біля джерела випромінювання – менший час означає меншу дозу;
- максимально збільшіть дистанцію до джерела випромінювання - більша дистанція означає меншу дозу;
- використовуйте щільний екрануючий матеріал, щоб захиститися від радіації - більший захист означає меншу дозу.

Мінімізуйте час, проведений поблизу джерела випромінювання.

Менший час означає меншу дозу опромінення, за аналогією із сонячними опіками.

Дії, які допоможуть зменшити час опромінення:

- плануйте операції для забезпечення максимальної ефективності - деякі завдання можуть виконуватися далеко від джерела;

- використовуйте командний підхід – малі дози для багатьох людей краще, ніж великі дози для однієї людини.

Максимально збільшіть відстань до джерел іонізуючого випромінювання.

Подвоєння відстані до джерела випромінювання зменшує дозу в чотири рази.

Дії, які допоможуть збільшити відстань:

- не піднімайте джерело руками;

- використовуйте індивідуальний дозиметр (за наявності).

Для зменшення або блокування опромінення можна використовувати екранування.

Дії, які можна вжити для використання екранування:

- розмістіть щільний матеріал між джерелом випромінювання та людьми;

- слід пам'ятати про невеликі зазори, які можуть пропускати випромінювання повз екран.

Найкраще працює щільний матеріал – бетон, сталь, цегла або свинець.

Головна загроза, яка пов'язана з джерелами іонізуючого випромінювання - це втрата контролю над радіоактивними матеріалами.

На сьогодні вирішені основні питання радіаційної безпеки. Однак при порушеннях техніки безпеки або за певних обставин іонізуюче випромінювання може спричинити розвиток променевої хвороби (гострої та хронічної).

Радіація є небезпечним фізичним чинником впливу на організм, який потребує постійного контролю. Профілактика негативного впливу іонізуючого випромінювання на організм забезпечується державними законодавчими та нормативними актами, технічними та планувальними заходами, а також методами та засобами індивідуальної профілактики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU80K05U.html) від 03 березня 1980 року з поправками від 08 липня 2005 року. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU80K05U.html(дата звернення: 26.10.2021).
2. Облік та контроль ядерного матеріалу, фізичний захист ядерного матеріалу і ядерних установок. Тлумачний словник українських термінів. Словники термінів: українсько-англо-російський, русско-українсько-английський, english-russian-ukrainian НП 306.7.086-2004:Наказ Державного комітету ядерного регулювання України 08.06.2004 N 101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0101578-04#Text> (дата звернення: 26.10.2021).
3. Про затвердження Правил безпечного перевезення радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2020): Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 27 жовтня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1313-20#Text> (дата звернення: 26.10.2021).
4. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від **08.02.1995 № 39/95-ВР**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.10.2021).
5. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними: Наказ МВС України від 06.09.2017 № 754. URL: [https:// zakon. rada.gov.ua /laws/show/z1240-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17) (дата звернення: 26.10.2021).
6. Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події: Наказ МВС України від 22.08.2016 № 859. URL: [https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/ ru/z1254-16/conv](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1254-16/conv) (дата звернення: 26.10.2021).

7. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua /laws/show/841-2013-%D0%BF/conv](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF/conv) (дата звернення: 26.10.2021).